

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 1117521/6

בבית הדין הרבני האזורי ירושלים

לפני כבוד הדיינים:

הרב מאיר פרימן – אב"ד, הרב דוד בירדוגו, הרב יצחק רבינוביץ

התובע: פלוני (ע"י ב"כ עו"ד יורם שילה)

נגד

הנתבעת: פלונית (ע"י ב"כ עו"ד אריאל דרור)

הנדון: חיוב גט וכתובה במקרה ששני הצדדים אינם רוצים זה את זה ונדון כפל הטבות

פסק דין

רקע

הצדדים נישאו בשנת 1992, ולהם ארבעה ילדים, כיום כל הילדים בגירים.

במהלך שנת 2017 הבעל פתח שני תיקי יישוב סכסוך, ובחודש מרץ 2018 פתח תיק תביעת גירושין. כעבור חודשיים פתח תיק למתן היתר לשאת אישה שנייה. עניין מזונות, חלוקת הרכוש והחזקת הילדים נידונו בבית המשפט, שם ניתנו פסקי דין במכלול התביעות בחודש מאי 2019.

בפני ההרכב הקודם התקיימו כמה וכמה דיונים. הדיון האחרון, שהתקיים בפני ההרכב הקודם, היה בחודש יולי 2019, לאחר התבקשו הצדדים להגיש סיכומים. הוגשו סיכומים לתיק, אלא שבהחלטה פנימית של ההרכב הקודם, לאחר העיון בסיכומים (החלטה שלא הוצגה), החליטו חברי ההרכב הקודם שיש צורך לקבוע מועד לדיון נוסף בפני ההרכב החדש לצורך השלמת בירור זכאות האשה בכתובה. יצוין שכתובת האישה עומדת על סך של 555,000 ₪. התקיימו דיונים בפני ההרכב החדש. בית הדין ניסה להביא את הצדדים להסכמות בעניין הכתובה. הבעל היה נכון להגיע לפשרה, אך האשה התנגדה לפשרה ועמדה על תשלום מלוא כתובתה. כמו כן הבעל היה מוכן לפסיקה לפי שיקול דעת רחב של בית הדין, אך האשה ביקשה פסיקה רק לפי שורת הדין. הצדדים הגישו השלמת סיכומים לאחר הדיונים שהתקיימו בפני ההרכב החדש. עתה עולה הצורך להכריע בתביעת הגירושין של הבעל ובשאלת זכאות האשה בכתובה.

בהכרעת הדין נחלקו הדעות בין דייני ההרכב. להלן דעות הדיינים (שלא לפי סדר חתימתם):

דעת הרב מאיר פרימן – אב"ד

להלן תמצית טענות הצדדים כפי העולה מהחומר שבתיק, מהסיכומים שהוגשו בפני ההרכב הקודם ומהשלמת הסיכומים שהוגשו בפני הרכב דנן.

טענות האיש

הבעל מבקש לחייב את האשה בגירושין, תוך הפסד כתובתה. הבעל עזב את הבית שבו גרו הצדדים בחודש יוני 2017, לאחר שהאישה סילקה אותו מהבית באיומים שתזמין לו משטרה אם

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

לא יעזוב. האשה מנעה מהבעל חיי אישות. הבעל טען שהאשה בגדה בו במוכן של חוסר שמירה על ערכי הדת ואולי גם בגידה ממשית עם גבר זר, לאור התנהגותה. האשה שמה עיניה באחרים, עשתה לייזור באבר המין מבלי לספר לבעל על כך, לא עשתה את מטלות הבית, לא בישלה, מרדה מתשמיש, הפסיקה לשמור על אורח חיים דתי, חיללה שבת בפרהסייה, אכלה נבלות וטרפות, הייתה נוסעת לתל אביב בלי להודיע או לבקש רשות מהבעל, הלכה לפאבים, נסעה לצימרים, הייתה מביישת ומשפילה את הבעל, האשה לא בקשר עם שנים מהילדים. הבעל מבקש לסדר את הגט או לקבל היתר נישואין לאלתר מפני שהמצב גורם לו למכשולות. האיש טוען שמדברי האשה בסיכומיה ניכר שאינה מעוניינת בו, ולפיכך דינם כבני זוג המורדים זה על זה שיש לחייב אותם להתגרש. בנובמבר 2018 הביא ביה"ד את הצדדים להסכמות שהאיש ישלם לאישה סך של 50,000 ₪, יפרע חובות בבנק, יטהר את שמה של האשה ולאחר מכן יתגרשו, ההסכמות התקבלו בקניין בבית הדין ולכן הן מחייבות. מכחיש כל קשר עם אשה אחרת. במשך חיי הנישואין הבעל השביח מגרש של האשה בהוספת מאות אחוזי בניה, ההשבחה שייכת לבעל מדין אכילת פירות, יש לכך משמעות ביחס לדיון על הכתובה.

טענות האשה

האישה עומדת על תביעת כתובתה ומבקשת לקבל את מלוא סכום הכתובה בסך 555,000 ₪. ההסכמות בבית הדין ביחס לתשלום 50,000 ₪ בלבד עבור הכתובה, לא מחייבות כי לא היה קניין. ביחס לגירושין, בתחילת ההליך האשה לא הביעה את עמדתה בצורה ברורה, אך לא טענה שמבקשת שלום בית, רק ציינה שעומדת על זכויותיה ואינה ממהרת להתגרש מבלי שתקבל את זכויותיה ואת כתובתה. בסיום ההליך האשה הביעה את סלידתה מהבעל ורצונה בגירושין באופן עקרוני, אך אינה מוכנה להתגרש עתה ללא קבלת הכתובה. הבעל לא הוכיח שום עילת גירושין, הבעל עזב את הבית ללא הצדקה. הבעל לא נהג כבוד באשה במשך כל החיים המשותפים, התעלל ואמלל את האשה, התעללות נפשית וכלכלית באשה ונהג באלימות גופנית כנגד הילדים. האשה עשתה את צורכי הבית, ולא בגדה בבעל, והבעל הוציא עליה שם רע לשווא. הבעל השפיל אותה, ואף הקליט וצילם אותה בלא ידיעתה גם במצבים אינטימיים, בית המשפט חייב אותו לשלם לה על כך סך של 30,000 ₪. האישה מבקשת לקבל את מלוא כתובתה בין היתר בטענה שאם הבעל הרבה לצלם ולתעד אותה ולא עלה בידו לתעד כל ראייה לטענותיו, הרי שאין בטענותיו ממש. יום לפני שהבעל עזב את הבית הבעל דרש לקיים יחסי אישות. הבעל דרש לקיים יחסי אישות פעמיים ביום וזה לא אפשרי. מכחישה שאימה להזמין משטרה, הבעל עזב מעצמו. חושבת שיש לבעל אשה אחרת. יש לעכב את הגירושין עד שתקבל את הפיצוי הראוי לה מאחר שהבעל גרם לפרוק הנישואין. אין לתת לבעל היתר נישואין, האשה תקבל גט ביחד עם הפיצוי המגיע לה.

דיון

בעניין תביעת הגירושין, כיום שני הצדדים מוגדרים מורדים זה בזה. הבעל תובע להתגרש, האשה סולדת מהבעל ולא רוצה בו יותר. בכל ההליך האשה לא דיברה על שלום בית אלא רק על קבלת זכויות. בסיום ההליך האשה גילתה מהו יחסה האמיתי כלפי הבעל, האשה לא מעוניינת בבעל ומודה על הפרוד שנוצר. טענות האשה על התנהגות הבעל ועל החיים הקשים שהיו לה עמו מחזקות את הקביעה שהצדדים מאסו זה בזה עוד בטרם הפרדה, ולכן כיום שניהם מוגדרים מורדים זה בזה. הפרוד הארוך שנמשך למעלה משלוש שנים העמיק את הנתק ואת הסלידה הקיימת בין שני הצדדים, כך שכיום שני הצדדים נמצאים בנתק מוחלט ללא כל רצון לחזרה מצד שניהם כאשר רצון שניהם בגירושין. הסיבה היחידה שהאשה לא מסכימה לקבל את גיטה היא

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

רצונה בקבלת פיצוי עבור הסכמתה לקבלת הגט, אך אין שום רצון מצד האשה בשלום בית. מאחר והצדדים מוגדרים מורדים זה בזה, חל חיוב בגירושין כדברי רבינו ירוחם המפורסמים המטיל חיוב בגירושין בשל המרידה ההדדית. על כן יש לקבל את תביעת הגירושין של הבעל, והאשה חייבת לקבל את הגט ולמעשה חל חיוב גירושין הדדי על שני הצדדים. הגט יסודר במועד הראשון שיקבע על ידי המזכירות.

עתה יש לברר את שאלת זכאות האשה בכתובה.

הדיון יתחלק לשלושה חלקים, כדלקמן:

א. זכאות מעיקר הדין.

ב. תוקף הסכמי הפשרה בעניין הכתובה שהיו במסגרת הדיונים בבית הדין.

ג. קיזוז זכויות המגיעות לבעל מהכתובה.

הזכאות לכתובה מעיקר הדין

הגדרת הצדדים כמורדים זה בזה לא בהכרח מחייבת את הפסד הכתובה, שכן יתכן מצב שהאשה לא תרצה בבעל רק לאחר שהבעל גרם לפרוד, והאשה לא אשמה בפרוד. על כן עולה הצורך לבחון בשל מי היה הפרוד ומי אשם בפרוד הנישואין.

אכן מבחינה עובדתית הבעל הוא שעזב את הבית ופתח בבית הדין תביעת גירושין אך אין בעובדות אלה לבדן כדי לקבוע שאכן הבעל הוא האשם בגירושין. שכן לבעל טענת "בריי", בכתב ידו שבתביעת הגירושין כותב הבעל שתבע גירושין בגלל שהאשה גירשה אותו מהבית. בהמשך טען שהאשה איימה עליו שאם לא יעזוב את הבית, היא תתלונן עליו תלונות שווא במשטרה. חובת בית הדין לברר לעומק את סיבת הפרוד ולא להסתפק בהוכחות חיצוניות. מעיון בטענות הצדדים עולה התמונה שבני הזוג חיו באווירה מתוחה וקשה, האשה האשימה את הבעל בהתנהגות באלמות מילולית ונפשית, טענה על כך שהשפיל אותה, ביזה אותה, הוציא עליה שם רע, העליל עליה עלילות שווא וחדר לפרטיותה. טענות קשות המצביעות על רצון האשה להיפרד מהבעל, אם כי האשה לא הצליחה להוכיח טענותיה וקיום עילת גירושין שיש בה כדי "יוציא ויתן כתובה". מנגד, לאיש טענות קשות על התנהגותה של האשה בתחום הצניעות, שמירת הדת, מרידה ואי קיום חובותיה, וסילוק הבעל מהבית. טענות שהובילו אותו לתבוע גירושין. מכאן שברקע עזיבת הבעל את הבית היה קיים סכסוך עמוק ומתמשך כששני הצדדים העדיפו את הפרוד על פני המשך החיים המשותפים.

אמנם קיימת הכחשה בין הצדדים בשאלת הנסיבות לעזיבת הבעל את הבית. הבעל טוען שהאשה סילקה אותו מהבית באמצעות איומים על תלונות שווא במשטרה, האשה מכחישה את טענתו, וטוענת טענת "בריי" כנגד טענת הבעל. כך שטענות הצדדים הינן בגדר "בריי" מול "בריי". אך למרות ההכחשות, דבר ברור הוא שהעזיבה באה בשלב של סכסוך עמוק ומתמשך בין הצדדים כשניכר שהפרוד היה מרצון שניהם. במהלך הדיון האחרון האשה אמרה: "תודה שהלכת מהבית תודה לאלוקים". אמירה המבטאת את חוסר רצונה של האשה בבעל ובהמשך החיים המשותפים, כבר מעת הפרוד ומאשרת את טענות הבעל על כך שעזיבתו באה בשל דרישת האשה או לפחות מרצון האשה. התמונה העולה לנגד עיני בית הדין היא שאכן המרידה הייתה הדדית, ולא ניתן להאשים רק את הבעל בהרס חיי הנישואין, למרות שהבעל הוא שעזב את הבית ופתח את תביעת הגירושין. בנסיבות הפרוד והסכסוך שהוכחו יש לתת משקל רב לטענת הבעל שעזב את הבית רק

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בשל איומי האשה שיעזוב ושאם לא יעזוב היא תתלונן עליו במשטרה תלונות שווא. רקע הסכסוך נותן משקל של ראייה לכך שאין לסתור את טענת הבעל על רקע עזיבתו. במצב שבו שני הצדדים תורמים תרומה משמעותית להרס חיי הנישואין, הצדדים מוגדרים כמוורדים זה בזה גם לעניין הפסד תוספת הכתובה, כמבואר בדבריו המפורסמים של רבינו ירוחם. יש לקבוע שדינו של רבינו ירוחם נאמר בנדון דנן לא רק ביחס לחיוב הגירושין אלא גם ביחס להפסד תוספת הכתובה.

יובהר שבית הדין לא יכול להסתפק בכך שהבעל עזב את הבית ותבע תביעת הגירושין על מנת לחייב את הבעל לשלם את הכתובה. אסור לבית הדין להעלים עיניו מכל ההתרחשויות שקדמו לתביעת הגירושין של הבעל. כיום ברור לנו ששני הצדדים מעוניינים אך ורק בגירושין, משכך חובת בית הדין לחקור ממתי החל המשבר אליו נקלעו ובשל מי. ההתרחשויות שהיו לפני העזיבה מלמדות על קיום מרידה הדדית ולפחות על מאיסות הדדית שקדמה לתביעת הגירושין ולעזיבת הבית. כאשר שני הצדדים יוצרים את ההכרח בהפרדה ובגירושין.

הבעל האשים את האשה בבגידה ולא הצליח להוכיח את טענתו. אכן הבעל לא נהג כשורה בכך שהאשים את האשה מבלי שהיו לו הוכחות מוצקות. אך לא ניתן לראות את הבעל כאשם בגירושין רק בשל הטחת האשמות אלו. שכן חשדות הבעל נבעו מהתנהגות בעייתית של האשה שגרמו לו לחשוד בה. האשה יצאה לפאבים, לצימרים, הסירה שערות בלייזר במקומות אינטימיים מבלי להודיע לבעל, חיללה שבת ואכלה מאכלות אסורות. האשה לא הצליחה בהתנהגותה להוכיח את נאמנותה לבעל והעלתה את חשדותיו. התנהגות האשה וחשדות הבעל היו שלובים זה בזה ומסבירים את הרקע לקרע שנוצר. משכך, אין סתירה בין האשמות הבעל בעניין בגידת האשה, דבר שהעלה את מערכת היחסים על שרטון, לבין עובדת עזיבת הבעל את הבית, בטענה שעזיבת הבעל הייתה בשל איומי האשה שאם לא יעזוב היא "תעזיב" אותו באמצעות המשטרה. האירועים משלימים זה את זה ביצירת מצב מידרדר של מרידה ומאיסות הדדיים שהובילו את שני הצדדים להכרח בגירושין. לכן נראה כי כבר בעת הפרוד האשה לא רצתה בבעל והבעל עזב בית הרוס. במצב המתואר הבעל לא חייב בתוספת הכתובה לפי דברי רבינו ירוחם שהתקבלו להלכה בפסיקת בתי הדין.

בנוסף, גם אם היה מתעורר לבית הדין ספק בשל מי יצאו הגירושין, הרי שאי אפשר לחייב את הבעל בתשלום הכתובה מספק בהיותו מוחזק בממונו כאשר טענות הצדדים מוגדרות כטענות "ברי" מול "ברי". המציאות כיום היא ששני הצדדים חפצים בגירושין וקיימת מרידה הדדית. לכן כשמתעורר ספק בשאלה בשל מי נגרמה המרידה, אם אין יכולת הכרעה בשאלה מי מרד במי תחילה ובשל מי יצאו הגירושין, האשה לא יכולה להוציא ממון מהבעל היות שהבעל נדרש להוציא ממון לתשלום הכתובה והוא מוחזק בכספו, למרות שהאשה מוחזקת בכתובה. לכן על האשה המבקשת לקבל כתובה מוטל נטל ההוכחה להוכיח שאכן הבעל הוא זה שעקר את האישות ביניהם והוא שגרם לגירושי הצדדים. כל עוד הדבר נשאר בגדר ספק, האשה לא יכולה להוציא ממון מהבעל. וראה על כך בדברי מרן הגאון הרב עובדיה יוסף זצ"ל בספרו "יביע אומר" חלק ה' אבן העזר סימן י"ג שם מגדיר את הבעל הנדרש לשלם כתובה כמוחזק, ועל האשה המבקשת להוציא ממנו מוטלת חובת הבאת הראיה, ומספק הבעל פטור מלשלם כתובה. ואין לחלק בין ספק בדין לבין ספק במציאות כל שבאים לחייב את הבעל להוציא ממון מחזקתו, כשלבית הדין מתעורר ספק אמיתי. בנדון דנן האשה לא הצליחה להוכיח שהגירושין יצאו מהבעל ולא מהאשה.

וראה על כך בארוכה בדברי הרה"ג נחום גורטלר שליט"א שהובאו בספר כנס הדיינים - התשע"ז עמודים 420 - 403. וכך כתב שם בעמוד 411:

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ונראה שאם יש מחלוקת בין הצדדים מי הוא זה שעשה מעשים לא ראויים שגרמו לצד השני שימאס בחיי הנישואין – גם בזה אמר רבנו ירוחם את דינו, שהרי ברוב המקרים ששניים רוצים להתגרש כל צד מאשים את הצד השני שהוא גרם לגרושין, ומאחר שרבנו ירוחם קבע את דינו וכתב שאם שני הצדדים דורשים גירושין האישה מקבלת עיקר כתובה ולא תוספת כתובה – גם מקרה זה נכלל בדבריו.

ועוד נראה לומר שמקרה זה נדון כמו שיש לבית הדין ספק מי גרם לגירושין, ומאחר שכל אחד מהצדדים טוען טענת 'ברי' שהצד השני אשם, הרי שמספק אין לחייב ממון.

וכן ראה בדברי הרה"ג יצחק אלמליח שליט"א שהובאו בספר כנס הדיינים - התשע"ז בעמודים 123-160. אך כאמור, בנדון דנן הבעל פטור מתשלום הכתובה לא רק מכח הספק וכפי שהתבאר.

האמור עד כה מתייחס לתוספת הכתובה, ומצד הסברא שהבעל לא התחייב בתוספת על דעת כך שהאשה תגרום את הגירושין. אמנם לאור טענות האשה כנגד הבעל יש לראות בה כמורדת מסוג "מאיס עלי". ועל כן יש לדון גם בהפסד עיקר הכתובה וכדין מורדת בטענת מאיס עלי. למרות שהאשה התובעת כתובה, נחשבת לעניינים מסויימים כמורדת מסוג "בעינא ליה ומצערנא ליה" בכל אופן בנדון דנן מאיסותה מבוררת מטענותיה ומהודאתה במאיסותה, על כן יש לה דין של מורדת בטענת מאיס עלי למרות שגם תובעת כתובה. בעניין מורדת בטענת מאיס עלי, רבו הדעות בדין הפסד הכתובה, בצורך בשנים עשר חודש, בצורך בהכרזה ובהתראה. אין כאן המקום להאריך בבירור כל הדעות והשיטות. וראה על כך באוצר הפוסקים סימן עז ס"ק יז אותיות ח' ט'. וראה בדברי מרן הגאון הרב עובדיה יוסף זצ"ל בספרו "יביע אומר" חלק ה' אבן העזר סימן י"ג שהאריך בבירור הדעות והשיטות ומסיק שאין לחייב את הבעל בכתובה כשהאשה טוענת מאיס עלי ותובעת כתובה, גם ללא הכרזה, גם ללא התראה וגם ללא שנים עשר חודש. וכאמור, מסיק שהבעל מוגדר מוחזק בממון ופטור מחיוב הכתובה לאור הדעות הפוטרות אותו מהחיוב. וכן הסיק להלכה ולמעשה בעיונים למשפט אבן העזר סימן כט. וראה פד"ר יד עמודים 26-27. האשה המודה לאלוקים על כך שהבעל עזב את הבית מגלה בכך שהיא מאסה בו ושמחה בפרוד.

מסקנת הדברים היא שמתוך הטענות והעובדות שהתבררו בבית הדין, עולה שהאשה אינה זכאית לסך הנקוב בכתובה.

תוקף הסכמי הפשרה בעניין הכתובה שהיו במסגרת הדיונים בבית הדין

בדיון שהתקיים ביום ו' בכסלו התשע"ט (14/11/2018), הצדדים הגיעו להסכמות בפני בית הדין. בפרוטוקול הדיון נאמר:

"בית הדין: הצדדים הגיעו להסכמות כדלהלן: 1. הבעל יצהיר בבית הדין. 2. יסיים את החובות בנק לאומי כולל האישור על כך. 3. הבעל יפקיד בבית הדין צ'ק בנקאי על סך 50,000 ₪ תמורת הכתובה והתוספת. ובלבד שהסכום יינתן לצד השני רק לאחר הגט."

בעקבות ההסכמות שעלו בדיון החליט בית הדין ביום י' בכסלו התשע"ט (18/11/2018), בהחלטה שניתנה לאחר הדיון, כדלקמן:

"בדיון שהתקיים בביה"ד ביום רביעי ו' כסליו (15/11/2018) הצדדים הביעו את הסכמתם להתגרש, ובלבד שיתקיימו התנאים דלהלן:
א. הבעל יצהיר בבית הדין בהתאם לנאמר בדיון בעניין טיהור שמה של

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

האשה.

ב. הבעל ישלם את כל החובות שיש לבנק לאומי ויביא אישור על כך. וכן אישור על סגירת החשבון המשותף.

ג. ביום המיועד לסידור גט הבעל יפקיד בביה"ד צ'ק בנקאי על סך 50,000 ₪ והאשה תקבל אותו לאחר קבלת הגט. ובזה יסתלקו כל התביעות של האשה על הבעל כולל הכתובה והתוספת.

ד. תביעות שאינם קשורות לבית הדין ידונו בערכאה המתאימה.

ה. ביה"ד קובע מועד לאישור הסכם ולסידור הגט ביום שני י"ח כסליו

(26/11/2018) בשעה 10:30.

בין הצדדים קיימת מחלוקת האם ההסכמות מחייבות. הבעל טוען שההסכמות מחייבות, לטענת הבעל נערך קנין בבית הדין על ההסכמות. לטענת האשה ההסכמות אינן מחייבות, לטענתה לא נערך קנין בבית הדין.

אכן בפרוטוקול הדיון לא מוזכר שנערך קנין, וקשה להכריע במחלוקת העובדתית, האם נערך קנין. אלא, שההסכמות שנערכו בבית הדין במעורבות הצדדים כבנדון דנן הינן תקפות ומחייבות גם ללא מעשה קנין וכפי המתבאר בפסק דין, שניתן בנסיבות דומות, בבית הדין בתל אביב ביום א' בתמוז התשע"ח (14/06/2018), בתיק מספר 839945/4 (פורסם בנבו).

אלא שבפרוטוקול הדיון שבו אושר ההסכם האשה הייתה סבורה שסך כתובתה עומד רק על סך 50,000 ₪ בלבד. כשבית הדין שאל את האשה מהו סך הכתובה, השיבה האשה שסך כתובתה עומד על סך 50,000 ₪. רק לאחר הדיון האשה מצאה את הכתובה והציגה אותה בבית הדין וטענה שאינה מוכנה להסתפק בתשלום של 50,000 ₪ המהווה חלק קטן מאד מסך הכתובה. מכאן נראה שההסכם שבו האשה הסתפקה בסך 50,000 ₪ הינו הסכם שנעשה בטעות, כאשר האשה לא הייתה מודעת על מה ויתרה. נראה שאם האשה הייתה מודעת לכך שכתובתה עומדת על סך גבוה בהרבה, היא לא הייתה מסכימה לויתור המפליג. מאחר שיש צד לבטל את ההסכם, ממילא לא ניתן לחייב את הבעל לשלם סך של 50,000 ₪ מכח ההסכם. שכן במקום בו הסכם מתבטל מכח טעות, ההסכם לא מחייב יותר את שני הצדדים. למעשה קיימת כאן הודאה מול הודאה, האיש מודה שהוא חייב 50,000 ₪ מכח ההסכם שלטענתו תקף. מנגד, האשה טוענת שהאיש פטור מהחיוב לפי ההסכם היות וההסכם בטל. במקום בו קיימת הודאה מול הודאה לא ניתן להוציא מהמוחזק. לאחר שהתברר שמעיקר הדין האשה לא זכאית לכתובה, לא ניתן להוציא מהבעל את סך 50,000 ₪ מכח ההסכם בשל היותו מוחזק בשעה שהאשה מודה שאין לחייב את האיש מכח ההסכם. על כן לא ניתן לחייב את הבעל בחיובים הבאים מכח ההסכם.

במהלך הדיונים בפני ההרכב הנוכחי הוצעו הצעות פשרה נוספות, הבעל הסכים לשלם את המשכנתא הרובצת על דירת האשה והסכים ליטול על עצמו חיובים נוספים, אלא שהאשה סירבה לכל הצעת פשרה. כל ההצעות היו במסגרת משא ומתן שלא הבשיל לכדי הסכם, משכך אין לחייב את הבעל בחיובים שהיה מוכן להם במסגרת המשא ומתן. הסכמת הבעל הותנתה בהסכמת האשה, בהעדר הסכמת האשה אין לנו אלא פסיקת עיקר הדין לפיו הבעל לא חייב בכתובה. יובהר שהאשה אף לא הסכימה לפסק דין לפי שיקול דעת רחב של בית הדין. שיקול דעת רחב היה יכול לאפשר אולי את חיוב הבעל לעמוד בהסכמות להן הסכים במהלך הדיונים. משעה שהאשה עמדה על כך שתינתן פסיקה רק לפי שורת הדין, הרי שלא ניתן לחייב בחיובים שאינם מעיקר הדין, לכן לא ניתן לחייב את הבעל בתשלום כלשהו.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

קיצוז זכויות המגיעות לבעל מהכתובה

כשבית הדין נדרש לפסיקת דין תורה בעניין הכתובה, הרי שיש לבחון את כלל הזכויות שבין הצדדים לפי משפטי הכתובה שבדין תורה. יש לבחון האם קיימים חיובים אותם יש לקזז מחיוב הכתובה. בנדון דנן גם אם האשה הייתה זכאית לתשלום הכתובה, נראה שיש מקום לקזז מסך הכתובה חיובים שהאשה חייבת לבעל מכח הזכויות הממוניות החלות בנישואין לפי עיקר משפטי הכתובה. שכן לצד חובת הבעל בתשלום כתובה עומדת לבעל זכות לאכול מפירות נכסי אשתו כמבואר באבן העזר סימן פה סעיף א. כמו כן הבעל זוכה במציאת האשה כמבואר באבן העזר סימן פד סעיף א'. התברר שהאשה קיבלה במהלך החיים המשותפים מגרש שלא היו בו זכויות בניה ובמהלך החיים המשותפים המגרש הושבח באופן של קבלת אחוזי בניה משמעותיים במגרש. ניתן לראות את ההשבחה כהשבחה חיצונית, כך שאחוזי הבניה שלא היו קיימים בתחילה יחשבו לפירות שהקרקע הניבה או כמציאה שהאשה זכתה. שווי הפירות של אחוזי הבניה שהתקבלו עולים בהרבה על שווי הכתובה. לכן גם אם הבעל היה חייב בתשלום הכתובה, לבעל עומדת הזכות לקזז את התשלום מזכויות המגיעות לו מעיקר דין תורה במשפטי הכתובה. לפי משפטי הכתובה לבעל יש זכות בפירות אחוזי הבניה שהתקבלו, מדין פירות או מדין מציאה. מציאת אשה שייכת לבעלה משום איבה. גם אם לא נגדיר את הזכויות כפירות ממשיים, עדיין מתקיים הטעם שיש לזכות את הבעל בהשבחות הבאות כמציאה על מנת למנוע איבה בין איש לאשתו במהלך החיים המשותפים. יובהר שבית הדין לא דן בחלוקת הרכוש, חלוקת הרכוש נידונה בבית המשפט, שם נפסק שהמגרש והשבחתו שייכים לאשה. אך משעה שהאשה מבקשת לחייב את הבעל בתשלום הכתובה, עומדת לבעל זכות הקיצוז מזכויות שהגיעו לו במהלך השנים לפי דיני הכתובה ותקנת חכמים המזכה לבעל מזכויות האשה למניעת איבה. מכאן סברת נוספת לדחיית תביעת הכתובה.

הרב מאיר פרימן – אב"ד

דעת הרב יצחק רבינוביץ

יש לחייב את הצדדים להתגרש היות ששני הצדדים אינם חפצים זכ"ז.

לגבי הסכם הגירושין, נראה כי לא הייתה הסכמה חלוטה בין הצדדים על ביצוע ההסכם שהרי ביה"ד לא אישר את ההסכם וזימן את הצדדים לאישור הסכם ולסידור גט ליום אחר, כך שהיו הסכמות על מתווה שיאושר ביום אחר ואין זו הסכמה המחייבת עפ"י דין.

ולעצם תביעת הכתובה, הנה המתח בו היו שרויים בני הזוג לפני הפירוד הוא ברור, הם לא חיו טוב, לא תקשרו ביניהם על דברים בסיסיים שכל בני זוג מחויבים לדבר ולספר האחד למשנהו ונראה כי טינה גדולה הייתה ביניהם.

הבעל עזב את הבית אך ניכר כי האשה לא הצטערה מדי על כך, היא לא עשתה שום מאמץ להשיב אותו לבית ואף לא בקשה ממנו שיחזור.

לכאורה היה נראה, כי על אף המתח ששרר בין הצדדים מכל מקום הצדדים חיו כבני זוג תחת קורת גג אחת והיות שהבעל הוא זה שעזב את הבית על אף שהאשה הסכימה מיידית על כך וייתכן שאף בדיעבד הייתה מרוצה מהפירוד, מכל מקום הגורם לפירוק הבית הוא הבעל וצריך לשלם כתובה ותוספת. זאת ועוד, יתכן שגם אם הצדדים יחדיו רצו בגירושין האשה אינה מפסדת את הכתובה ואת דמי התוספת כיון שלא היא זו שגרמה לפירוק הבית.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

שהרי בדברי רבינו ירוחם נתיב כ"ג המפורסמים שכאשר שני הצדדים אינם חפצים זב"ז הבעל פטור מתוספת כתובה מדובר כאשר האשה מרדה בבעלה וכתוצאה מכך הבעל גם אינו חפץ באשה, והיא זו שפירקה את הבית. אבל בנידוננו כאמור לעיל, הבעל הוא זה שגרם לפירוק הבית ולכל היותר הצדדים יחדיו נפרדו זמ"ז.

ובספר "שורת הדין" כרך טז בפס"ד שמתחיל בעמוד קנה כתב הרה"ג נחום פרובר שליט"א בזה"ל:

"אבל לענין תוספת כתובה והחזר מתנות נראה שכן קובע מי האשם, ומי הביא למצב שהצד השני לא חפץ בו, וכפי שנבאר.

ראשית נבאר מה הסיבה שבמקרה של רבנו ירוחם מפסדת האשה תוספת כתובה וכן מחזרת מתנות, כפי שכותב רבנו ירוחם:

"והפסידה תוספת וכל מה דיהיב לה מדיליה דאדעתא למשקל ולמיפק לא יהיב לה".

בשו"ע (אה"ע, סימן צ"ט, סעיף ב') מובא:

"הנותן מתנה לאשתו אף על פי שהוא מגרשה מדעתו, זכתה במתנתה", וברמ"א (שם) כתב: "נ"ל כאן טעות, אלא כך ראוי להיות אף על פי שמגרשה שלא מדעתה כגון שסרחה עליו אפ"ה מתנתו שלה".

ובפ"ת (שם, ס"ק ז') מובא, דבלבוש הוסיף, אפי' מצא בה דבר ערווה נוטלת המתנה.

ובח"מ (שם, ס"ק ז') כתב:

"אבל הנותן לאשתו קרקע או מעות או אפי' שאר מטלטלין וכו' זה ניגבה בין באלמנות בין בגרושין כל שאינה מורדת בו וכו', דאטו מאן דיהיב מתנה לחבריה ולרחמיה ערביה בעי למשקל מיניה דרחים ליה לעולם".

דברים אלו מקורם בשו"ת ריב"ש סימן ש"א, ושכן מובא בשם הגאונים.

לפי זה, הנותן מתנה לאשתו גם אם סרחה עליו ומגרשה, המתנה מתנה, היות ואין ערכות לאדם שיש לו אוהב, שיישאר אוהבו, וזאת סברת הגאונים, חוץ ממורדת, שבמורדת הדין הוא שמחזירה מתנות. דהיינו: כל מה שמובא בשו"ע אה"ע סימן צ"ט שמתנה אינה חוזרת, איירי במקרה שהאשה לא מורדת בבעלה והיא חפצה בו, אלא שסרחה עליו, ולכן לא מפסידה מתנות, ורק במורדת שאינה חפצה בבעלה, הדין הוא שמחזירה מתנות וכפי שנבאר:

הנה מורדת בטענת "מאיס עלי", מפורש בשו"ע (אה"ע"ז, סימן ע"ז, סעיף ב'): "וכל מה שנתן לה מתנה מחזרת אותו". וזה מהטעם, "כי אקני לה אדעתא למיקם קמיה, אדעתא למשקל ומיפק לא אקני לה" (כתובות, דף נ"ד ע"א, הגהות הגר"א, אות ז').

ובמורדת הטוענת "בעינא ליה ומצערנא ליה" יש דין של התראה, הכרזה והמלכה. ולאחר י"ב חודש מפסידה כתובתה וכל מה שכתב לה, עי' ב"ש, ס"ק י"ח, וכפי שמופיע בטור (אה"ע, סימן פ"ה):

"אבל נתאלמנה או נתגרשה מתוך מרדה לאחר שכתבו עליה אגרת מרד שהפסידה כל כתובתה, הפסידה כל מה שנתן לה".

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

יש לברר, במקום שאין סיבה להתרות ולהכריז על האשה, האם יחזרו המתנות שקבלה האשה מבעלה. כגון במקרה שהן הבעל אין רצונו באשה באופן חד משמעי והן האשה אין רצונה בבעל באופן חד משמעי. במקרה כזה הרי אין מקום להתרות באשה שתחזור לבעלה, שהרי הבעל לא מעוניין בה, וכל הטעם של התראה במורדת הוא כדי להחזירה לבעלה, ובמקום שאין רצונו בה אין מקום להתראה (וכן כתבו בפסקי - דין רבניים, כרך ו' עמוד 13, שבכהאי גוונא אין מקום להתראה). השאלה היא, האם במקרה כזה חוזרות המתנות אף ללא התראה, הכרזה והמלכה.

הדברים מפורשים בדברי רבנו ירוחם שהזכרנו לעיל, שכתב בתוך דבריו כדלהלן:

"והפסידה תוספת וכל מה דיהיב לה מדיליה דאדעתא למשקל ולמיפק לא יהיב לה".

ולכאורה הדברים צריכים ביאור, שהרי במקום שרק האשה לא רוצה את בעלה ומורדת בו, לא הפסידה מתנות ותוספת כתובה כל זמן שלא התרו בה ולא נמלכו בה ולא הכריזו עליה, ומדוע במקום שגם הבעל לא מעוניין בה מפסידה תוספת כתובה ומתנות.

הבנת הדברים כתבו בפסקי דין רבניים (כרך ח', עמוד 324 פסק - דין מהרבנים הגאונים, הגאון הרב יוסף אלישיב שליט"א, הגאון הרב מרדכי אליהו שליט"א והגאון הרב בצלאל זולטי זצ"ל). וזה לשונם.

"וע"כ נראה לומר דההבדל בזה, במקום שהאשה היא המורדת בבעלה, והבעל רוצה את אשתו, הרי כל ההכרזות וההתראות שנאמרו במורדת וכל התקנות הללו לא באו אלא ללחוץ עליה שתמלך בדעתה ותשוב לחיי שלום עם בעלה, ולכן אם הבעל מגרשה בטרם נגמרו כל הפעולות הללו, חייב לשלם לה כתובה ותוספת כתובה. משא"כ במקרה וגם הבעל לא רוצה בה, הרי אין מקום לתקנה זו, וממילא קם דינא, שמכיון שהיא לא רוצה אותו, הרי דאדעתא למשקל ולמיפק לא יהיב לה תוספת כתובה".

לפי זה, כתוב במפורש ברבנו ירוחם, שאשה שאינה רוצה בבעלה, ובמקום שאין להתרות ולהכריז עליה, כגון שגם הבעל אינו רוצה באשה, מפסידה האשה את תוספת הכתובה וכן עליה להחזיר את המתנות שקיבלה מבעלה. וכלשונו של רבנו ירוחם "והפסידה תוספת וכל מאי דיהיב לה מדיליה" (ועיין בפסקי דין רבניים, כרך י"ד, עמוד 28 - 23, בענין אשה שמרדה בבעלה ואח"כ זינתה, שהפסידה מתנותיה אף ללא התראה והכרזה, היות ואין אפשרות להתראה והכרזה).

אלא שבית דיננו סייג את הדברים בפסק דין ב' נגד ב' (תיק מס' 1 - 64 - 0712) ונחזור על הדברים שכתבנו שם.

"נראה שיש חילוק גדול בין נושא חיוב הגירושין שזה נובע מטעם שאין זכות לאף אחד לעגן את השני, לבין נושא הפטור מתוספת כתובה (וה"ה מתנות) שזה נובע מהטענה "דאדעתא למשקל ולמיפק לא יהיב לה", וכפי שנבאר.

כפי שכתבנו לענין חיוב גט לפי דינא דרבנו ירוחם, אין הבדל מי הראשון שהתחיל לטעון שרצונו להתגרש, וכמו"כ אין הבדל בסיבת מי המצב שכיום אין צד רוצה את משנהו, והעיקר תלוי אם כיום יש עיגון או לא. דהיינו, אם המצב שבפנינו הוא שהבעל לא מעוניין כלל באשה אף אם האשה תרצה לחזור אליו, או לחלופין, כיום המצב הוא שאין

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

האשה מעוניינת בבעל אף אם הבעל ירצה לחזור אליה. זהו מצב שכיום שני הצדדים מעוגנים, ולכן יש לחייב בגט כל צד המעכב את הגירושין, ללא קשר מי גרם למצב הקיים, היות ואין זכות לכל צד לעגן את משנהו.

ואולם זה הכל לענין חיוב גט הנובע מהזכות לא להיות מעוגן. משא"כ להיפטר מחיוב תוספת כתובה, שזה נובע מהטעם "דאדעתא למשקל ולמיפק לא יהיב לה", נראה בכרוך שזה דוקא במקום שלא הבעל גרם למצב שהאשה לא מעוניינת בו, ולכן יכול לטעון "דאדעתא למשקל ולמיפק לא יהיב לה", ופטור מתוספת כתובה (וחוזרות המתנות). אבל במקרה שהבעל הוא זה שעזב את הבית, והוא זה שהרחיק את האשה ולא רצה בה, והאשה רצתה את בעלה, אלא מתוך הזמן הממושך שהבעל עזב את הבית ומרד בה ולא היה חפץ בה, הביא הוא את המצב שכיום גם האשה לא חפצה בו, והוא זה שגרם שכיום האשה לא מעוניינת בו, בודאי שאינו יכול לטעון "אדעתא למישקל ומיפק לא יהיב לה", שהרי הוא זה שהביא את האשה לכך. וא"כ אדרבא, אדעתא דהכי כתב לה תוספת כתובה, שהרי אם הוא זה שגרם לנתק ולגירושין בודאי על דעת כן כתב לה כתובה ותוספת כתובה.

ולפי"ז מדויק היטב לשון רבנו ירוחם שכתב: "שאשה שאמרה לא בעינא ליה יתן לי גט וכתובה, והוא אומר אנא נמי לא בעינא לך אבל איני רוצה ליתן גט", שע"פ דיוק הלשון משמע, שהאשה הייתה הראשונה שטענה שאינה חפצה בבעלה, ובמקרה כזה כתב שכופין את הבעל בגט, היות ויש פה עיגון לאשה, אבל הבעל פטור מתוספת כתובה היות ולא הוא זה שגרם לנתק ולעגון. ולכן יש לקבל את טענתו "דאדעתא למשקל ולמיפק לא יהיב לה". משא"כ במקרה הפוך, שהבעל גרם לנתק ולגירושין, על אף שאכן יש לחייב את האשה בגט כדי שהבעל לא יהיה מעוגן, אבל נראה שיהיה חייב גם בתוספת כתובה וכן האשה לא תפסיד את המתנות.

והדברים נראים מוכרחים לומר כך, דאל"כ כל בעל יוכל להיפטר מתשלום תוספת כתובה, ע"י שיעזוב את האשה זמן רב עד שלא תחפוץ בו יותר, היעלה על הדעת שיפטר מתוספת כתובה בטענה "דאדעתא למשקל ולמיפק לא יהיב לה".

מעין רא"י לנ"ל יש להביא מדין המדיר אשתו יוציא ויתן כתובה (כתובות, דף ע"א). וכתב בחזון איש (אה"ע, סימן ס"ט, אות כ"ב), שיש לה כתובה וכן תוספת כתובה. וז"ל החזון איש:

"וכן במדיר את אשתו יש לה תוספת, דכל שהוא מעיק לה הוי כמוציאה לדעתו".

ועל כן בכל מקרה שבאים לפטור את הבעל (ע"פ דינא דרבנו ירוחם) מתוספת כתובה או החזר מתנות, יש לברר מי הוא זה שהביא את המצב לנתק ולגירושין".

עכ"ל מתוך "שורת הדין".

דברים אלו הם כדברינו הנ"ל, כאשר הבעל עזב את הבית והאשה הסכימה על כך בגלל עזיבת הבעל נחשב הדבר כעזיבת הבעל והינו חייב בכתובה ובתוספת. ואף שנכתב שם הלשון "אבל במקרה שהבעל הוא זה שעזב את הבית, והוא זה שהרחיק את האשה ולא רצה בה, והאשה רצתה את בעלה, אלא מתוך הזמן הממושך שהבעל עזב את הבית ומרד בה ולא היה חפץ בה, הביא הוא

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

את המצב שכיום גם האשה לא חפצה בו, והוא זה שגרם שכיום האשה לא מעוניינת בו, בוודאי שאינו יכול לטעון "אדעתא למישקל ומיפק לא יהיב לה", שהרי הוא זה שהביא את האשה לכך. וא"כ אדרבא, אדעתא דהכי כתב לה תוספת כתובה, שהרי אם הוא זה שגרם לנתק ולגירושין בוודאי על דעת כן כתב לה כתובה ותוספת כתובה". ויש לומר שכשהאשה מיד לא רצתה בבעלה הינו פטור מלשלם דמי תוספת הכתובה, מכל מקום נראה בפשטות כי אין נפקא מינה בין אם האשה רצתה בבעל בתחילה אלא שבמשך הזמן היא כבר לא רוצה בו או שמיד לאחר עזיבת הבעל היא כבר לא חפצה בו לאור המתח הרב ששרר ביניהם מתחילה כיון שסוכ"ס לא האשה היא זו שגרמה לפירוק הבית.

אלא שבפסקי דין של בתי הדין הרבניים חלק ח עמוד 321 ואילך דן מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל במקרה דלהלן:

"... ואלה הן העובדות:

לפני שהתחתנו, גר הבעל באילת ושם הי' מקום עבודתו, עובר לזמן הנישואין, שכר המערער דירה בעפולה שבה יגורו שני בני הזוג. הם התחתנו ועברו לגור בעפולה. מקום עבודתו נשאר באילת. הוא הי' בא בכל שבוע - שבועיים לעפולה. הבעל אמנם דרש מאשתו, אחרי הנישואין, שתסכים לעבור לאילת אך האשה סירבה לכך, וכך המשיכו לגור בעפולה כשלוש שנים, עד שהבעל החליט להפסיק לבקר בבית בעפולה ולשלם לה מזונות. כעבור ארבעה חדשים מיום עזיבתו את הבית, הגישה האשה תביעה לביה"ד לחייבו במזונות, הבעל לא הופיע לדיון, וביה"ד פסק - שלא בפניו - ביום ט"ו בתמוז תשכ"ט, שעל הבעל לשלם למזונות האשה מאה וחמשים ל"י לחודש. כשמונה חדשים אחרי פס"ד הנ"ל, הגיש הבעל אף הוא באדר א' תש"ל - תביעה לחייב את האשה לעזוב את עפולה ולגור אתו באילת, מאחר והוא מסודר שם בעבודה, ואם לא תאבה האשה ללכת אחריו, לפטור אותו ממזונותיה. כאמור, דחה ביה"ד תביעתו של הבעל שאין לחייב את האשה לעזוב את עפולה ולגור באילת, והשאיר את פסה"ד של המזונות על כנו.

אחרי העיון בטענותיו של הבעל בכתב - הערעור, לא מצאנו בהם שום יסוד, וצדק איפוא בית הדין בדחותו עתירתו של הבעל. עם זאת יש מקום דיון בדבר חיובו של הבעל במזונות האשה, מטעם אחר.

והנה לפנינו מרשם ביה"ד מיום ג' בתמוז תז"ל:

יש לשאול האשה עצמה אם מסכימה לשלום - בית. האשה: סבלתי ג' שנים ממנו, הרביץ לי, איים בסכין, יש לי עדים ע"ז מה שעשה לי, אבל יפסידו כסף זמן ועבודה. אין לי עדים. ביה"ד: ישלמו הוצאות העדים וההפסד. האשה: יש לי עד אחד שכן והוא חולה ולא יכול לבוא להעיד.

האשה חזרה על דבריה גם בפנינו:

גם אם הוא יחזור לעפולה אינני מסכימה לשלום בית, הוא מרביץ לי עם סכין, רוצה לשחוט אותי, אני מסכימה לגט אבל הוא יתן לי הכתובה בסך עשרים אלף.

הנה, כל הטענות שיש לה כלפי בעלה שהרביץ לה ואיים עליה - הם מהתקופה שהמשיכו לחיות ביחד ורק אחרי שנעלם מהבית, החליטה האשה לנתק את קשר הנישואין שביניהם.

גם הבעל מוכן לגרש את אשתו, אך לא מוכן לשלם לה תוספת כתובה, וכך אמר ב"כ הבעל לפנינו: הבעל מסכים לגרש את אשתו והוא מוכן לשלם לה

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ע"ח כתובתה רק אלפיים ל"י, הוא פועל ואין לו ממה לשלם יותר. הוא דורש לפטור אותו מחיוב המזונות הואיל והאשה הצהירה שהיא לא מוכנה לגור עם בעלה לא כאן ולא כאן.

ובכן, הבעל שעזב את אשתו, בטענה שהאשה תחליף מקום המגורים בעפולה - מקום שעליו הוסכם ביניהם לפני הנישואין - ותלך לגור באילת, דרישה שהיא בלתי צודקת, לפי הדין, הרי דינו כדין מורד.

אלא שבניד"ד גם לאשה דין מורדת, אחרי שהצהירה בביה"ד שאינה מסכימה להשלים אתו גם אם יחזור לעפולה, ורצונה בגט ודורשת כתובתה."

בהמשך מאריך הגריש"א בדברי רבינו ירוחם שכששני הצדדים מורדים זב"ז אין חיוב של תוספת כתובה ומסיק:

"והואיל והמקרה אשר בפנינו, הוא, שלכל אחד יש דין מורד כלפי השני, ולכן אין הבעל חייב בתוספת כתובה כי אדעתא למשקל ולמיפק לא יהיב לה, והואיל וב"כ הבעל הצהיר בפנינו שהוא מוכן לתת לאשה עם מתן הגט אלפיים ל"י ע"ח כתובתה, הרי אין לחייב את הבעל במזונות האשה."

ובספר עטרת דבורה סי' ל"ו דן כב' הגר"א לביא בדברי מרן הגריש"א באריכות וכתב:

"אך עכ"פ עולה מאותו פסק דין שבמקרה שהבעל מרד באשתו ועזב את הבית שלא כדין ומבקש להתגרש וכתוצאה מכך גם האשה תובעת גירושין ואינה מעוניינת להמשיך לדור עם בעלה, היא אינה זכאית לתשלום תוספת הכתובה.

פסק דין זה צ"ע, בדברי רבינו ירוחם היוזמה לתביעת הגירושין הייתה של האשה שאמרה לא בעינא ליה יתן לי גט וכתובה, ולאחר מכן הבעל אמר אנא נמי לא בעינא לך אבל איני רוצה ליתן גט, דהיינו תביעת הגירושין יצאה מהאשה ובתגובה לדברי האשה הבעל אמר שאינו רוצה בה. בנסיבות אלו שהגירושין יצאו ממנה אין מקום לחייבו בתוספת הכתובה דאדעתא למשקל ולמיפק לא יהיב לה אא"כ תוכיח שהבעל בהתנהגותו האלימה הביא לגירושין.

אבל במקרה שהבעל עשה מעשה ובכך יצר את הפירוד בין בני הזוג ודינו כמורד באשתו אין לדון את האישה כמורדת המפסידה תוספת כתובה שהרי רצונה בגירושין נובע כתוצאה ממרידת הבעל ועזיבתו את הבית."

בהמשך האריך שם לדון כי זה דומה לאשה שמרדה על בעלה בימי נדותה שפסק הרמ"א סי' ע"ז ס"ב שאינה נחשבת כמורדת מפני שאין זה מרידה במעשים כי אם באמירה גרידא. והביא אסמכתא לדבריו מתשו' מטה יוסף אבהע"ז סי' ה'.

מכל מקום מדברי הגריש"א נראה שסובר כי גם במקרה בו הבעל יזם את הפירוד והאשה הסכימה על כך הבעל פטור מתשלום הכתובה. ולפי זה מה שכתב הרה"ג רבי נחום פרובר לחייב את הבעל בכתובה כאשר הבעל יזם את הגירושין אינו אלא במקרה שהבעל הוא זה שעזב את הבית, והוא זה שהרחיק את האשה ולא רצה בה, והאשה רצתה את בעלה, אלא מתוך הזמן הממושך שהבעל עזב את הבית ומרד בה ולא היה חפץ בה, הביא הוא את המצב שכיום גם האשה לא חפצה בו, והוא זה שגרם שכיום האשה לא מעוניינת בו. אבל אם האשה מיד הסכימה לעזיבת הבעל ולא קראה לו לשלום הבעל פטור מתשלום הכתובה.

לפי דברים הללו יש לבאר כי טעמו של רבינו ירוחם הוא דאמרינן שהבעל לא התחייב בתוספת כתובה כאשר האשה אינה חפצה בו מפני שאדעתא למישקל ולמיפק לא יהיב לה, היינו, שאינו מתחייב בתוספת כתובה אא"כ הוא גורם לפירוד ולפירוק הבית, באופן שאילולי היה עוזב

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

אזי הבית היה עומד על תילו. אבל כאשר האשה גם כן אינה רוצה בו וביה"ד נוכח שגם אילולי עזיבת הבעל את הבית האשה תגרום מעצמה לפירוק הבית, דהיינו, שיתכן מאד שאף אילולי מהלכיו של הבעל הבית היה מתפרק אין סיבה שהבעל יתחייב בתוספת הכתובה. ועיין בספר עיונים למשפט להגר"ח שאנן אה"ע"ז סי' כ"ח. ובפס"ד של ביה"ד הרבני הגדול תיק מס' 854682/1 במש"כ כב' הרה"ג יצחק אלמליח שליט"א.

ונראה כי בפס"ד של מרן הגריש"א ניכר היה לביה"ד שהאשה גם כן לא חפצה בבעל באופן מוחלט ולכן סברו כי לא מגיע לה תוספת כתובה מפני שלא הבעל לבדו הוא הגורם לפירוק הבית ולא משנה מי ביצע בפועל את פירוק הבית.

ומובן בפשיטות, כי קביעת עובדה זו אינה קלה ודורשת שיקול דעת מרובה של ביה"ד.

כב' דיין ג' הביא מפסקי דין של בתי הדין הרבניים בישראל חלק ח עמ' 107 מש"כ בדעת הרוב [הגרי"ש אלישיב והגר"ב ז'ולטין] כדלהלן:

"ואשר לנימוק השני, הן אמנם ניתן פס"ד למתדיינים אלו בתמוז תשכ"ה ע"י בית דין זה, ובו נאמר: ... ועל כב' ביה"ד האזורי להיכנס לדיון ולשמוע טענות והוכחות ולקבוע אם באמת רצונה של האשה בשלום בית או אין זה אלא רק העמדת פנים לפנינו איפוא קביעת ביה"ד שאין פניה של האשה לשלום.

ובפרוטוקול ישיבת ביה"ד האזורי מיום י"ג בשבט תשכ"ו כתוב: ביה"ד: האשה נשאלה ע"י ביה"ד אם בדעתה לחזור לבית בעלה, ולפי זכרונו היא סרבה לחזור.

ובישיבת ביה"ד הנ"ל מיום י"ג באייר תשכ"ו: ב"כ האשה: בפרט"כ מהישיבה הקודמת נרשם כי ביה"ד אמר, לפי זכרונו האשה השיבה בשלילה לשאלת ביה"ד אם רצונה בשלום ורשומה תשובתה שלא, אני בשעת מעשה הכחשתי כאילו האשה סרבה לחזור לבית בעלה, הצהרתי לא נרשמה בפרט"כ. אני מבקש להוסיף תוספת זו. ביה"ד מסכים להכניס התיקון הנ"ל.

[...]

כמוכן, שאין לנו אלא לקבל את קביעת בית הדין שכך הייתה תשובת האשה. אך הלוא גם אם נניח שפעם הצהירה המערערת שאין רצונה בשלום, אבל הבעל הרי כל הזמן טוען וחוזר וטוען שאין מקום לשלום בית, ובישיבת ביה"ד מיום כ"ב טבת תשכ"ד, רשום בפרוטוקול תגובת הבעל על דברי בא כחו אשר אמר: אם היא מוכנה לשלום בית גם הבעל מוכן לכך: הבעל מצהיר, אני לא רואה הצלחה בשלום בית, היא תמיד משמיצה אותי ומטילה בי דופי.... ובתיק תשכ"ג - תשכ"ד הגיש הבעל תביעת גירושין בטענה שהיא ממרתת חיו

ובכן כל עוד וביה"ד לא פסק שעל האשה לקבל גט, או לכהפ"ח שהבעל זכאי להשליש גטה וכתובתה, אין אנו רואים מקום לפטור את הבעל מחיוביו כלפי אשתו".

אכן, בפס"ד הנ"ל לא ייחסו ביה"ד חשיבות למה שאמרה האשה כי אין רצונה בשלום בית. אך נראה כי הכל תלוי בהבנת המקרה לאשורו, ועל פי זה לקבוע באם האשה הייתה חפצה בתחילה בבעלה אם לאו. אם בעל עזב את אשתו ואינו חפץ בה כלל ולאחר תקופה ארוכה היא אומרת כי אינה חפצה בו אין זו הוכחה שהיא לא רצתה בו בתחילה. אבל כאשר בעל עזב את הבית והאשה לא קראה לו לשלום מעולם ואף לא ניסתה לקרב אותו אליה זה סימן שהיא גם לא הייתה חפצה בו. אלא אם כן פגע בה מאד בעזיבתו את הבית שהיא לא תרצה בו רק לאחר פיוס.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

על פי זה נראה כי בנידוננו, מתוך דברי הצדדים במהלך הדיונים נראה כי הם לא חיו טוב במשך שנים לפני עזיבת הבעל את הבית, וכאשר הבעל עזב את הבית האשה לא עשתה דבר לקידום שלום הבית ועל כן אין לחייבו בתוספת הכתובה. הן אמנם ישנן מקרים שבעל עוזב בית ופוגע באשה באופן כזה שגרם לה לערעור באמון בו ואין לבוא בטענות כלפיה מדוע היא לא דרשה שלום בית, שהרי על הבעל מוטלת החובה לפייסה. אבל בנידוננו הרי הבעל עזב לאחר שהצדדים חיו במתח רב, כך שהאשה לא נפגעה מעצם העזיבה ואילו הייתה רוצה שלום בית היה מוטל עליה לבקש זאת באמצעות פניה אליו, דבר שלא נעשה. כך שניתן לקבוע כי האשה שמחה בתוצאה ויתכן שגם אילולי פעולת הבעל היא הייתה עושה זאת בשלב מסוים. על כן ניתן לומר כי יש להחשיב את הצדדים כמורדים זכ"ז ואין לחייב את הבעל בדמי הכתובה מפני שהוא עזב בית שהיה כבר די מפורק ועל כל פנים מספק אין לחייב את הבעל בדמי הכתובה.

ובאמת, מדברי הבעל בכל גרסאותיו, עלה כי עזיבתו הראשונית את הבית לא הייתה מוחלטת, פעם אחת טען [בפני בית המשפט בבקשתו למתן צו עיקול] כי עזב בתחילה לחדר אחר והעביר מסר לאשה כי אינו רואה כי ניתן להמשיך בחיים משותפים, אך האשה לא סירבה. בפני ביה"ד הוא אמר שהאשה הוציאה אותו מן הבית באמרה "תסתלק מפה" ואף טען כי איימה עליו שתיגש למשטרה. אף אם לא נוכל להאמין לבעל שהחליף את טענותיו מכל מקום אין ספק כי עפ"י כלל טענותיו עזיבתו הראשונית את הבית לא הייתה מוחלטת וממילא היה מצופה כי האשה תקרא לו לשלום ובזה שהיא לא עשתה כן נראה כי היא החליטה לסייע לו לפירוק המוחלט של הבית כשהגיעה מעצמה לתובנה שאין טעם בהמשך חיים משותפים.

זאת ועוד, נראה כי הצדדים חיו במתח ביניהם באופן שלא היה שייך לחיות יחדיו, האשה לא הייתה מעוניינת לבוא לקראת בעלה ולנסות לשקם את היחסים ביניהם ויש בסיס גדול לומר כי בכל מקרה הבית היה מתפרק ע"י שני הצדדים וניתן לקבוע כי הצדדים גרמו באופן הדדי לפירוק הבית.

ועל כל פנים מספק לא ניתן לחייב את הבעל בכתובה כמ"ש דיין א'.

אבל יש לשאול, מנין לומר כי גם במקרה שהבעל והאשה יחדיו רצו להתגרש האשה מפסדת את דמי כתובתה, הרי רבינו ירוחם כתב "אשה שאמרה לא בעינא ליה יתן לי גט וכתובה, והוא אומר אנא נמי לא בעינא לך אבל איני רוצה ליתן גט", ויתכן לפרש את דבריו שמדובר באשה שמרדה בבעלה וכתוצאה מכך אמר הבעל כי אינו רוצה בה וכי הוא מעוניין להתגרש, שבזה האשה היא הגורמת לגט. אבל באופן ששני הצדדים חפצים להתגרש כאחד שהאשה לא גרמה להליך הגירושין אולי על זה לא נאמר "אדעתא למישקל ולמיפק לא יהיב לה", שהרי היא לא גרמה למיפק?

ובשו"ת הרשב"א חלק א סימן אלף רלה כתב:

המורדת על בעלה ואומרת מאיס עלי או בעינא ליה ומצערנא ליה אם כופין אותו לגרש.

... ומה ששאלתם מה הן גובות מנכסי הבעל בכתובתן ומתנתן. כבר אמרנו שאין הבעל מוציא אלא מרצונו ואם הוציא מרצונו בין בזו ובין בזו נותן להם כתובתן כל' נכסי צאן ברזל. אבל מה שנתן להם משלו אינן נוטלות כלל כיון שהן תובעות להתגרש דאדעתא למישקל ומיפק לא יהיב. אבל אם לא רצה להוציא מדעת עצמו אלא מחמת מרדן בזה יש הפרש ביניהן. שאומרת בעינא ליה ומצערנא ליה מכריזין עליה ד' שבתות בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ושולחין לה מבית דין ואמרינן לה הוי יודעת שאפילו כתובתיך מאה מנה

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

הפסדת. ושני פעמים שולחין לה אחת קודם הכרזה ואחת לאחר הכרזה ואם לא חזרה בה וגרשה הפסידה את הכל. אבל אם הוציאה קודם זה לא הפסידה הכל. אבל האומרת מאיס עלי יגרשני ואיני חפצה בו ולא בכתובתו אינו מוציא עד שנים עשר חדש ואין מכריזין עליה. ואם הוציא תוך שנים עשר חדש ורצה הבעל לגרש מגרש. ואין לה עיקר כתובה ותוספת ולא אפילו נדונייתה אלא אם תפסה בלאות הקיימין אין מוציאין מידה".

מבואר דס"ל כרבינו ירוחם שכאשר הבעל הוציא את האשה מרצונו הינו פטור מלשלם דמי תוספת כתובה אבל מדובר שהאשה מרדה ובגלל זה הבעל מעוניין לגרשה. ומנ"ל לומר בדעת רבינו ירוחם שאם שני הצדדים יחדיו יזמו את הליך הגירושין הבעל פטור מלשלם דמי תוספת כתובה.

ועיין בחזון איש (סימן ס"ט סעיף קטן י"ח) שביאר את דברי הרשב"א וזה לשונו:

"אבל הדבר מבואר בתחלת דברי הרשב"א שכתב אם הוציאן מרצונו בין בזו בין בזו נותן להן נצ"ב אבל מה שנתן להן משלו אינן נוטלות כלום כיון שהן תובעות להתגרש דאדעתא משקל ומיפק לא יהיב. והאי הוציאן מרצונו דכתב הרשב"א רצה לומר שלא המתין הזמן שיפסידו כתובתן בדין. אמנם נראה דאין דברי רשב"א אלא במתנות דיהיב לה בשעת נשואין או לאחר נשואין אבל תוספת שכתב לה בכתובתה ודאי דינו ככתובה ולתנא דמתניתין פוחתין מתוספת ז' דינרין לשבת ולרבותינו מפסידתו אחר ד' שבתות וכדאמר בהדיא בגמרא נד ב תנאי כתובה ככתובה לענין מורדת ואי מפסידתו אף קדם שהפסידה כתובתה משום דאדעתא למיפק לא יהיב אינו ענין לדין כתובה שמפסידתה מקנס חכמים אחר אריכת המרד [...] אלמא דכל היכי דאיכא כתובה דעתו שיהיה לתוספת דין כתובה וכשתפסיד כתובה תפסיד תוספת אבל מדין אדעתא למיפק לא יהיב לה לא אמרינן בתוספת מיהו לדעת רבינו חננאל בתוספות יבמות ס"ה ב דבאה מחמת טענה אין לה תוספת על כרחך צריך לאמר דשניה ואילונית איהו מפיך לה וממאנת נמי חשיב כדבר הבא מעצמו שאין מעשה קטנה כלום אבל כשהיא גרמה להוציאה שפיר אמרינן דאדעתא למיפק לא יהיב ולפי זה על כרחך צריך לאמר דהא דאינה מפסדת במרדה את התוספת עד אחר ד' שבתות דלא מקרי מוציאה את עצמה מיד בעלה עד שנקבע המרד כפי שיעור חכמים דכעס לשעה שכיח ולא הנחת בת לאברהם אבינו אי מפסדת תיכף [...] ולענין הלכה נראה דמתנות שנתן מפסדת מיד כיון שמגרשה משום מרדה וכמפורש ברשב"א ובר"ן ולא מצינו בהדיא מי שחלק עליהן ומלשון הטור אין ראייה דלא דן בגרשה קדם ועיקר הדין נקט דגם מתנות דיהיב לה צריכה להחזיר משום דאדעתא למיפק לא יהיב וממילא שמעינן דאם קשה לו להתגלגל עמה ולמידן עמה ומגרשה מיד נמי אין לה מה דיהיב לה אבל תוספת אית לה ולפי זה שפיר גרסינן וכל מה שכתב לה והיינו תוספת ואי אפשר למגרס אבל לא מה שכתב לה דודאי דין תוספת כדין כתובה והא דמגרשה מיד אין לה מתנות דוקא כשלא חזרה בה אבל אם חזרה בה לא הפסידה מתנות אבל אם כבר הפסידה כתובתה נראה דהפסידה מתנות אף שחזרה בה".

לפי הבנת החזו"א מה שכתב הרשב"א ש"אין לה מה שכתב לה" היינו רק מתנות, נמצא לדבריו שאשה שמרדה בבעלה וכתוצאה מכך בעלה מבקש לגרשה יש לה תוספת כתובה. ונקט כן מסברא דנפשיה, ולכאורה רבינו ירוחם – שכפי הנראה מדבר במורדת דבעינא ומצערנא ליה וכדלקמן – ס"ל דלא כמש"כ החזו"א. ועל כל פנים במורדת דמאיס עלי גם החזו"א יודה שמפסדת תוספת כתובתה מיד.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

על פי פירוש זה בדברי רבינו ירוחם שדבריו הם רק במקרה שהאשה מרדה וכתוצאה מכך הבעל אינו חפץ בה, היה נראה ליישב את דבריו עם דברי הרא"ש בתשובה שבכלל מג סימן יב לפי מה שפירשו הבית שמואל. שם דן באשה הטוענת שאין לבעלה גבורת אנשים ובעלה מכחישה, על זה פוסק הרא"ש:

"... אבל לענין ממון, כיון שעומד וצווח ואומר שגבורת אנשים יש לו, ובא עליה כדרך כל הארץ, ושלא כדין הוא מגרשה, וחפץ להיות אצלה, אין כח לבית דין להוציא ממנו ממון. אבל אם בלא כפייה נאות לגרשה, יתן כתובה, כיון שמדעתו מגרשה".

וכן פסק בשו"ע אהע"ז סי' קנ"ד ס"ז.

ומבאר הבית שמואל (אבן העזר סימן קנד ס"ק כ) שגם תוספת יש לה אם גירשה מדעתו, וז"ל:

"ואם מגרשה מעצמו וכו' - יתן לה כתובה, ולענין תוספת כתובה משמע מתשובת הרא"ש שהביא הטור דצריך ליתן לה, כיון דמגרש מעצמו, כי דוקא כשכופין אותו לגרש כתב דאין צריך ליתן תוספת כתובה, דאדעת' למשקל ולמיפק לא אוסיף לה, כמ"ש בכלל מ"ג סימן ג' ד".

לכאורה לפי דברי רבינו ירוחם הבעל לא יתחייב לשלם דמי תוספת כתובה מפני שהאשה מעוניינת להתגרש ולא הוכיחה את טענתה שאין לבעל גבורת אנשים. עיין ב"שורת הדין" עמ' רפ"א ואילך.

לדברינו יתכן לפרש שמדובר באופן שהבעל גירש מרצונו לאחר שהאשה תבעה גירושין, ונראה היה כי זה היה בבחירה שלו ומרצונו המוחלט אף בלי דברי האשה (אולי גם ניתן היה להוכיח זאת ממה שלא נלחם על טענתו כי יש לו גבורה) וכיון שהגט ניתן ברצונו נחשב כאילו גירש מדעתו לכל המשתמע מכך. משא"כ כאשר הבעל מגרש בגלל מרידתה ובעצם אינו מעוניין לכתחילה בגט שאז יש לפוטרו מתשלום דמי תוספת כתובה.

שוב מצאתי בספר "שמע שלמה" להגרש"מ עמאר שליט"א ח"ג סי' י"א שדן באריכות בדברי רבינו ירוחם ופירש דבריו כפי שכתבנו שמדובר באשה מורדת וכתוצאה מכך בעלה מעוניין לגרשה שהיא מפסידה תוספת הכתובה בגלל מרידתה. וציין שדעת הרמ"א בסי' ע"ז ס"ב שכאשר הבעל רוצה לגרשה בתוך י"ב חודש הדין הוא שנותן לה גם תוספת כתובה. וביאור הגר"א ס"ק כ"א כתב על דברי הרמ"א "... אבל דברי הרב תמוהים". ופירש הגרש"מ"ע בדעת הגר"א שלדעת הרשב"א במורדת דבעינא ומצערנא ליה אין לה תוספת כתובה כשהבעל רוצה לגרשה מיד. (צ"ע בדבריו שם שהרי במורדת דמאיס עלי כשרוצה לגרשה לפני י"ב חודש יש לה תוספת כתובה, אם כן כל שכן שיש לחייב את הבעל בתוספת כתובה במורדת דבעינא ומצערנא ליה כשרוצה לגרשה מיד לפני הכרזה)

ובאמת ברמ"א שם יש שני גירסאות. עיין בבית שמואל ס"ק י"ח ובבאר היטב ס"ק כ' ובאבני מילואים ס"ק כ"א.

יתכן שמרן הגריש"א הבין כך מדברי רבינו ירוחם ומלשונו כי הבעל אמר "אנא נמי לא בעינא לך" ולא אמר כי אינו מעוניין בה רק בגלל מרידתה. זאת ועוד, רבינו ירוחם מדבר באופן שהאשה ביקשה כתובה שזה מורדת בגדר של "בעינא ליה ומצערנא ליה" שאין כאן ניתוק האישות כי אם התנהגות לא נאותה של האשה שבזה נתנו חז"ל זמן אולי תחזור בה האשה רק כאשר הבעל גם כן אינו מעוניין באשה חז"ל לא נתנו זמן להמתין וכמ"ש הגריש"א בפסקי דין של בתי הדין הרבניים חלק ח עמ' 324 וז"ל:

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

"וע"כ נראה לומר דההבדל הוא בזה, במקום שהאשה היא המורדת בבעלה והבעל רוצה באשתו, הרי כל ההכרזות והתראות שנאמרו במורדת, וכל התקנות הללו לא באו אלא ללחוץ עליה שתמלך בדעתה ותשוב לחיי שלום עם בעלה, ולכן אם הבעל מגרשה בטרם נגמרו כל הפעולות הללו חייב לשלם לה כתובה ותוס' כתובה, משא"כ במקרה שגם הבעל לא רוצה בה הרי אין מקום לתקנה זו וממילא קם דינא שמכיון שהיא לא רוצה אותו, הרי אדעתא למשקל ולמיפק לא יהיב לה תוספת כתובה".

ונראה כי הבעל נחשב בזה כמסייע להליך הגירושין שהרי חז"ל נתנו לאשה זמן לחזור בה מפני שראו כי אשה שעושה כן חוזרת בה לאחר התראות והכרזה ומכיון שהבעל לא מעוניין בהליך של התראות והכרזה יש להחשיבו כמסייע להליך הגירושין ומכיון שבכל אופן סבר רבינו ירוחם לפטרו מתוספת כתובה בגלל שהאשה אינה מעוניינת בו ורוצה לצאת ממנו יש ללמוד לפוטרו גם כאשר שניהם יחדיו לא היו מעוניינים זב"ז מבלי שהאשה התחילה למרוד בבעל. (באמת החזון איש שהובא לעיל ס"ל שהבעל מחויב בתוספת כתובה כיון שלא היו התראות והכרזה ולפי גירסא אחת ברמ"א הבעל מחויב בתוספת כתובה כנזכר לעיל).

ובאמת היה ניתן לפרש את דברי רבינו ירוחם שמדבר במורדת ד"מאיס עלי" ולא במורדת דבעינא ומצערנא ליה, וזאת מפני שבמורדת דבעינא ומצערנא ליה צריך הכרזה ובמורדת דמאיס עלי א"צ הכרזה ובמה שאינה רוצה בו מפסדת את תוספת כתובתה. וממה שכתב "כי נראה לו שאשה שאמרה לא בעינא ליה יתן לי גט וכתובה, והוא אומר אנא נמי לא בעינא לך אבל איני רוצה ליתן גט...". שתבעה גם את כתובתה והרי פסק הרמ"א בסי' ע"ז "ודוקא שמבקשת גט בלא כתובה, אבל אם אומרת: יתן לי גט וכתובתי, חיישינן שמא נתנה עיניה באחר, ויש לה דין מורדת דבעינא ומצערנא ליה (ב"י בשם תשובת הר"ן וכן פירש"י בגמרא)". וכ"ה בתשו' הר"ן סי' י"ג שכשתבעה האשה כתובה אינה בגדר מורדת דמאיס עלי, אין זה מוכרח. שהרי רבינו ירוחם שם כתב בשם הרשב"א בזה"ל: "והרשב"א כתב שהפסידה אפילו תוך השנה... וזה דוקא כשאומרת לא הוא ולא כתובתו, אבל אמרה מאיס עלי לבד ואינה אומרת שאינה רוצה בכתובתה משהין לה שנה ולא כייפינן לה תוך השנה לא לפחות ולא להכריז עליה בבית דין וכו' עמדה במרדה כל השנה הפסידה עיקר ותוספת". אם כן חזינן בדעתו בשם הרשב"א שגם בתבעה כתובה ניתן להגדירה כמורדת דמאיס עלי, ועל כן ניתן לפרש שהאשה תבעה להתגרש עם כתובה והבעל רצה גם כן מיד לגרשה שבזה מפסדת מיד את תוספת כתובתה כיון שאדעתא דלמישקל ולמיפק לא יהיב לה. כן העיר הרה"ג פנחס מונדשיין בפס"ד של ביה"ד בנתניה מס' תיק 1182679/2.

אך נראה בפשיטות שאם זה הפירוש בדברי רבינו ירוחם, שמדובר באופן שהאשה והבעל יחדיו לא רצו זה בזה שעל כן האשה מפסדת רק את תוספת הכתובה ולא את עיקר הכתובה מפני שלא מרדה בבעלה שהרי גם הוא לא רצה בה. אבל באופן שהאשה מרדה בבעלה וכתוצאה מכך הבעל גם כן לא רצה בה ודאי שמפסדת גם את עיקר הכתובה שהרי היא מרדה בבעל ומסתבר שאף בתוך י"ב חודש מפסדת את עיקר כתובתה וכל שכן לאחר י"ב חודש [בזה מדובר ברבינו ירוחם שם]. וכיון שמדובר שמרדו יחדיו זה בזה אינה מפסדת את עיקר הכתובה ומכל מקום מפסדת את תוספת הכתובה מפני שאדעתא דלמישקל ולמיפק לא יהיב לה. ולפי זה מוכח כדעתו של מרן הגריש"א שגם באופן כזה אשה מפסדת את תוספת כתובתה על אף שלא היא זו שגרמה לבדה שהבעל יוציאה.

ולאחר העיון נראה כי בדין זה נחלקו הראשונים.

דהנה הרמב"ם בהלכות אישות פרק כד הלכות ב-ג פסק:

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

"אבל הנושא אשה ולא הכיר בה ונמצאת אילונית או מחייבי לאוין וכן הנושא שנייה בין הכיר בה בין לא הכיר בה אין לה עיקר כתובה ולא תנאי מתנאי כתובה אבל תוספת יש לה... ולמה אין להן עיקר ויש להן תוספת, העיקר שהוא תקנת חכמים כדי שלא תהיה קלה בעיניו להוציאה הואיל ולא הכיר בה אין לה עיקר, אבל התוספת שהוא חייב עצמו בה כל זמן שתוצה ותעמוד לפניו הרי עמדה בתנאי שלה והרי הקנת לו הנאתה והרי היא עומדת אבל התורה אסרה עליו ומה היא יכולה לעשות לפיכך יש לה תוספת שאין מעשיה הן הגורמין לה להאסר אחר הנישואין אלא אסורה הייתה מקודם".

ונראה מהרמב"ם שמדובר גם באופן שהבעל מבקש לגרש את האשה מחמת היותה איילונית או מחייבי לאוין שמכל מקום הבעל מחויב בתוספת מפני שהאשה רוצה לעמוד לפניו. עיין בית שמואל סי' קט"ז סק"ג שלפי דעת הרמב"ם והשו"ע פסק כמותו הבעל חייב בתוספת כתובה אף אם לא ידע שהיא איילונית כיון שהיא לא ידעה מהמום וכן בחייבי לאוין כיון שחשבה שיתפייס על האיסור. ונראה בבירור מדבריו שהבעל רצה לגרש את האשה שלפני כן לא הכיר בהיותה איילונית או מחייבי לאוין ומכל מקום אם האשה אינה רוצה לעמוד אצל בעלה הוא אינו מחויב לה בתוספת כתובה אף אם מבקש לגרשה. וכמ"ש הכסף משנה שם "היינו לומר דדוקא אם הוא מוציאה יש לה תוספת אבל אם היא רוצה לצאת אין לה תוספת דאדעתא למיפק לא אקני ליה". ובר"ן כתובות דף נט ע"ב מדפי הרי"ף נראה הדבר מפורש יותר. שכתב: "ומיהו כי אמרינן די שיהן תוספת דדוקא כשמוציאה הוא אבל אם היא רוצה לצאת אין לה תוספת דכי אקני לה אדעתא למיפק קמיה וכן הדין בשהתה עמו עשר שנים ולא ילדה ורוצה לצאת ובאה מחמת טענה דאמרה דבעיא חוטרא לידה דאין לה תוספת כיון שהיא רוצה לצאת ממנו אבל כל שהיא רוצה לעמוד תחתיו והוא מוציאה אף על פי שבדין מוציאה יש לה תוספת". נראה מדבריו שהבעל בכל מקרה מעוניין בגירושין אלא שיש חילוק אם האשה רוצה לעמוד לפניו לשמשו או לא.

ולכאורה אם האשה אינה נחשבת כמורדת אלא אם כן בעלה רוצה אותה הרי כאן הבעל מבקש לגרשה ואיזה משמעות יש למרידתה? יתירה מזו, בחייבי לאוין שהבעל מוציא את האשה בגלל שהתורה חייבתו בכך אין כל משמעות למרידתה שהרי בין כה האשה צריכה לצאת מהבעל גם אם לא היה חפץ להוציאה.

מכאן נראה כי חיוב תוספת כתובה אינו אלא כאשר האשה רוצה בבעלה ולא כאשר היא מבקשת לצאת ממנו וזאת מפני שחיוב של תוספת כתובה קיים רק באשה שחפצה בבעלה והוא מגרשה ולא כאשר אינה חפצה בו אף באופן שאין משמעות לרצונה כיון שבין כה הבעל מבקש לגרשה.

מאידך, הטור אבן העזר סימן קיח כתב וז"ל:

"מי שהיא תובעת לבעלה לגרשה ויצאו הגירושין ממנה אין לה מן הדין לגבות זולתו מה שהיא טוענת ויתברר מסכום נדונייתה, ולא נחוש למה שימצא כתוב ממנה בכתובה כי רוב הכתובות נוהגין בהן להוסיף על מה שיטול הבעל ולא יחוש הבעל לכתוב ולהוסיף על עצמו מה שלא קבל לענין שתשאר נשואה עמו ולא תבקש גירושין בענין כזה אמרו חכמינו ז"ל (כתובות נד) כי כתב לה אדעתא למיפק קמיה אדעתא למיפק ולא מיסב לא כתב לה... ואם תבע הוא הגירושין אינו יכול לגרשה אלא לרצונה או לאחר שיפרע לה כל סכום כתובתה עיקר ונדוניא ותוספת ומתנת כתובתה בין שתהא הנדוניא אמיתית או לא".

ונראה לדקדק בלשונו שכתב: "מי שהיא תובעת לבעלה לגרשה ויצאו הגירושין ממנה אין לה מן הדין לגבות זולתו..." שדוקא באופן שיצאו הגירושין ממנה, היינו, שלא רק שתבעה גירושין

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

אלא גם התגרשה בפועל בגלל רצונה הבלעדי. אבל באופן שתבעה גירושין והגירושין לא יצאו ממנה אלא מפני שבעלה גם כן רצה בגירושין יש לחייב את הבעל בתוספת הכתובה מפני שהגירושין לא יצאו ממנה ודלא כהרמב"ם.

בספר חוק ומשפט (סי' קפה), הובא בעטרת דבורה סי' ל"ו פירש את דברי הטור שבא לומר שתביעתה של האשה לגירושין אין בה לבדה כדי לשלול ממנה את זכאותה למלוא כתובתה, עיקר ותוספת, וכי רק כאשר "יצאו הגירושין ממנה" היינו כאשר נמצא שהאשה הינה האשמה בחורבנו של הבית, ובצווארה הקולר תלוי, מאבדת היא את זכאותה לכתובה. מה שאין כן במקום בו האשה תובעת את הגירושין אך הבעל הוא זה שגרם להם בהתנהגותו, והם יצאו ממנו, שאז זכאית היא לכתובתה כולה.

אולם נראה לי יותר כמ"ש, שבא לומר שהגירושין בפועל נגרמו אך ורק בגלל האשה, אך אם הבעל רצה גם כן לגרש לא הפסידה תוספת כתובתה.

וכן נמצא מפורש בתשב"ץ – באחת מהתקנות שהביא (בחלק ב סימן רצב) בה ביאר שמעיקר הדין גם כאשר האשה תובעת גירושין, והיא היא היוזמת אותם ופועלת למענם, אם שניהם מתרצים בכך זכאית היא לכתובתה ולתוספת כתובתה, וזל"ה:

"תקננו שאם יגרש הבעל ברצונו ושלא ברצונה שיפרע לה כל הכתוב בשטר כתוב' עיקר כתובה שהוא מאתיים לכתולה ומנה לאלמנ'. ומה שנמצא בשטר כתובת' שהכניסה לו נדוניא והתוספת אשר הוסיף לה משלו הכל כפי דין התלמוד. אך אם לא יהי' הגירושין ברצונו ושלא ברצונו' אין לה תוספת כלל".

ועל זה כתב לבאר:

"עוד כתוב בתקנה הנזכר שאם לא יהיו הגירושין ברצונו ושלא ברצונה אין לה תוספת כלל. ופירוש זה שאם היו הגירושין ברצונה כמו ברצונו שהיא תובעת גט או שלא ברצונו כגון שחייב לגרשה מן הדין מפני מאורעות שלא ברצונו אין לה תוס' כלל. לפי שלא תקנו התוס' בתקנ' זו אלא כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציא'. שאינו מן הדין שישאנ' בתול' ויגרשנ' אח"כ וזה אינו אלא כשהוא מגרש' ברצונו ושלא ברצונו' כמו שכ' הרי"ף ז"ל בפרק הבא על יבמתו. וכן הרשב"א ז"ל כ' בתשוב' שהתובעת גט מתוך מרד אין לה תוס'. דאדעתא דלמישקל ולמיפק לא כתב לה. ואף על פי שלולי התקנה אם כ' תוספ' מעצמו והיו הגירושין ברשו' שניהן גובה הכל. כיון שתקנו כן הוי כתנאי שבממון וקיים. ולא כתבו אלא ע"מ כן".

מבואר בדבריו שעל פי עיקר הדין, ובמקומנו הרי לא פשטה תקנת התשב"ץ, גם כאשר האשה תובעת את הגט אם שניהם מתרצים בגירושין יש לה תוספת, וכל אימת שהבעל מתרצה לגרשה, ושניהם מבינים יחדיו כי חיייהם המשותפים הגיעו אל קיצם, אין לנו עניין בשאלה מי היוזם את הגירושין והאשה עדיין זכאית לתוספת כתובתה.

ובתשובת הר"י מיגאש (סימן קנ) כתב:

"א"כ נאמר שמי שיש לו בנים מאשה אחרת אם נתברר עליו שהוא אינו יורה כחץ... שהיה בלתי מחויב מן הדין להוציא וליתן כתובה אבל נתחייב בזה אם הייתה היא תובעת אותו, מה אם הייתה שותקת ומוחלת לא היינו מכריחין אותו שיוציא ויתן כתובה, אם כן ראוי לומר כאן כי אקני לה אדעתא למיקם קמיה אדעת' למשקל ולמיפק לא אקני לה. ולא דמי לאומר איני זן ואיני מפרנס והמדיר את אשתו מתשמיש המטה וכל שאר אותם הדרכים שנאמר בהם יוציא ויתן כתובה שהוא חייב בין עיקר בין תוספת, דהתם הוי איהו מורד והדבר

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

שלסיבתו נתחייב להוציא וליתן כתובה שיהו בידו לתקנו אם ירצה והיה בידו שלא לעשותו מתחלה אם רצה א"כ ראוי לחייבו [...] ואומדן דעתא הוא שאם היה משער בעצמו שהוא על זו הדרך ושהדבר יכריחנו להוציא וליתן כתובה לא היה כותב לה מה שכתב מהתוספת."

נראה מלשונו כי דוקא כאשר האשה מכריחה אותו להוציאה והוא אינו רוצה בכך מפסדת את כתובתה, אבל בעצם אי רצונה בו אין להפסידה את דמי תוספת כתובתה.

יתירה מזו, נראה מדברי הר"י מיגאש שאף שכאשר האשה תובעת להתגרש כיון שרוצה בנים לעת זקנותה לא מגיע לה תוספת כתובה מכל מקום אם הבעל מחויב לגרש בגלל חובתו במצוות פריה ורבייה אזי אף שהאשה מבקשת להתגרש בגלל טענת בעינא חוטרא לידי כיון שהגירושין לא נגרמים מחמתה הינו מחויב בתוספת הכתובה כיון שרק כאשר האשה גורמת לגירושין היא מפסידה את דמי תוספת הכתובה. שהרי כתב שם וז"ל:

"אבל אם לא קיים עדיין מצות פריה ורבייה והוא בלתי מודה שאינו יורה כחץ ולא נתאמת עליו זה אבל הוא חושב בדעתו שהוא יכול להוליד והוא אינו יכול לעמוד בסיפוק שתי נשים שהיה אז מחויב ומוכרח משורת הדין להוציא וליתן כתובה מבלתי שתצטרך היא לתבעו בזה מטענת בעינא חוטרא לידי' כו' ואף על פי שהסכימו שניהם על השארותם זה עם זה שורת הדין תכריחנו לגרש' ולפרוע לה כתובתה שאין הגירושין מחמתה ולא מחמת דין תלוי בה באופן שהיה אפשר לומר כי אקני לה אדעתא למיקם קמי' כו' אבל הגירושין הוא מחמת דין שהוא מתחייב בו לא היא שהיו אז הגירושין לסיבתו."

ונראה שם מתוך דברי התשובה שהאשה תבעה להתגרש ומכל מקום כיון שהבעל מחויב בגט בגלל מצוות פריה ורבייה, הוא מחויב בתוספת כתובה כיון שהגירושין אינן מחמת האשה. וזה מפורש דלא כשיטת הר"ן בכתובות המובא לעיל.

יתכן היה לחלק בין מקרה של אשה שבאה בטענת בעינא חוטרא לידי לבין אשה שמאסה בבעלה. אף שלגבי שניהם נאמר אותו לשון כי הבעל אינו מחויב בתוספת הכתובה "דאדעתא למשקל ולמיפק לא אקני לה" מכל מקום באשה שבאה בטענת בעינא לחוטרא בידי אזי על עצם אי רצונה לחיות עם בעלה אין זו סיבה להפסיד את כתובתה כיון שהיא לא מעוניינת בחיים עמו בגלל סיבה מוצדקת מבחינתה, רק כיון שהבעל מחויב להוציא את האשה בגרימתה הוא נפטר מתוספת הכתובה. ובזה כאשר הוא מגרש לא בגלל האשה רק מכיון שחייב לקיים פו"ר אין האשה מפסדת את תוספת הכתובה. משא"כ כאשר האשה מאסה בבעלה, הבעל לא מתחייב לתת לה את תוספת הכתובה בגלל שעל דעת מקרה שלא תרצה בו מצד סיבת המאיסות הוא לא התחייב בתוספת הכתובה אף אם בין כה הוא מעוניין לגרשה.

מכל מקום נראה שזה חילוק מחודש וגם בר"ן המובא לעיל נראה שלא חילק בין המקרים לעניין הסברא של הפסד תוספת הכתובה.

והנה השו"ע סי' קי"ח סעיף ב' פסק:

"מי שגירש את אשתו סמוך למיתתו אע"פ שלא גרשה אלא כדי שלא תזקק ליבם דינה לענין כתובתה בתקנת טוליטולא כדין גרושה."

והוא מתשובת הרא"ש כלל נ ס"י המובא בטור שם. ושם כתב הטעם "כיון שנתן לה גט מאיזה טעם שיהיה מ"מ הרי היא מגורשת וזכתה בכתובתה שלא הטיל תנאי בגט שלא תגבה כתובתה", עכ"ל. והרי בזה כיון שהבעל גירשה רק למען בל תזקק ליבם בלי ספק היא תובעת הגירושין ואפ"ה אית לה כתובה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ובעטרת דבורה שם הביא מדברי תשו' פני לוי סי' ל' שס"ל להלכה שכאשר הגירושין נוצרו בהסכמת הצדדים הבעל חייב לשלם גם תוספת כתובה והביא את דברי השו"ע הנ"ל.

ולכאורה זו ראייה ברורה שהרי האשה גם רצתה להתגרש כדי שלא תיזקק ליבם ומכל מקום חייב הבעל בכל דמי כתובתה, גם בתוספת. והרי יש לפסוק כדברי השולחן ערוך והרמ"א כפי שכתב התומים בקיצור תקפו כהן סי' כ"ה אות קכ"ד ש"אי אפשר לומר קים לי כנגד הכרעת מרן השולחן ערוך והרמ"א".

ובתשו' המהרל"ב ח (סימן פ"א) דן במקרה בו תבעה האישה או קרוביה מבעלה שיגרשה כדי שלא תפול לייבום ואכן גירש ואחר כך מת והאישה תובעת מהיורש כתובתה וכתב בזה"ל:

"גם לא הפסידה דבר מכתובתה בשביל שהתחננה לבעלה שיגרשנה בגט וכו' גם לדעת שאר הפוסקים יש מכאן ראייה גמורה שלא הפסידה כלל שאם באלו הנשים הנזכרות כתבו ז"ל שהפסידו התוספת הוא משום שהביאו בעליהן לבית דין לכוף לגרשם ומבואר אמרו בגמרא יבמות סה ה"א איתתא דאתא לקמיה דרב נחמן וכו' אם כן כיון שבסבתן כופין בית דין לבעל לגרש כמו בחלוקה השנית שכתבתי או כופין לתת כתובה ומבקשין על הגט כמו בחלוקה הראשונה אדעתא למשקל ומיפק לא כתב לה והפסידה התוספת. אבל בנושא שלפנינו שלא הולכה אסתר הנזכרת לבעלה לפני בית דין לכוף אותו שיגרשנה כי לא היה לה טענה כנגדו בזה ואם הלך הבית דין אליו הלך לדבר לו בלשון תחנה ובקשה אם כן פשיטא ופשיטא שלא הפסידה דבר מכתובתה לא עיקר ולא תוספת..."

ובהמשך כתב המהרל"ב ח: "וכן באותן שלא כפו להם ביד כלל אלא שהם מתפתין לדברי נשיהן ומגרשין אותן לאיזה סיבה שתהיה לא הפסידו כלל".

אם כן, יש לפנינו את הכרעת השולחן ערוך לחייב את הבעל בכתובה ובתוספתה כאשר שני הצדדים אינם חפצים זב"ז והאשה לא מרדה כשהגירושין נעשו בהסכמה משותפת.

במשא ומתן ההלכתי שהתקיים בבית דין רצה דיין א' לחלק בין מקרה בו האשה ביקשה להתגרש והבעל הסכים כאשר זכותו הייתה שלא להסכים בגלל שרצה בה שאז יש לחייבו בתוספת הכתובה לבין מקרה בו גם הבעל לא רוצה בה. וטעם החילוק הוא, שהרי רבינו ירוחם כתב: "...לאחר שנה כופין אותו לגרש והפסידה תוספת וכל מה דיהיב לה מדיליה, דאדעתא למישקל ולמיפק לא יהיב לה". ונראה מלשונו כי הסיבה לפוטרו מחיוב תוספת הכתובה הוא "חייבו בגט" שכיון שהבעל חויב בגט אמרינן שעל דעת זה לא התחייב בתוספת הכתובה. ואף אם בפועל לא חויב ונתן גט מרצונו מכל מקום זה שהינו מחויב בגט משמעותו הוא שאין הדבר ראוי שישאר נשוי עם האשה ועל כן אינו מחויב בכתובה כיון שנותן גט במצב שלא רצוי שישארו נשואים זל"ז כשהאשה גם כן גרמה לזה ו"אדעתא למישקל ולמיפק לא יהיב לה". משא"כ כאשר הבעל רוצה באשה ומתפתה לתת לה גט בגלל שבקשה ממנו היה יכול להישאר נשוי ולא לתת גט ומכיון שנתן גט נחשב הוא כ"מוציא" את האשה.

חילוק זה אינו נראה, כיון שאם אמרינן שכששניהם אינם רוצים זב"ז אין הבעל מחויב בתוספת כתובה כיון שהאשה גרמה לכך ו"אדעתא למישקל ולמיפק לא יהיב לה" מסתבר שהסבר לזה הוא שהבעל לא התכוון להתחייב לאשה כאשר אינה רוצה לעמוד לפניו, שהרי ברור ש"אי רצונו באשה" לא גורם לו לפוטרו מתוספת הכתובה רק "אי רצונו של האשה בו" הוא זה שגורם להפסד תוספת הכתובה. ועל כן כאשר האשה אינה רוצה בבעלה ותובעת גט אזי אף

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

שהבעל רצה בה מכל מקום אם מגרש אותה בגלל שאינה רוצה בו ואינו רואה תוחלת בקיום הנישואין במצב זה לא מסתבר לחייבו בתוספת הכתובה.

אלא שמכל מקום נראה כי הראיה מהשו"ע בסימן קי"ח אינה מוכרחת. שם מדובר באשה שלא מרדה בבעלה וחיה עמו כאשה לכל דבר, שאל"כ הרי הבעל פטור מכתובתה בגלל מרידתה בו. אלא שבקשה ממנו שיגרשה והוא לא היה צריך לעשות כן, הוא יכול להמשיך לחיות עמה ולא להיעתר לבקשתה להתגרש, ומכיון שגירש אותה אין שייך בזה "אדעתא למישקל ולמיפק לא יהיב לה" שהרי הוא ה"מוציא אותה".

ובמילים אחרות: האשה מפסדת את תוספת הכתובה רק כאשר אינה רוצה בו כלל ותובעת להתגרש לאחר שעזבה אותו, משא"כ במקרה שבסי' קי"ח האשה רק בקשה ממנו להתגרש ולא עזבה אותו.

ועייין בפסקי דין רבניים כרך כב עמ' 91 ואילך בפס"ד של ביה"ד בחיפה ובפס"ד של ביה"ד הרבני הגדול, והנלענ"ד כתבתי.

אם כן עולה, כי יש מחלוקת ראשונים במקרה שזוג הסכימו יחדיו להתגרש כיון שאינם רוצים יותר זב"ז אם יש לחייב את הבעל בתוספת כתובה.

לפי הדברים הללו, בגלל ששני הצדדים אינם חפצים זב"ז והאשה אינה מעוניינת לחזור לשלום בית, לפי דברי מרן הגריש"א, שכאמור זו דעת הרמב"ם והר"ן, יש לדון לפטור את הבעל גם מעיקר כתובה. מה שהביא דיי"ג מדברי הגריש"א שהובאו בפד"ר ו' עמ' 13 לחלק בין עיקר כתובה לתוספת כתובה, אינו ראייה, כיון ששם מדובר במורדת דבעינא ומצערנא ליה שאין לה דין מורדת כאשר הבעל אינו חפץ בה רק לגבי תוספת הכתובה יש לפוטרה מצד ד"אדעתא למישקל ולמיפק לא יהיב לה". אבל מורדת ד"מאיס עלי" יתכן שלא מגיע לה אף עיקר כתובה כפי שנפסק בשו"ע אבהע"ז סעיף ב: "האשה שמנעה בעלה מתשמיש, היא הנקראת מורדת [...] אם אמרה: מאסתיהו ואיני יכולה להבעל לו מדעתי [...] אין לה כתובה כלל". שהיא ניתקה עצמה מהאישות. משא"כ במורדת דבעינא ומצערנא ליה שבעצם לא ניתקה עצמה מן האישות רק אינה מקיימת את חובותיה כלפי בעלה בזה אמרינן שתוספת כתובה הבעל אינו מחויב כיון שהיא הגורמת לגירושין אבל עיקר כתובה הבעל מחויב.

אך מכל מקום נראה יותר כי כל עוד האשה אינה מורדת בבעלה אינה מפסדת דמי עיקר כתובה ורק לגבי תוספת כתובה יש סברא דאדעתא למישקל ולמיפק לא יהיב לה.

ולפי השיטות שהאשה אינה מפסדת אף את דמי תוספת הכתובה בששניהם אינם רוצים זב"ז ודאי שאינה מפסדת את עיקר כתובתה.

ובאמת נראה כי בתיק שבפנינו גם לפי הדעות שבששניהם אינם חפצים זב"ז והגט נעשה בהסכמה גמורה הבעל פטור מתוספת כתובה יש לחייב את הבעל על כל פנים בחלק מדמי תוספת הכתובה ואין לפוטרו בלא כלום. מפני שנראה כי לבעל היה חלק יותר גדול בפירוק הבית, ההאשמות שהטיח הבעל באשה מבלי לבסס אותן, סגנון הדיבור שלו, וסגנון ההתנהגות שלו כפי שעולה מכלל החומר שמוכר בתיק כגון: המעקבים אחרי האשה והתקנת המצלמות בבית שהבעל הואשם בהם בבית המשפט [לאחר עזיבתו את הבית], מעלה חשש כי לבעל יש חלק יותר גדול בפירוק הבית ואולי אף על ידו התגלגל פירוק הבית.

ובשלטי גבורים על המרדכי פ' החובל הביא תשו' הגאונים, שאם הבעל קורא לאשתו זונה מתוך מריבה אין מחייבים לגרשה אא"כ התרו בו קודם שאם ימשיך להוציא עליה ש"ר יחויב

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

לגרשה. כאן הבעל לא הותרה, אבל מוכח בשלטי גיבורים כי דיבורים על בגידה כשאין בסיס לכך גורמים להרס הבית. ובמקרה שלנו הבעל הטיח האשמות שגרמו נזק גדול לקיום הבית ועל כן על אף שהבעל לא הותרה מכל מקום נגרם על ידו נזק שהאשה לא תחפוץ בו.

אין להוכיח מהשלטי גיבורים שרק אם הבעל הותרה הינו מחויב בגט ובכתובה, כיון שי"ל שהש"ג מדבר באופן שהבעל מבקש לעשות שלום בית שבזה לא ניתן לחייבו בגט רק לאחר התראה, אך בנידונונו שמעוניין להתגרש יש מקום לחייבו בכתובה בגלל גרימת נזק לקיום הבית מפני שרק אם הוא רוצה בשלום כשלא הותרה יש מקום לחייב את האשה בשלו"ב אבל כשאינו מעוניין בשלום אין מקום לחייבה בכך וניתן לקבוע כי הוא הגורם לגט. ועדיין יש לעיין בזה.

ובאופן זה לפי הדעות שפטור מתוספת כתובה מכל מקום יש אפשר עפ"י מה שנפסק בשולחן ערוך חושן משפט הלכות דיינים סימן יב ס"ה עפ"י דברי הרא"ש בתשובה בכלל ק"ז סי' ו' :

"יש כח לדיין לעשות דין כעין הפשרה, במקום שאין הדבר יכול להתברר. ואינו רשאי להוציא הדין חלוק מתחת ידו בלי גמר".

ובסמ"ע כתב שם וז"ל :

"והרא"ש סיים שם בתשובה וכתב ז"ל, ונתנו חכמים רשות לדיין לפסוק לפי ראות עיניו במקום שאין הדבר יכול להתברר בראיות [ובעדויות, פעמים באומד הדעת] ופעמים כמו שיראה הדיין בלא טעם ובלא ראייה ובלא אומד הדעת, והיינו שודא דדייני, ופעמים ע"פ פשרה, עכ"ל, והביאו הד"מ [סעיף ד']. ור"ל שכל אלו הדברים יכול לעשות הדיין בע"כ דבעלי דינים".

וכבר כתב כב' ידידי הרב ברדוגו שליט"א בתיק מס' 1084023/5 :

"ולאחר העיון נלענ"ד שאין זה סותר את חזקת הממון של הבעל, כי אם יצמד ביה"ד בכל מקרה של גביית כתובה לחזקת הממון, כמעט לא הנחת בת לאברהם אבינו שתגבה כתובתה, כי נדירים הם המקרים שבהם מוצגות ראיות חותכות, ונמצאת תקנת חכמים שלא תהיה קלה בעיניו להוציאה בטלה, ועל כרחק שסמכו חכמים על שיקול דעתו של ביה"ד בכל מקרה לגופו לעשות פשרה בכל כהאי גוונא שתשקף את הצדק ככל האפשר, והם הדברים שבחור"מ סי' יב הנ"ל".

ובנוגע למה שנכתב בדעת דיין א' כי הבעל שילם את דמי הכתובה מצד קיזוז זכויותיו במגרש של האשה שנפסק בבית המשפט כי היא תקבל את זכויות הבניה שהבעל טרח בהם. לענ"ד במקרה שבפנינו שלאשה היה מגרש והבעל טרח להשביח אותו באופן של קבלת אחוזי בניה והיתר בניה שלא היה לפני כן, ההגדרה ההלכתית של ההשבחה אינה "פירות", כי אם השבחת גוף הנכס שכולו "נכסי מלוג" של האשה, ולגבי הטרחה וההוצאות שהוציא הבעל להשבחת הנכס חל הדין האמור במשנה במסכת כתובות (עט ע"ב) : "המוציא הוצאות על נכסי אשתו – הוציא הרבה ואכל קימעא, קימעא ואכל הרבה – מה שהוציא הוציא, ומה שאכל אכל ; הוציא ולא אכל – ישבע כמה הוציא ויטול".

דהנה החלקת מחוקק סי' פח ס"ק יא, הביא את דברי המרדכי (כתובות פרק האישה שנפלו רמז רט) וכתב: "לאו דוקא הוציא הוצאות נפסדת ובלתי ניכרת אלא אפילו בנה פלטרין אקרקע מלוג של אשתו ודר בו זמן מועט וגירשה מה שבנה בנה ואינה צריכה לשלם לו הבנין כי לא חילקו רז"ל בין הוצאה ניכרת לבלתי ניכרת. ומ"מ צריך שיאכל פירות של הוצאה זו אבל מה שאכל פירות ממקום אחר לא מהני ודוק".

דין זה הובא גם בבית שמואל ס"ק י"א.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ועיין בפד"ר (חלק ה בהרכב של הרב הדאיה, הרב אלישיב והרב זולטי זצ"ל עמוד 169) שדנו בדינו של המרדכי: כיצד זכתה האישה במה שנבנה על נכסיה, הרי אין האישה יכולה לקנות על ידי חצרה כיוון שהחצר קנויה לבעל לפירותיה. והסיקו כי אין צורך כלל במעשה קניין ומה שהושקע בנכסיה נעשה חלק מנכסי מלוג. דין זה עולה ממה שכתב שלטי הגיבורים בשם ראב"ן שלא חילקו חכמים בין הוצאה ניכרת להוצאה שאינה ניכרת. וכתבו: "ואמנם כן כתב הפלאה לעיל מזה: "דכבר זכתה בו האשה להיות חלק מנכסי מלוג".

עוד כתבו שם:

"והנה הלכה פסוקה הנ"ל בחו"מ סי' שע"ה סעיף ז' "החצרות הרי הם ראיות לבנין... ולא יוכל הבונה לומר בנייני אני נוטל", וסתמי קתני, ולא חילק בין אם החצרות הם משתמרות לדעת בעל החצר או לא. ודעת הרי"ף והרמב"ם וכ"פ והש"ך בסימן ר' סעי' א' דלא סגי מה שמשתמר לדעת הנותן, ובגוונא דהחצר אינה משתמרת למה לא יהא בידי הבונה לומר בנייני אני נותן, ועל כרחק דמכיון דהבנין בכלל שבח הוא הוא כמו שכתב בש"ג דגם ענין גביית בעל חוב דינו כשבח, הרי נעשה ממילא חלק מן הקרקע. ולפי זה מה שכתבו הראשונים "מההיא שעתה זכתה לו רשותו" וזוכה חצי הכותל בע"כ לפי שהמקום של שניהם, לאו מדין קנייני חצר גרידא קאתו עלה".

אם כן קל וחומר, אם כאשר הבעל בנה בית על גבי הקרקע של האשה היא זכתה בבית ואף אין צורך בקניין חצר כי אם מצד זה שבנוי על גבי הקרקע שלה [ועיין בזה בקצות החושן סי' צ"ה מה שדן בזה], כל שכן שהאשה זכתה במה שהקרקע הושבחה בזכויות בניה וזה נהפך לחלק מנכסי המלוג שלה.

לאור האמור, הרי שהבעל לא זכה בהשבחת הקרקע מדין פירות ואין האשה חייבת לשלם לו כי אם את ההוצאות כאשר לא אכל מהקרקע ונהנה מהוצאותיו כבמקרה שלפנינו.

יתירה מזו, בשולחן ערוך אבהע"ז סי' פ"ח ס"ז נפסק:

"...הוציא ולא אכל, או שאכל פחות מכשעור, שמין כמה השביחו ושואלין אותו כמה הוציא, אם השבח יותר על ההוצאה, ישבע בנקיטת חפץ כמה הוציא ונוטל ההוצאה, ואם ההוצאה יתרה על השבח, אין לו מההוצאה אלא כשעור השבח, ובשבועה. והוא הדין למי שנפלו לה נכסים במקום רחוק והוציא עליהם הוצאות להביאם, ולקח בהם קרקע ואכל מהפרות כשעור או פחות. ואם לא אכל אלא מהקרן, ישבע כמה הוציא, ויטול עד כדי השבח".

אם כן לא מגיע לבעל כי אם הוצאות גרידא ולא כפי השבח כיון שדינו כיוורד שלא ברשות. ועיין בר"ן דף לח ע"ב מדפי הרי"ף ובחידושי הריטב"א כתובות עט ע"ב מש"כ הטעם בזה.

הפלאה בקונטרס אחרון סי' פ"ה אות ז' כתב על דין זה "דהו"ל כיוורד שלא ברשות, צ"ע אם הוא דוקא מחמת תקנתא דרבנן, אבל אם הוא הוציא ברשותה דינו כיוורד ברשות דלא גרע מאחר שירד ברשות...". על פי זה מגיע לבעל על כך כפי שמקובל לתת לאנשי המקצוע העוסקים בתחום הנפקת היתרי הבניה, וכמש"כ הבעל המאור והר"ן בב"מ דף ק"א ע"א – כגדול שבפועלים. [כאן לא שייך לתת לבעל כשתלי העיר, היינו אריסים, למחצה ולשליש ולרביע, כדעת רש"י בב"מ שם, כיון שאין זה שייך כי אם בהשבחת שדה] כיון שהבעל השביח את הנכס בידיעת והסכמת האשה.

מכל מקום לא מגיע לבעל סכום של חצי מליון נ"ח - כפי דמי כתובתה, ואף הרבה פחות מכך.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

(יצויין עוד, כי על פי מסקנת העובדות שבפנינו שהצדדים מרדו זה בזה אזי יתכן כי לא נאמר הדין ד"מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל". שהרי רבנו ירוחם הנ"ל כתב :

"וכתב מורי ה"ר אברהם בן אשמעאל כי נראה לו שאשה שאמרה לא בעינא ליה יתן לי גט וכתובה, והוא אומר אנא נמי לא בעינא לך אבל איני רוצה ליתן גט, מסתברא דאין דנין אותה במורדת להפסידה כלום מעיקר כתובה ונדוניא, אלא מיהו משהינן לה תריסר ירחי אגיטא דילמא הדרי בהו, לאחר שנה כופין אותו לגרש והפסידה תוספת וכל מה דיהיב לה מדיליה, דאדעתא למישקל ולמיפק לא יהיב לה".

והיינו, שמתנות חוזרות גם במורדים זה בזה ולא רק כאשר האשה מרדה לבדה. ולגבי הדין של המוציא הוצאות על נכסי אשתו דאמרינן "מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל" נפסק בשו"ע ס"ט "במה דברים אמורים, במגרש מדעתו. אבל אם היא מורדת, בין אכל בין לא אכל, ישבע כמה הוציא ויטול, ואם השבח יתר על ההוצאה נוטל ההוצאה, ואם הוצאה יתרה על השבח נוטל את השבח". אם כן בכל מקרה מגיע לבעל את ההוצאות גם אילו היה אוכל ונהנה ממה שהקרקע הושבחה. אלא שעל הצד שמגיע לאשה כל דמי הכתובה כולל תוספת – ולא נחשיב את האשה כמורדת שלא נאמר דהווי כמורדים זב"ז כי אם באופן שהאשה יזמה את הליך הגירושין, אזי נאמר בזה הדין דמה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל).

לענ"ד יש מקום בירור גם לגבי המגרש ב[ב'] שנרשם על שם הבעל והצדדים חילקו אותו עפ"י בית המשפט. כיון שיתכן שהכסף שניתן עבור המגרש היה שייך לבעל עפ"י דין תורה או בגלל שהוא הרוויח את הכסף או אפילו האשה הרוויחה יתכן שמדובר במעשי ידיה וכדו'.

ובאמת יש מקום לדון אם ניתן לקזז את חוב הכתובה מצד זה שהאשה נטלה בבית המשפט ממון שעל פי דין תורה לא מגיע לה, היות שהבעל הוא זה שפתח את התיק בבית המשפט לענייני משפחה בעניין הרכוש שם הוא לא קיבל כלום במגרש שלה על אף טרחתו בהשבחת הנכס בקבלת היתר הבניה והמגרש ב[ב'] חולק לשניהם, על פי מה שפסק הרמ"א בחו"מ סי' כ"ו: "מי שהלך בערכאות של עכו"ם ונתחייב בדיניהם ואח"כ חזר ותבעו לפני דייני ישראל י"א שאין נזקקין לו (מהרי"ק שורש קפ"ח) וי"א דנזקקין לו (מרדכי בפרק הגזול בתרא) אם לא שגרם הפסד לבעל דינו לפני עכו"ם (מהר"מ מירזבורג) והסברא ראשונה נ"ל עיקר". ועל כן אין לקזז גם ממה שמגיע לו עפ"י דין תורה עבור הכתובה. ויש להאריך בזה מצד כמה סברות. א' יתכן שמה שהרמ"א אמר היינו רק שאין נזקקין לו אבל מכל מקום ניתן לקזז מחוב אחר שלו. ב' אדם שאינו מודע לחומר העניין של הליכה בערכאות לא נאמר דין זה ותלוי בטעמים שנאמרו בפוסקים בהלכה זו, עיין בתומים ובנתיבות שם.

ונראה שיש אפשר בעניין זה בפרט שיש דעות הסוברות כי אין לחייב בעל בסכום כתובה מופרז כאשר החיוב היה בעודו אדם עני כיון שכתב סכום הגבוה לכבוד בעלמא ובפרט כשנכתב בכתובה סכום של 555,555 ₪ שיש מקום לומר כי אינו אלא סימן ברכה בעלמא.

ונראה כי בתיק שלפנינו כיון שיש מחלוקת ראשונים בעניין חיובו של הבעל בתוספת הכתובה כששני הצדדים אינם רוצים זב"ז ויש רגלים לדבר כי לבעל יש חלק יותר גדול בהרס הבית יש לחייב את הבעל במחצית מסכום הכתובה ויש מקום לדון בהפחתת חוב זה מצד מה שהאשה קבלה ממון בביהמש"פ מעבר למה שמגיע לה עפ"י דין תורה כנ"ל ועל כן יש לחייבו במחצית דמי הכתובה סך של 277,500 ₪ ולהפחית מזה סך של 50,000 ₪ שהופקד כבר בביה"ד. [סך הכל הבעל ישלם סכום קרוב למה שהסכים במהלך הדיון האחרון].

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

לאור האמור, נראה לי לפסוק על חיובו של האיש לשלם לאשה סך של 227,500 ₪ - שווי מחצית הכתובה בקיזוז סך של 50,000 ₪ שכבר הופקד, וכנ"ל.

הבעל יוכל לשלם את הסכום באמצעות תשלום המשכנתא עבור הבית של האשה וקיזוז חובות ששילם עבורה לבנק.

הרב יצחק רבינוביץ - דיין

דעת הרב דוד בירדוגו

הרקע והעובדות הכלליות כתובים בדעה א'. אולם נראה שיש לתת הדעת על מסמך חשוב הנמצא בתיק ועשוי לסייע לביה"ד בבירור האמת.

בבקשה דחופה לעיקול בבהמ"ש מתאריך 2/7/16 כותב הבעל:

2. [...] לאחרונה פחתו יחסי האישות בין הצדדים מאוד, לצערו של המבקש לאחרונה גילה כי הנתבעת בוגדת בו, ועל כן עלו היחסים על שרטון.

3. בשבוע האחרון מאז שגילה המבקש את הבגידה החליט הוא לעבור לגור בסלון, ומסר למשיבה כי לא רואה מקום להמשיך את חייהם המשותפים, והיא לא סירבה.

4. לאחרונה התנהגותה של המשיבה החריפה, באשר מאיימת היא על המבקש שבאם לא יפנה את הבית, תגיש היא תלונה במשטרה שהמבקש מכה אותה. יצוין כי בכל שנות נישואי הצדדים המבקש מעולם לא הרים ידו על המשיבה, אך כיוון שאינו מעוניין להגיע למצב של התגוננת מול טענות שווא כגון אלו, כמו כן אינו רוצה שילדיהם יסבלו משקררים אלו, נאלץ המבקש לעזוב את הבית ולחפש מגורים חלופיים.

והנה מדבריו כאן בסע' 2 עולה ברור שהגורם לכך שעלו יחסי הצדדים על שרטון הוא: התגלית שהיא בוגדת, ומכאן יש לדייק שלא הייתה סיבה אחרת לכך, שהרי הוא כותב בפירוש: **"ועל כן"** עלו יחסי הצדדים על שרטון, שזה ורק זה הגורם. ונמצא שיש כאן הודאת בעל דין שלא מרדה בו ושפרט לכך שבגדה בו לטענתו, הם חיו טוב ולא היו ביניהם סכסוכים הדדיים, שאלמלא כן לא היה נמנע מלפרט זאת בדרכו לשכנע את בהמ"ש לבצע פירוק שיתוף.

עוד עולה ברור כי טענתו שבוגדת בו משמעותה שמשרכת דרכיה עם גברים אחרים, שעל זה בלבד ניתן להבין את הביטוי "לאחרונה גילה", כי אכן מעשים כאלו מתגלים באיחור לפעמים כי הם נעשים בסתר לאורך זמן עד ש'מתגלים', ולטענתו "ועל כן עלו היחסים על שרטון", מה גם שכתב זאת בהקדים כי "לאחרונה פחתו יחסי האישות בין הצדדים מאוד", הרי שכל הקטע מדבר על דבר הגורם להפחתת יחסי האישות שהוא הבגידה הנטענת. גם מה שכתב בסע' 3 "מאז שגילה את הבגידה החליט לעבור לגור בסלון... והיא לא סרבה" מלמד כי מדובר בבגידה כמשמעותה המקובלת בחברה, יחסי אישות עם גבר זר, שעל כן הוא שוב מדבר על תגלית וגם מסביר שזו הסיבה שהלך לישון בסלון, שזו התגובה הקלאסית של נבגד/ת.

וכל זה נסתר ממה שאמר הבעל בדיון האחרון שכוונתו ב'בגידה' הייתה שמחללת שבת כו' שהרי כך השיב הבעל לביה"ד:

איש: כבוד ביה"ד בגידה אינה חייבת להיות פיזית אישה שמחללת שבת אוכלת טרפות ומאלצת את הילדים ללכת למסעדה בשבת.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

נמצא שדבריו סותרים זא"ז והתברר שאכן העליל עלילות על האשה והכפיש שמה לשווא, וכבר זו עילה חשובה לחייבו בכל כתובתה, כלומר שבזה התברר שהוא זה שביקש לגרשה על לא-דבר, מלבד שיתכן אף לחייבו בפיצויים על כך על שפגע בשמה הטוב של האשה שבאה ממשפחה מכובדת כטענתה ואולי אף בכך גרם לניכור ילדיה ממנה.

ומכאן שגם טענתו שהאשה איימה עליו שתעליל שהיכה אותה ולכן עזב את הבית, מלבד שלא הוכחה, הרי רגלים לדבר שאיננה אמת, שהרי הודאת בעל דין לפנינו שבחר לעזוב את חדר המיטות מרצונו בטענת שוא של בגידה, מלבד שיש לה ג"כ דמות סתירה מדבריו בביה"ד כאמור בפרוטוקול הראשון מתאריך יד תמוז תשע"ח:

בית הדין: מתי עזבת? האיש: היא סילקה אותי לפני שנה וחודשיים.

כי אילו רק איימה עליו בתלונת שווא למשטרה היה לו לציין זאת ולא לומר שסילקה אותו.

גם מדברי ב"כ האיש בפרוט' הנ"ל:

"היא לא נתנה לבעלה יחסי אישות שנתיים טרם הפרידה היא לא בקשר עם שניים מילדיה אנחנו בסה"כ מבקשים גט כדי שלא הוא ולא היא יחיו בחטא."

עולה כי הסיבה שהפסיקו יחסי האישות היא כי היא מנעה זאת ממנו, בניגוד לטענתו בכתב לביהמ"ש שהוא זה שעזב את חדר השנה וישן בסלון כשגילה את "בגידתה", כשבסוף טען שבכלל מדובר על 'בגידה' בדמות חילול שבת.

עכ"פ "הוחזק כפרן", ולא רק שלא נמצאה עילה מספקת או הוכחה לעילה, אלא הרי העילה והרי ההוכחה לפנינו ניצבות כנגדו ואומרות "דרשוני".

אמנם יש לדון בטענתו שאושרה ע"י האשה שהילד שהעיד נגדו בבהמ"ש הינו לוקה בשכלו, כפי שנכתב בפרוט' הדיון האחרון מתאריך יא תמוז עט וז"ל:

הילד העיד שכן ערבת (כך בפרוטוקול ולא ברורה הכוונה).

איש: הילד [ת'] הוא לקוי.

אישה: זה בגלל שבן אחיך אנס אותו.

ש. בנך [ת'] היה במצב רפואי והיה בבית חולים לא לווית אותו ומנעת שהאישה תטפל בו.

ולפ"ז גם לו היינו מחליטים כי גם ע"פ דין תורה היה מקום לקבל עדות קרוב עפמ"ש בחו"מ (סי' לה סע' יד בהגה שיש תקנת קדמונים כו'), מ"מ אם אכן הוא לקוי בשכלו לא היה מקום לקבל עדותו ע"פ ד"ת, ולהבדיל גם ע"פ חוק אזרחי כך הוא הדין, וא"כ היה מקום להזמין את כל תיק בהמ"ש לראות על מה התבססה ההחלטה, ומשמע שגם על נתוני מחשב התבססה, וצריך לבדוק זאת. עכ"פ נראה שאילו הייתה זו עלילה שאין לה כל אחיזה במציאות, היה מצופה מהאיש שיתקומם על דבר העלילה ויכחיש זאת בתוקף, ולא רק לומר "לא", ולנמק בכך שהילד לקוי בשכלו.

עכ"פ התרשמות ביה"ד הייתה כי יש דברים בגו, וכבר אמרו חז"ל (שבועות מ:) חזקה אין אדם תובע אא"כ יש לו עליו. ומשמע שהיא חזקה ברורה שרק כאשר עומדת מולה חזקה אחרת כגון חזקה שאין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו, אין מתחשבים בה. ואין לומר שגם בנ"ד יש לו חזקת כשרות שלא צילם אותה כו', זה אינו, שהרי גם שם יכלה הגמ' לומר שיש לו חזקת כשרות שאינו בגדר לזה רשע ואינו משלם, וא"כ מדוע נקטה הגמ' חזקה שאינו מעיז פניו בפני בעל חובו? אלא ודאי שחזקה שאין אדם תובע אא"כ יש לו עליו, אלימא היא מחזקת כשרות בעלמא, מלבד שיש

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב' סוגי חזקת כשרות כידוע (עי' בזה בשו"ת יביע אומר ח"ח חאה"ע סי' ה): אחת, שידוע לכל שהוא נוהג ביושר וביראת ה' כו'. ב. חזקת כשרות ע"פ רוב כי הרוב כשרים, ודנו הפוס' אם בזמננו יש רוב כשרים ע"פ ההלכה, וא"כ בנ"ד שלא ראינו עליו כשרות מוכחת, יש לומר שחזקה שאין אדם תובע אא"כ יש לו ודאי אלימא מחזקת כשרות שכזו. ועוד, שבנ"ד יתכן שהוא מורה היתר לעצמו לצלם אותה בטענה שסוף סוף היא אשתו ומה בכך, ולאמיתו של דבר יש לדון בזה משום "אין אדם דר עם נחש בכפיפה" כי פשוט וברור שאין דעת כל אדם - וק"ו אשה שבושטה מרובה - סובלת שיצלמוה במצבים כאלו ודמיונה פורח למחוזות מבהילים מי יודע לאן התמונות תגענה וגרע מריח הפה ומשיאה ש"ר בשכנותיה (ע' כתובות עא:).

ואיך שיהיה, כאמור הרי בטענתה עליו שהוציא דיבתה רעה שכביכול בגדה בו, הוחזק כפרן בתשובתו, והעילה של הכפשת שמה הוכחה על הדרך הנ"ל. ולא עוד אלא שיש לכך הוכחה נוספת כפי שאמר ב"כ האשה בדיון הנ"ל:

ש. הרי אתה טוען ששילמת והסכמת לטהר את שם האישה והסכמת לשלם כספים. אם אתה אומר שהיא בוגדת למה היית מוכן לשלם? ... מה הגיון לשלם אם אתה חושב שהיא בוגדת.

באופן שמהתנהלות הבעל יש ללמוד כי אכן דברים בעלמא הפיץ נגד אשתו שכביכול בגדה בו על סמך התרשמויות בלתי מבוססות, דבר שפגע בשמה הטוב גם בעיני ילדיה ואין לך פגיעה גדולה מזו, ואם כן הרי הודה שהוא זה שעזב את החדר והלך לישון בסלון בטענתו זו שבגדה בו, וממילא אין ליתן אימון בטענתו שאימה עליו שאם לא יעזוב את הבית תתלונן עליו למשטרה. וגם אם אמרה כן אחרי שנהג להציק לה שהיא 'בוגדת', הרי הוא נתן אצבע בין שיניה שתאיים עליו שתתלונן כדי לרסנו שיחדל מהצקותיו ואין לתפוס אותה על צערה. יצוין כי הח"מ התרשם היטב בזמן שהצדדים טענו את טענותיהם כי האשה הייתה פגועה וכאובה מאוד וניכרים דברי אמת בדבריה שאמרה שהכפיש את שמה לשווא.

וטענותיו נגדה שמרדה ולא בישלה וכו', יש לומר עוד שאינו נאמן בהן כשמכחישתו ולא הוכיח טענותיו, וחילי ממ"ש בשו"ת הרשב"א המיוחסות להרמב"ן (סי' קב) הבי"ד מרן הבי"ב באה"ע (ס"ס עד וס"ס קנד) וז"ל:

וקרוב בעיני הדבר, שאם ידוע שהוא מכה אותה שלא כדרך בנות ישראל ההגונות, ר"ל שמתמיד להכותה, שאין נאמן לטעון: שהיא גורמת, שהיא מקללתו בפניו. דלאו כל כמיניה לאחזוקה בפרוצה. וכענין שאמרו פרק המדיר (דף ע"א:): ע"מ שלא תלך לבית המשתה, יוציא ויתן כתובה, מפני שנועל דלת בפניה. ואם היה טוען: משום דבר אחר, רשאי. ואמר עלה בגמרא מאי דבר אחר? אמר רב יהודה אמר שמואל: מחמת בני אדם פרוצים המצויין שם. אמר רב אשי: לא אמרן אלא דאתחזק. אבל לא אתחזק, לאו כל כמיניה לאחזוקי אינשי בפריצי. עכ"ל.

וכ"כ הדרכ"מ בס"ס קנד בשם המשאת בנימין עיי"ש.

לאור הנ"ל, דעת לנבון נקל כי אף שהאשה לא דיברה בהתלהבות על רצונה לשלו"ב אלא בעיקר על רצונה בכתובתה ואמרה שאיננה ממהרת להתגרש, אין להסיק מכך שדינה כמבואר ברבנו ירוחם בשניהם מורדים זה על זה, שהרי כאמור הוכח שהעליל עליה שבגדה שלא כדין, ואף אם היה אמת בטענתו שראה בה דברים מחשידים, לא זו הייתה הדרך לפתור את הבעיה, ומוכן שהדבר פגע בשמה הטוב, והקשה עליה מאוד למצוא את הדרך לשלו"ב, ובפרט אם נצרף את נושא החדירה לפרטיותה שיש עכ"פ רגל"ד שנעשה כן כמבואר לעיל, הרי שיש לראות רק בו

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

- לפי החומר שבפנינו ולפי ראות עיני הדיין - את האשם בהרס שלוה"ב. אגב הדברים המחשידים שטען עליהם הבעל כמדומה שהם דברים שמקובל בחוג אליו משתייכים הצדדים לעשותם, כגון ביקור בפאב או גילוח הגוף כו' ולא בהכרח הדבר אמור לעורר חשד.

וכבר כתבנו באורך לבאר גדר 'מורדים זע"ז' בפס"ד ש' (ירושלים תיק 915637/4) ובפס"ד נוספים, שלא דיבר רבנו ירוחם אלא כשנלאה ביה"ד לדעת בשל מי הרעה הזאת, משא"כ בנ"ד שכבר הוכח שהוא התחיל ופשע בה טובא, אין מקום להזכיר מ"ש רבנו ירוחם, שאין לך בו אלא חידושו, והבו דלא להוסיף עליו ולומר שגם באופן שיש עילה ברורה ומוכחת נגד אחד הצדדים, אעפ"כ כששניהם מורדים זב"ז יש לדונם כמ"ש ר' ירוחם. ועל אחת כמה וכמה שבנ"ד גם לא הוכח שמורדים או מרדו זב"ז, אלא רק מכח "תחושה" שלא חיו טוב ואין לדעת מי התחיל", שפשוט שלא בזה דיבר ר' ירוחם, שהרי הוא לא בא לבטל את כל הלכות אהע"ז ולהעמידם על אחת: "מורדים זה בזה", אלא ודאי כאמור שלא אמר דבריו אלא כשאין ביה"ד מוצא עילה ברורה לחובת צד אחת שתוכל להכריחו לגרש/להתגרש, בזה קבע שאם עכ"פ הינם מורדים זב"ז יש לדונם כפי שכתב רבו ראב"א.

ואף גם זאת שהבעל הודה לכאורה שהינו רועה בשדות זרים כמ"ש בסיכומיו ע"י בא כחו וז"ל:

מצב הפירוד הגורם שהן האיש והן האישה עלולים להיות חוטאים בחטאים רבים, והרי במקרה דידן אכן הבעל הולך ורועה בשדות אחרים ואין ספק שדינו כ"רועה זונות".

ואם כי קיי"ל (חור"מ סי' כט ס"א) בכהאי גוונא שאם נשאל העד אם הוא רמאי כו', שמסתמא אין אדם מביא עד לחובתו, ובודאי טעו, ואם כן גם כאן נראה שב"כ הבעל עשה 'העתק הדבק' ממקום אחר ולא שת לבו גם לזאת, מכל מקום כיון שכאן רצה להוכיח שיש לביה"ד לחייב את האשה בגט כי הם חיים בחטא, ויפה שעה אחת קודם, ואין זה כל כך לחובתו, כי כעת רוצה גט, ולענין חיוב כתובה היה טוען שאינו מכלה ממונו עליהם כו' כפי שיש מפרשים בדעת האגודה כנודע, ועוד שיש לחלק ולומר שרק בעד ממש שהזמינו בעל הדין לביה"ד על מנת שיעיד עליו שאיננו רמאי, והעד נשאל "אני רמאי?" והשיב רק "כן" ולא אמר בפירוש "כן", אתה רמאי" שיש לתלות שלא הבינו או שלא שמעו היטב את השאלה או שמחרדת ביה"ד או בעל הדין [ע"י תומים ושער משפט במקום מ"ש ע"פ ריטב"א] נבהלו ונתקלו בלשונם והשיבו בטעות "כן", מה שאין כן בנ"ד ששלוחו של אדם - היינו בעל כחו - כמותו, ולא התבקש ב"כ להעיד שאיננו רועה זונות, ולא היה כאן מקום לחרדה ולהיתקלות בלשונו, ובפרט להריטב"א שהוכח כב"י בכד"ה, שדקדקו התומים והשער משפט מדבריו שלאחר תוכ"ד אינם יכולים לחזור ולהגיד שאיננו רמאי, והרי כאן אנו נמצאים עידן ועידנים אחרי תוכ"ד, יש מקום לומר שאמת אמר בכתב התביעה שהוא רועה בשדות זרים כדי לשכנע את ביה"ד לחייב את אשתו בגט יפה שעה אחת קודם, ואדרבה יש לנו לומר שחזקה על אומן הוא העו"ד ב"כ הבעל דלא מרע אומנותיה לשגות שגיאה כזו לומר על הבעל שהוא רועה זונות לחובתו, דלתקוני שדריה ולא לעוותי, אם לא שאכן זו הייתה כוונתו לתקוני, דהיינו שטען טענה זו בכוונה תחילה כדי שיע"ז ביה"ד ישתכנע לחייב את האשה בגט, בפרט שיש לומר שהוא לא חשב שבגלל זה יתחייב בכתובה שהרי טענתו בפיו שהיא גרמה לו ללכת לנשים אחרות ע"י בגידתה שגרמה למיעוט יחס"א ביניהם. ועכ"פ טענה זו יש בה משום צירוף ורגל"ד בלבד. וע"י שו"ת הרשב"א (ח"א סימן תקסב) שכתב וז"ל: ועוד שזה מערים היה ושורת הדין בית דין דנין ומחייבין אותו. שהתורה שלימה שלנו אמת ודיניה אמת ומחייב השקרנים והאלמים שלא מדין שאר בני אדם. כעובדא דמר בר איסק בפרק המפקיד (דף מ') הכי דאיננא לך ולכל אלמי חברך ובבבא קמא (פ"י דף צ"ו ב') אמר רב נחמן גזלן עתיק' הוא ובעי' דאקנסי'.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

והנה בענין המונח "גורם לגירושין" ע"י בתש"ו הרמב"ן הנ"ל שהובאה בב"י (סי' נד) שכתב לעיל מינה וז"ל:

ואם טען שהיא מקללתו, בית דין חוקרים מהשכנים מי הגורם, ואם הוא מכה ומצער שלא כדין והיא בורחת, הדין עמה. זכר לדבר – הגר. אבל אם מקללתו **חנם**, הדין עמו שהרי מן היוצאות שלא בכתובה היא. ומכל מקום **אם הדבר מסופק לבית דין מי הוא הגורם**, או אפילו הגיעו לדבר ברור שהבעל מכה שלא כדין, איני רואה שיכולים בית דין להשביעו שלא לעשות כן, אלא גוערים בו ומייסרים אותו ומודיעים שאם יכה שלא כדין, שהוא חייב להוציא וליתן כתובה. עכ"ל. ומרן הב"י תמה על דברי הרמב"ן, דכיון שהמכה את חברו וכל שכן אשתו עובר בשני לאוין, למה לא ינדו אותו, ומעשים בכל יום שעל ידי נידוי נמנעים מלהכות. והביא לדבריו סעד מרבנו שמחה ומהרמ"ה. ע"ש.

נקוט מיהא שבירור הספק "מי הגורם" יכול להיעשות ע"י שאלה לשכנים, אף שתמיד יוכל הטוען לטעון שאין דברי השכנים יכולים לברר באופן מוחלט, שכן מי יודע מי התחיל בחדרי חדרים, ושמא מה שראו השכנים הוא תגובה של מי שנפגע בחדרי חדרים ונפל קרבן למניפולציות מתוחכמות של שכנגדו שידע לגרום לכך שבגלוי יראה הדבר כאילו שהצד השני התחיל וחטא ואשם. ואעפ"כ להרמב"ן סמכינן על בירור כזה, אחרי שביה"ד שוקלים את אשר נפרש בפניהם, ולא ניתנה תורה למלאכי השרת, וא"כ קל וחומר בנדוננו שרמת הבירור גדולה אף יותר, שהרי הבעל הודה שכתב בתביעתו בכהמ"ש שהאשה בגדה בו, ועיני ביה"ד רואות שהתכוון בכך למשמעות המונח בגידה בכל מקום, דהיינו שבגדה באישות בבעלה, שגורם שם רע לאשה גם בסביבתה שאינה שומרת מצוות, בניגוד לפרשנות שנתן למונח זה בפני ביה"ד כשטען שהתכוון שאינה שומרת שבת, שמלבד שאין זו המשמעות כלל, זאת ועוד שאילו כתב כן בפירוש, לא היה הדבר משיאה שם רע בסביבת מגוריה אשר התחנכו על "שמירת שבת" במושגים שלהם, ואינם רואים פגם או בושה בדבר. וכבר ביארנו שהבעל הוחזק כפרן בכך מלבד ה"רגלים לדבר" לתלונת האשה על שצילם אותה במצבים רגישים. ויתכן שמעשה זה ודומיו גרמו לה לחלל שבת וללכת לפאבים כו' כאקט של מחאה נגדו.

ואין להאשימה שלא פנתה במצב זה לביה"ד בתביעה לשל"ו וכו', כי כבר נודע מ"ש הגדול ממניסק בשו"ת אור גדול (סי' ה) הבי"ד בפד"ר כרך א (עמ' 11) שכיון שדרך הגירושין ארוכה ומתשת, ורבים מתיאשים מלתבוע ולמיקם בדינא ובדייני עד שמגיעים מים עד נפש (כבנ"ד), לכן אין השתיקה ראייה דסבר וקיבל, ועוד שיכולה לומר סבורה הייתי שאני יכולה לקבל וכו', שבכה"ג דידוע כמה הרפתקי של צער ועינוי צריך לסבול בעיתים הללו עד שיוכל לגרשה בעל כרחה, א"כ אין לך אונס גדול מזה, וא"כ אף אם נימא מדשהה עמה מחל, אנן סהדי דבשביל האונס מחל דמאי הוה ליה למיעבד, ותליוהו ויהיב כשידעין באונסיה איננו כלום. עכת"ד. ועיין מ"ש בזה בשו"ת בדבר משפט אהע"ז ח"א (סי' ד עמ' טל וסי' ז עמ' נב).

ומה שטען הבעל כי כבר הסכימה להסתפק בסך 50,000 ש"ח והביא את הכסף והיא חזרה בה מהסכם בקנין כו', מלבד שכמדומה שעכ"פ לא קיים את כל מה שהתבקש, כבר העיר לו ביה"ד שלא נמצא שקיבלו בקנין ולא אושר הסכם, ואיך שיהיה אין ספק שהייתה זו בגדר מחילה בטעות שאינה מחילה כמ"ש בב"ב (מא.), ולפמ"ש הרמ"א (ח"ו סי' רמ"א) דכל מחילה בטעות אפילו קנו מידו לא מהני, ועיין מהרי"ט ח"א (סי' ק"ב) ומהרי"ק (שורש קצ"ט), נמצא שגם לו היה שם קנין, יכולה לחזור בה כשגילתה שכתובתה יקרה פי 11 ממה שחשבה. ואפילו למ"ד דמחילה בטעות הוה מחילה, היינו דוקא היכא שהוא בעצמו טעה ומחל, אבל אחר שהטעהו לכ"ע לא הוי מחילה,

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

עיינן תשב"ץ ח"א (סי' ב') ומהר"ם אלשקר, הבי"ד בשו"ת משנה הלכות ח"ה (סי' רצ"ב). וכאן יש לומר שהלחץ שהלחיצו אותה גרם לה למחול ולא הוי מחילה לכ"ע דזה נחשב כאחר שהטעהו.

פש גבן לברורי ענין המגרש ב[ב'] שנאמר בזה בהחלטת בהמ"ש מתאריך 21/5/19 סע' 21 בזה הלשון:

21. אין מחלוקת בין הצדדים כי המגרש ב[ב'] אשר נרכש במהלך נישואי הצדדים ונרשם על שם האיש בלבד הינו בבעלות שניהם.

ונוסח זה מראה בפשוטו כי הצדדים הודו כי אף שנרשם רק ע"ש האיש, מ"מ הוא נרכש מכספי שניהם ועל כן "הוא בבעלות שניהם", ולא משום שחלה עליו חובת האיזון נכתב שהוא בבעלות שניהם, אלא עוד לפני שהחליט על כך ביהמ"ש הודו הצדדים כי הוא כבר בבעלות שניהם, והיינו מהטעם האמור כי אכן הוא נרכש בכספי שניהם, ואילו היה הדבר מטעם חוק האיזון, לא היה מקום לנקוט בלשון "אין מחלוקת בין הצדדים" אלא היה כותב "דין המגרש להתאזן" כו'. ועוד, שמזה שהשופט מפנה לתובענא של הבעל ולתצהיר האשה ולסיכומי האיש, משמע שכך נכתב גם במסמכי האיש שנקנה בכספי שניהם, ולא משום שהוא מתאזן. וממילא אין לדון בזה ש'אין כפל מבצעים', כי לא זכתה במחציתו מחמת 'מבצע' האיזון.

ומכל מקום, לרווחא דמילתא הוציא ביה"ד החלטה שעל הצדדים להמציא לביה"ד את המסמכים שעליהם התבסס סע' 21 הנ"ל להחלטת בהמ"ש שהוזכרו בסוגריים בסע' הנ"ל, בתוך 7 ימים.

והנה כל הנכתב עד כה (בתוספת נופך) נכתב כבר בשעתו במסגרת טיוטת הנימוקים בהרכב הקודם.

ושוב שמע ביה"ד את הצדדים ביוזמת אחד מחברי הרכב ביה"ד שביקש לברר עוד מי היה הגורם לגירושין, כי אולי הם היו בגדר מורדים זה בזה. לאחר הדיון הנ"ל, כתבו חבריי הדיינים הרה"ג שליט"א שאכן נראה כי מתקיימת כאן הלכת רבנו ירוחם שדינם כמורדים זה על זה וא"כ מפסידה היא את תו"כ.

דיין אחד - כתב שלאשה היו טענות קשות נגד הבעל המצביעות על רצונה להפרד ממנו "אם כי האשה לא הצליחה להוכיח טענותיה וקיום עילת גירושין שיש בה כדי "יוציא ויתן כתובה"... "למרות ההכחשה (שאיימה עליו שתזמין לו משטרה), דבר ברור הוא שהעזיבה באה בשלב של סכסוך עמוק ומתמשך בין הצדדים כשניכר שהפרוד היה מרצון שניהם. במהלך הדיון האחרון האשה אמרה "תודה שהלכת מהבית תודה לאלקים", אמירה המבטאת חוסר רצון האשה בבעל" וכו'. בנוסף נימק את הפטור מהכתובה בכך שהשבחת המגרש ע"י הבעל דינה כפירות, שהבעל זכאי להם, וא"כ כיון שהבעל לא נהנה מהם, והם עולים אף יותר מהכתובה, הרי שאין כפל מבצעים ופטור הוא מהכתובה אחר "שעומדת לו זכות הקיזוז". עכ"ד.

הדיין השני - תחילה כתב שדינם כמורדים זה על זה, ושוב צידד שעכ"פ חלקו של הבעל גדול יותר בהרס הבית, אשר על כן קבע שיש לעשות פשרה שישלם 50,000 ₪ כהסכמתו הקודמת.¹ ואשר למגרש, העלה שאין דין ההשבחה כדין פירות כמו שסבר דיין א', אלא דינו הוא ע"פ האמור

¹ כך סבר אותו דיין מתחילה, אך לאחר ששמע ושקל דברי חבריו קבע פשרה אחרת, כפי שמופיע בדבריו.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

במסכת כתובות (ע"ט): המוציא הוצאות על נכסי אשתו, מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל. הוציא ולא אכל, ישבע כמה הוציא ויטול. והביא מקורות לדבריו. עכ"ד.

ולאחר העיון בדבריהם, לא נראו לפע"ד אחר המחילה מכת"ר.

דמה שכתב דיין א' שהאשה לא הצליחה להוכיח טענותיה כו', לא מובן, שהרי היא כלל לא ביקשה להתגרש ולא להוכיח טענות על גירושין, אלא הוא זה שתבע את הגירושין, והיא רק השיבה לטענותיו שרוצה להיפטר מהכתובה, שאין לו עילה להיפטר ממנה אחר שהרס הבית היה באשמתו כי עשה כך וכך, ואילו הוא היה מביע חרטה ורצון לשקם את הבית, מן הסתם היא הייתה מסכימה לשלו"ב, והרי אמרה בפה מלא שאינה ממחרת להתגרש, ושאם הוא עומד על כך, שייטן כתובה. וזו מערכת טענות קלאסית שבסיומה נהגו כל בתי הדין מאז ומעולם לחייב בכתובה כשהבעל לא הוכיח שהאשה אשמה וחייבת בגט.

והנחת דיין א' ש"דבר ברור הוא שהעזיבה באה בשלב של סכסוך עמוק ומתמשך של הצדדים כשניכר שהפירוד היה מרצון שניהם" מתבררת על פי מסמך שהבעל עצמו כתב לבהמ"ש כבלתי נכונה לכאורה, שהרי כתב "ועל כן" עלו יחסי הצדדים על שרטון, משמע שלפני שגילה את בגידתה - לטענתו שהוכחה כלא נכונה ע"פ הודאתו - היו יחסיהם תקינים ולא בסכסוך עמוק ומתמשך, שא"כ היה לו לטעון כן בפירוש ברצותו לשכנע את בהמ"ש לפרק את השיתוף וכמו שכתבנו לעיל בפתח דברינו.

ומה שהשיב על זה דיין א' (בעל פה) "מה לנו ולמה שטען בבהמ"ש, העיקר מה שטען בפנינו", וכוונתו לומר שבפנינו טען שהיא מרדה בו ולא בישלה לו כו' דהיינו ש"לא חיו טוב", ולא כפי שטען בבהמ"ש "לאחרונה גילה שבוגדת בו ועל כן עלו היחסים על שרטון". עכ"ד.

דבריו אינם מובנים לי, שהרי אין אלו אלא טענות בעלמא ללא שום הוכחה, ופשוט שכל אחד יטען כן להגנתו, אבל אין לכך כל משקל כשהוא מחויב בכתובה ואינו מביא הוכחות להפטר ממנה בזמן שהוא זה שתובע גירושין. ומלבד זאת, כבר כתבנו שמעיקרא אינו נאמן לטעון עליה שאינה כשרה נגד חזקת כשרותה וכמ"ש לעיל בשם שו"ת הרשב"א המיוחסות לרמב"ן (ס"קב).

וגם מה שאמר "מה איכפת לנו מה שטען בבהמ"ש" כו', דבריו לא נראים כלל, דמנא ליה שבבהמ"ש שיקר, אולי אצלנו שיקר, ועכ"פ ממה נפשך הרי הוא שקרן לפנינו, כשלעומתו לא הוכחה כל אשמה באשה והיא לא תבעה גירושין וקיי"ל אין לדיין אלא מה שענינו רואות². ואין

² ולענין מ"ש שאין לדיין אלא מה שענינו רואות שכוונתנו שאין לחוש לדברים שאולי היו ואולי לא כשבפנינו עובדות הסותרות את החששות, עי' בכיוצא זה מ"ש בשו"ת דברי חיים חיו"ד ח"ב (ס"י יב) וז"ל:

... לא ידעתי מה זו שאלה הלא דבר פשוט כיון שהעידו שני עדים שרצה להאכיל טריפות ולהאכיל בהמה שראו בהדיא שהיא טריפה בודאי אסור לאכול משחיתתו... באם אינו נותן שום אמתלא לשגגתו או לטעותו בודאי הוא מזיד גמור... בודאי אין מהפכין בזכותו לומר שהי' שוגג או מוטעה... ואין כדאי להשיב ולפלפל על דברים כאלו כי אין בזה פלפול וחמסי על הרבה גדולים שפלפלו בענינים כאלו בשיטות חמורות בש"ס אם נאמן לומר טעיתי או אם פלגינן דיבורא וכיוצא הרבה, ובאמת אין בדברים אלו רק לפי ראות הבית דין, ועל זה נאמר ועמכם בדבר המשפט, ולכן אני אומר בקצרה שאם אמת כפי הכתוב למעלה מעשה השו"ב ר"ז, בודאי שחיתתו אסורה כנבילה וטריפה. עכ"ל.

וא"כ ה"ה לנ"ד שגם דיין ב' מסכים שהאשם בבעל יותר מבאשה, [והתרשמות דיין א' מדין יחיד שנכח בו שהם בגדר מורדים זה על זה מקובלת אחר שהצדדים הסכימו להתדיין ע"פ תקנה עא, אך אין ספק כי מבחינה אובייקטיבית יש עדיפות להתרשמות ב' הדיינים שנכחו בדיונים רבים והתרשמו כי האשם בבעל גדול יותר. ובאמת שכאמור לא הוכח באשה כל אשם המפסיד אותה כותבתה אלא חששות בעלמא בכעין 'פלפולים' שעליהם דיבר הדברי חיים, וכל שהוכח לענינו הוא: שהבעל אשם, שתבע גירושין ולא הוכיח מדוע יפטר מתשלום

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

כתובתה, ואדרבה איגלאי בהתתיה כמ"ש לעיל באורך], שרירים דברי הדברי חיים שאין לדיין אלא מה שעניו רואות.

וראה עוד מ"ש בספר מגיד מישרים למרן הב"י (פ' מטו"מ) וז"ל:

ובתר הכי כתב חלוקת א"י ונחלת בנות צלפחד דרזא דנחלות רזא עמיקא הוא וכ"ש נחלת א"י, דלא לחנם אמור לא תהוי בעבורא אחסנתא, דאלו באורח פשטא הא קיימא לן אין לדיין אלא מה שעניו רואות, וכיון דהאי בישא והאי טבא, מוטב לזכות לטבא מלבישא, אלא ודאי האי רזא דנחלה מאב לבן רזא עמיקא. עכ"ל.

הרי שכך גילה לו המגיד למרן, שדברי חז"ל שאין לדיין אלא מה שעניו רואות מתפרשים גם לענין זה שכאשר רואים "דהאי בישא והאי טבא – מוטב לזכות לטבא מלבישא", ורק בנחלות אין עושים כן משום שיש סוד גדול בדבר שאין לאעבורי אחסנתא אפילו מבישא לטבא.

ואם באנו לחוש לחששות שאינם מבוררים לפנינו גם כשמצד שני יש עובדות ברורות יותר לפנינו, הרי כמעט לא נוכל לפסוק, אלא תמיד נהיה בספקות, וכעין מה שכתב בחידושי הריטב"א (נדה כ:) וז"ל (על מה שאמרו בגמ' "שמא טעיתי? ודאי טעה!"):

פירוש דקס"ד שאף רבי הכיר בעצמו כי ראיית לילה לא הייתה ברורה לו ולכך חזר וראה ביום, וראיית היום היא נדונה כתחלת ראייה וכיון שהיא טהורה לא היה לו לחוש (לראיה) שלאח"כ ראוי הוא להשתנות, גם לא היה לו לחוש שמא [לא] כך היה קודם ראיית שחרית שאין לו לדיין אלא מה שעניו רואות, שא"כ אין לך חכם שיטהר דם אם לא היה שם כשנמצא בפרוזדור, עכ"ל.

ועי' עוד בפירוש רבנו חננאל (ב"ב קלא.) וז"ל:

ואין לדיין אלא מה שעניו רואות. פירוש "מה שעניו רואות", כי הא דגרסינן במסכת נדה... רבי ראה דם בלילה... ודאי טעה, דתניא לא יאמר חכם אילו היה לח היה טמא אלא אין לדיין אלא מה שעניו רואות... ש"מ דאין לדיין אלא מה שמתראה לו, כי הוא הנכון. ובלבד שיכוין את לבו לשמים. עכ"ל.

ונראה שבא רבנו חננאל להבהיר כי אל לו לדיין לחשוש לדברים שאינם בפניו אולי סותרים את מה שרואה בפניו, שאם עכשיו בפניו דם טהור, אל לו לחשוש שמא כאשר יצא הדם מהמקור היה טמא, כי מלכתחילה התכוונה התורה שהדיין ישפוט רק למראה עיניו (שרק על המשיח נאמר כי לא למראה עיניו ישפוט), ומה שמתראה לו – דהיינו המראה שהוצג בפניו – הוא הנכון שרצתה התורה שידון וישפוט על פי זה, והוא הקובע. וא"כ ה"ה לנ"ד שהעובדות המוצגות בפניו מלמדות שהאיש רוצה לגרש, ולא הוצגה בפניו ראייה שהאשה תבעה או רצתה בגירושין מלכתחילה. לפ"ז אין לנו לחוש שמכיון שלא ביקשה שלו"ב הרי שרצתה בגירושין.

ועי' שו"ת הרמב"ם (סי' שסה) שכתב וז"ל:

אי זה איש ביקש לעלות לא"י והוא מוחזק בכשרות ולא היה בינו ובין אשתו מריבה בשום פנים, אז נחייב אשתו לעלות עמו לא"י. ואם יחסר אחד מהתנאים הללו, אין לדון עליה לעלות עמו. ואמנם השועל הקטן המלמד את הטענה הזאת והדומה לה, הוא מחזיק ידי עוברי עבירה... כמו כובש שכר שכיר... ואמנם הוקל על רוב בני אדם לצער נשותיהם לפוטרים מכתובתם, וראוי להשמר מזה העון ולמנוע הפועלים אותו. שבוך זרוע רשע ורע והצילו עשוק מיד עושקו. וכתב משה. עכ"ל.

הרמב"ם דן באחד שלימדוהו חבריו – כתגובה נגד אשתו שלא רצתה לוותר לו בענין ירושה – לטעון על אשתו שאינה רוצה לעלות עמו לא"י ובכך להפסידה כתובתה. ותחילה כתב שבמערב נהגו לסלק חשש זה ע"י שיקבל עליו חרם אם טוען טענה זו רק כעלילה. אבל הרמב"ם עצמו סובר שיש לברר אם האיש היה מוחזק בכשרות ולא הייתה ביניהם מריבה כו', אז נחייב אותה לעלות עמו, כלומר שלא די בהטלת חרם כו' אלא יש לפעול לפי מה שעניו הדיין רואות, שאם אינו מוחזק בכשרות, לא יועיל שיקבל חרם, ומסיים שראוי להשמר מלצער האשה בהפסדת כתובתה שלא כדין ולהציל עשוק מיד עושקו.

ובנ"ד ג"כ כשעניו הרוואות שהאשם בבעל, שאינו מוחזק בכשרות, ורוצה להפסידה כתובתה שלא כדין בטענות בעלמא שלא הוכחו, שאין לדיין אלא מה שעניו רואות.

ובשו"ת יביע אומר (ח"י חאה"ע סי' לב) כתב וז"ל:

וגם בשם אבי האשה כתבנו רפול בלבד, אף על פי שיש לשער שבשעת המילה נקרא רפאל, מ"מ אין לדיין אלא מה שעניו רואות. והאשה מעידה שאביה נקרא בפי כל "רפול" בלבד. והמהר"ם בן חביב בעזרת נשים בשם אברהם, כתב, שאף אם יש ספק שמא נקרא מעולם בשם אברהם אין לכתוב בגט אלא אברהם. וע"ע שם בשם מנואל. גם בגט פשוט (ס"ק קלב) כתב, אודות אשה שנקראת בפי הכל חנונה

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

לומר שהכוונה היא שכיון שאסור להתדיין בערכאות ע"פ דין תורה לכן אין להתחשב במה ששיקר שם, שאין זה נכון, כי – [ומבלי שהדבר יתפרש כמתן היתר לשקר בבהמ"ש] - התייחס אם הוא היה 'נתבע' בבהמ"ש ונאלץ לשקר להגנתו, אבל בנ"ד הרי הוא זה עצמו שתבע בערכאות, והראה בזה שאין פיו ולבו שווים, שמצד אחד אומר שהוא דתי ושומר שבת והולך לשיעורי תורה של רב מקובל פלוני כו' ומאשים את אשתו ש'בוגדת' בזה שמחללת שבת, ומצד שני כשנוח לו הולך לתבוע בערכאות, שעל זה נאמר שהוא "כאילו הרים יד בתורת משה" ולא רק כאילו מרים יד בשבת בלבד, אלא בכל תורת משה... ומלבד זה הרי שקרן לפנינו ש"לימד לשונו דבר שקר", בפרט שהוא אפילו לא היה צריך את השקר זה, שהרי ע"פ החוק האזרחי, אין צורך בטענת בגידה כדי לקבל פסק-דין לפירוק שיתוף, אלא די בכך שמבקש להתגרש וטוען שלא מסתדרים או שהיה טוען את מה שטען בפנינו שאימה עליו בתלונות שווא למשטרה וחושש שתעליל עליו להושיבו בבית הסוהר, והיה די והותר בזה לקבל פסק לפירוק שיתוף.

ומה שאמרה האשה בדיון האחרון "תודה שהלכת מהבית", אין בכך כל ראייה למה שהתרחש בזמן אמת, כי אין ספק שאיש אשר אלה לו, שצילם אותה במצבים רגישים ללא ידיעתה וללא הסכמתה, והוציא דיבתה רעה וכו', ולא הביע חרטה וממשיך לתבוע גירושין, וכבר דה-פקטו הם פרודים מספר שנים וכבר אין סיכוי לשלום בית ולו רק מחמת עקשנות הבעל להתגרש בכל מחיר, אין ספק שבמצב זה כבר כהו הרגשות עד שהאשה המבקשת להחזיר לעצמה מעט מכבודה האבוד מסוגלת להוציא משפט כזה מפיה, כאומרת: אם כבר עשית כל זה, תודה שעזבת מעצמך ולא נשאת להמשיך להציק לי אם ממילא אינך חפץ בחרטה ובשיקום הבית, ופשוט שאינה נתפסת על צערה לשנות את מעמדה משום כך ל"מורדת" הס מלהזכיר.

וראה מ"ש בפד"ר כרך ח (עמ' 104 ואילך) פס"ד בו נחלקו הדעות בכיה"ד הגדול, [בענין אשה שהשמיצה את בעלה ע"י מכתבים בגנותו ששלחה לחבריו ולמקום עבודתו, עד שמאס בה מחמת כן, וביקש להיפטר מחיוביו כלפיה], בשאלה אם ענין הוצאת שם רע היוצר חיוב לגרש וליתן כתובה, או חיוב לקבל גט ולצאת בלי כתובה, הוא רק כאשר השם רע מתמיד, או גם כאשר ניתן לבטל את הש"ר מכאן ולהבא ע"י התרת נדר וכיוצא בזה. וכל דעה הביאה נימוקים ומקורות לעמדתה מש"ס ופוס', (ולפלא שלא השיבו איש על מקורות חברו כיצד מתיישבים הם לשיטתו). ועכ"פ מדברי כולם עולה שאין די באמירת האשה - ובפרט אם הייתה זו אמירה חד פעמית - שאינה רוצה בשלום, כדי להפסידה כתובתה כל עוד הבעל הדורש גירושין דבק ברצונו להתגרש. ונצטט מדבריהם:

א. ציטוט מדעת הרוב (הגרי"ש אלישיב והגר"ב זולטי) וז"ל:

הלוא גם אם נניח שפעם הצהירה המערערת שאין רצונה בשלום, אבל הבעל הרי כל הזמן טוען וחוזר וטוען שאין מקום לשלום בית, ובישיבת ביה"ד מיום כ"ב טבת תשכ"ד, רשום בפרוטוקול תגובת הבעל על דברי בא כחו אשר אמר:

(שהוא קיצור שם חנה), והיה ספק אם עיקר שמה חנה, והורו גדולי הדור לכתוב חנונה בלבד. עכ"ל. וכמדומה שמחמת זה גם לא הסכים לרמוז השם השני ב'דמתקרי'.

ובפד"ר כרך א (עמ' 225):

כלפי טענה ו' שלמעשה לא נעשה קנין אג"ק (בצוואה) אין לדין אלא מה שענינו רואות כשטר הצואה, ולפי המבואר בחו"מ סי' מ"ה ס"ג יש להתחשב בכל הודאה בכתב של החותם ואף אם ברור שלא ידע על מה שחותם, ויש א"כ ללמוד מהתם להכא. עכ"ל. א"כ גם לנ"ד יש ללמוד ממה שהבעל כתב בפירוש בכתב תביעתו בבהמ"ש שרק מ'בגידתה' עלו יחסי הצדדים על שרטון, וא"כ הוי הודאה שלפני זה לא מרדה בו כו'.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

אם היא מוכנה לשלום בית גם הבעל מוכן לכך: הבעל מצהיר, אני לא רואה הצלחה בשלום בית, היא תמיד משמיצה אותי ומטילה בי דופי.... ובתיק תשכ"ג - תשכ"ד הגיש הבעל תביעת גירושין בטענה שהיא ממררת חייו....

ובכן כל עוד וביה"ד לא פסק שעל האשה לקבל גט, או לכהפ"ח שהבעל זכאי להשליש גטה וכתובתה, אין אנו רואים מקום לפטור את הבעל מחיוביו כלפי אשתו.

הרי שגם בנידונם שהצדדים היו פרודים שנים רבות בטרם הגיעו לביה"ד, בגלל מכתבי השמצה שהוציאה האשה נגד בעלה שבשל כך מאס בה לטענתו, ואף שהאשה אמרה פעם אחת בביה"ד שאין רצונה בשלו"ב, מכל מקום כיון שהבעל אמר (בניגוד לטענת בא כוחו) שאינו רואה הצלחה בשלום הבית (ובנ"ד לא אמר זאת בעדינות כזו אלא התנגד נחרצות וממושכות לכל אורך הדיונים), לפיכך ביה"ד לא מצאו מקום לפוטרו מחיוביו כלפי אשתו, ולא מבעיא מכתובתה שהיה פשוט להם שאיננו נפטור ממנה בגלל פעם אחת שאמרה שאינה רוצה בשלו"ב שהרי כתב "או לכה"פ שהבעל זכאי להשליש גיטה וכתובתה", אלא גם חייבו אותו בשאר וכסות, ובכך קיבלו את ערעור האשה. רק שמחוסר הוכחות על גובה הכנסותיו, קבעו לו סכום מזונות נמוך.

ובהיותי בזה כרגע נראה לי פד"ר כרך ו (עמ' יג) שכתב שם הגרי"ש אלישיב וז"ל:

ולפי"ז יש לדון במקרה והאשה סירבה ומסרבת להשלים עם בעלה והבעל גם הוא לא רוצה אותה, - אשר בכה"ג נראה **דלא הפסידה כתובתה** שהרי אין מקום באופן כזה להכריז עליה כמורדת לאלץ אותה עי"ז לחזור ולהשלים אתו **בזמן שהבעל גם הוא לא רוצה בה**, וא"כ לפי"ד התשובה הנ"ל [של הריטב"א] יש לדון שהבעל חייב במזונותיה. עכ"ל.

ובהמשך כתב הגרי"ש א לדון ע"פ ר' ירוחם שהם מורדים זה על זה.

והדברים צריכים ביאור, דלכאורה לאו סיפיה רישיה, שתחילה כתב שאין להפסידה כתובתה, שהרי אין לדונה כמורדת שע"ז תאלץ לחזור לבעלה בזמן שגם הבעל אינו רוצה בה, וא"כ כיצד תכף בסמוך אחרי זה כתב לדונה ע"פ ר' ירוחם שהם מורדים זב"ז, והרי כבר קבע שהיא עכ"פ איננה מורדת כי אין לה למי לחזור כשגם הוא אינו רוצה בה?

ונראה שכוונתו ז"ל היא, שמסברא יש לחלק בין עיקר כתובה לבין תוס' כתובה, שעיקר כתובה שחז"ל תיקנו מטעם שלא תהא קלה בעיניו להוציאה, ומאידך תיקנו שהאשה תפסיד אותה כשהיא מורדת כדי לאלצה לשוב אליו, אין מקום להפסידה באופן שגם הוא אינו רוצה בה, שהרי לא שייך בזה לאלצה לשוב למי שבלאה"כ אינו רוצה בה, ובזה נשארתי התקנה במקומה שתיקנו עיקר כתובה לאשה שלא תהא קלה בעיניו להוציאה והרי כיון שאינו רוצה בה, נראה שהיא קלה בעיניו להוציאה ושפיר גובה עיקר כתובה.

אבל תו"כ שנתן לה מרצונו, ואדעתא שלא תרצה בו לא נתן לה, הרי שגם כשהוא אינו רוצה בה, מכל מקום כשהוברר שגם היא אינה רוצה בו, אנן סהדי שמעיקרא לא התחייב להוסיף לה כשבזמן הגירושין אינה רוצה בו. ולכן קבע בנידונו ע"פ הריטב"א בתש' החדשות (סי' קנ) שהביא שם לפני כן, שכתב שכל עוד לא הפסידה את כל כתובתה הוא חייב במזונותיה, שבמצב זה שלא הפסידה עכ"פ את עיקר כתובתה, הרי שלא הפסידה את כל כתובתה וחייב במזונותיה.

וא"כ י"ל שדוקא בנדונו שהיה ברור שהאשה סירבה ומסרבת להשלים עם הבעל, הוא שדנה כמורדת בו להפסיד תו"כ, דייקא נמי שלשון הפוס' בזה היא "אדעתא למשקל ולמיפק" דהיינו שהיא המבקשת לצאת מבלי שפשע בה או עכ"פ כשספק לנו מי התחיל וגרם לגירושין, שבזה ג"כ הוא מוחזק כשטוען שהיא התחילה, אבל בנ"ד שמעולם לא עלה בדיונים ולא בכתבי בית דין

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

שהאשה סירבה ומסרבת לשלו"ב, אלא כל שעלה בבירור הוא שרק הבעל מסרב לשלו"ב, והוא זה שהגיש את התביעה ועודנו מחזיק בה, והיא רק בדיון האחרון פלטה "תודה לה" שהוא עזב", פשוט שלא היה הגריש"א דנה בדינו של רבנו ירוחם שאין לה אלא עיקר כתובה רק משום ש'נראה' שלא חיו טוב מקודם מבלי אחיזה במציאות כלשהי, שהרי שטר חוב בידה שהתחייב לה תוספת כתובה כל שעוד שאינה מורדת בו חנם, אבל אם לא הוכח שמרדה בו, ולא עוד אלא שהוכח שהוא הוציא דבתה רעה כו', פשוט שאין לבטל את השטר של תו"כ רק על סמך השערות בלתי מבוססות שאולי היא התחילה כאשר מאידך גיסא עולה שאדרכה הבעל הוא שגרם לגירושין, ואין לדיין אלא מה שענינו רואות.

ב. ציטוט מדעת המיעוט (הגר"ש ישראלי) וז"ל:

אולם לענ"ד יש לדון בזה מטעם אחר. והוא עפ"י"מ שהביא בבאר היטב (סי' קט"ו סק"ד) לענין מקללת, וז"ל: ודוקא על מגן, אבל אם מכה לה או מצערה הרבה, אין אדם נתפס על צערו, ואינה מפסדת כתובתה, מהראד"ב סי' נ"ג. ויסוד דברים אלה בעיקרם, הרי הם ברמ"א סי' קנ"ד ס"ג ומקורם במיוחסות סי' ק"ב והו"ד בב"י סו"ס ע"ד שנשאל על בעל המכה את אשתו וכו' והוא טוען שמקללתו בפניו, והיא מכחישתו והשיב שאין לבעל להכות ולענות אשתו, דלחיים ניתנה ולא לצער. ואם טען שהיא מקללתו, ב"ד חוקרים מהשכנים מי הגורם, ואם הוא מכה ומצער שלא כדין והיא בורחת - הדין עמה וכו'. אבל אם מקללתו **חנם** הדין עמו, שהרי מן היוצאות שלא בכתובה היא.

הרי מבואר שאעפ"י שהמדובר במקללת שהיא מן היוצאות בלא כתובה, מ"מ אין זה אלא במקללתו חנם, אבל אם הוא הגורם ע"י שמכה אותה אין עליה טענה, והוא מטעם שכ' בבאה"ט הנ"ל כי אין אדם נתפס על צערו.

א"כ מזה נלמד גם לענין הבא בטענה של הוצאת ש"ר, שאם הוא הגורם, וזה בא כתגובה על התנהגותו, אין טענתו כלום כי אין אדם נתפס על צערו.

ולפ"ז נידון דידן, שטענת הבעל על השמצת שמו והוצאת ש"ר עליו ע"י האשה, באה לאחר שנות פירוד, וכך כל המכתבים סובבים על תביעות כספיות שלא מילא הבעל כפי שהיה צריך לעשות, א"כ שייך בזה ללא ספק הטענה של אין אדם נתפס על צערו. ואין זה יכול לשמש נימוק לבעל לחייבה בגט או לפטור הבעל מחיוביו, מאחר שהאשה מצהירה וחוזרת ומצהירה שמוכנה ורוצה בשלום בית.

ומעתה נראה שאין מקום גם לראות הוצאת ש"ר במקרה דנן ואמתלא לטענת מאיס עלי, כיון שהצד השני גרם לכך. הא למה זה דומה? למי שאסר על אשתו להתקשט ולהתרחץ, ואח"כ יבא עליה בטענה שמאוסה היא עליו בגלל לכלולכה וכיעורה....

וע"כ גם אילו יתברר לבי"ד שאין כיום הזה חשד שענינו נתן באחרת, אין להפסידה מזונותיה, כי טענתו שמאוסה עליו אין בה ממש, מאחר שהוא היה הגורם. שאול ישראלי.

הרי שגם לדעת המיעוט שקבע ששם רע כעילה לגירושין ולחיוב/הפסד כתובה - תקף גם אם נשאל על נדרו וכבר אין הש"ר ממשיך מכאן ולהבא, מכל מקום אף הוא חייב את הבעל בנדונו במזונותיה מטעם אחר, והוא: ע"פ הבאר היטב הנ"ל.

וא"כ בנדון דידן תרווייהו איתנהו לחובת הבעל:

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

חדא, שגם כשאמרה (גם בנ"ד רק פעם אחת) "תודה שהלכת מהבית", אין מכך ראייה שלא רצתה אותו, ואם בנדונם שאמרה זאת בעיצומם של הדיונים - כך, בנדוננו שלא אמרה כן אלא בדיון האחרון - עאכו"כ, וכבר ביארנו דבריה כך שאין בהם משמעות מרידה.

שנית, ע"פ דברי המיעוט בפסק בדה"ג הנ"ל - שאף שסבר תחילה להפסיד את האשה את חיובי הבעל כלפיה (שאר כסות וכתובה) מחמת שלסברתו המנומקת - הש"ר שהוציאה האשה על בעלה אינו נפסק לעולם, מכל מקום מטעם אחר הסכים לדעת הרוב לחייבו במזונותיה, והוא שאין אדם נתפס על צערו, וכיון שהיא טוענת שמכתבי ההשמצות באו כתגובה על מעשיו נגדה, אין להפסידה זכויותיה משום כך.

ואם בנדונם שלא היו ראיות שגרם לה צער שבתגובה לכך השמיצה אותו במכתבים - כך, בנדוננו שהוכח שהכפיש אותה שבוגדת בו ואף דובר על הסכם בו היה מוכן לפצותה על כך, עאכו"כ. ועכ"פ פשוט שלכל הפחות יש לראות באמירתה "תודה שהלכת" תגובה מסוג "אין אדם נתפס על צערו", ולא לגזור מכך מסקנה מרחיקת לכת שרק בגלל זה ייחשבו כמורדים זה על זה, ובפרט כשלא נאמרה תגובה בתחילת הדיונים.

וכבר הפנינו למ"ש בפס"ד אחר (נוה, נתניה) בגדר הלכת רבנו ירוחם. ומתוך מה שכתבנו שם נעתיק רק את הקטע הממצה הבא:

ולא נאמרו דברי הפד"ר הנ"ל (כרך ח' עמ' 321 שכאשר שני הצדדים אינם רוצים זא"ז, לא מגיע תו"כ) שהביא ב"כ הבעל, אלא במקרה ששני הצדדים שקולים, אך בנד"ד שניכר שהבעל אשם בפירוד וכמ"ש ביה"ד בפס"ד מיום כ"ג טבת תשס"א, אין מקום לפוטרו מתו"כ, שאם לא כן כל בעל יעשה ככל העולה על רוחו ויגרום שאשתו ג"כ תאמר שלא רוצה אותו, ובזה יפטר מתו"כ (שהיא המרכיב העיקרי של הכתובה). ואם כך, עדיף הי' שלא יתקנו חז"ל כתובה, דטעמא מאי, כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה, הרי עכשיו גרע טפי, שלא רק שתהיה קלה בעיניו, אלא גם מקבלת מצה ומריבה ומרור עד שנאלצת לומר שלא רוצה אותו, וממילא נפטר מכתובתה. וכבר באותו פד"ר שציין אליו ב"כ הבעל נאמר להדיא (עמוד 324 בד"ה זאת ועוד), וזה לשונו: "... כשהבעל רועה זונות שבידו לעזוב דרכו... י"ל דדינו כמגרש מרצונו וחייב בתו"כ... ואין אומרים בזה אדעתא למיפק לא יהיבנא לך". (ויצוין שפס"ד זה ניתן על דעת כל ההרכב: הגרי"ש אלישיב, הגר"ב זולטי, הגר"מ אליהו). עכ"ל.

ולענין מ"ש דייני א' שדין השבחת הנכס כדין פירות ועליה להתקזז כו':

תחילה נאמר שאם אכן ההשבחה עולה יותר מכתובתה, אם כן לשיטתו היה לו גם לחייבה להחזיר את העודף לבעל. אלא שפשוט הדבר שאין מקום בנדוננו לדבר על פירות, לא מבעיא מחמת הנימוקים שכתב דייני ב', אלא שבכלל מעיקרא אין מקום לדבר על פירות אלא כשבפועל היו כאלו והאשה לקחה אותם לעצמה ולא נתנה אותם לבעל בניגוד לרצונו, דהיינו שגילה דעתו שלא מחל עליהם. כאן, כלל לא היו פירות, שלא נטען שהנכס המושבח הושכר ותמורת ההשכרה נלקחה על ידי האשה, אלא אם אמנם הושבח בהשתדלות הבעל, הרי שכלל לא נשא הנכס כל "פירות", שהרי לא הושכר ולא נעשה בו כל שימוש מניב פירות מכל סוג שהוא. ואם כן, מה יש לו להתקזז. הרי בידו היה לדאוג לאכילת פירות נכסי המלוג, דהיינו שאילו רצה בכך, היה עליו להשכיר את הנכס המושבח ולאכול פירותיו, ומשלא עשה כן, איהו דאפסיד אנפשיה, ומה לו כי ילין עליה ויתקזז? ואכן אני מסכים עקרונית עם דייני ב' שבנ"ד יש לומר רק ש"מה שהוציא הוציא" כו', וכאן שלא אכל, ישבע כמה הוציא ויטול. וכיון שאין נוהגים להשביע בזמננו, הרי שיש לפשר, או שיוכיח באמצעות קבלות כו' כמה הוציא. אלא שמשמעות ההלכה הנ"ל היא שאינו גובה שכר

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

'טרחתו' אלא רק את ההוצאות שהוציא בפועל כדי להשביח את הנכס. וכאן נראה שהוא לא הוציא הוצאות, שאין מדובר בהשבחת נכס על ידי שכלול פיזי, שהשקיע בו חומרי בניה כו', אלא רק בהוצאת רשיונות לשדרג את הקרקע שניתן יהיה לבנות עליה, בבחי' "לדבר עליה לשלטון", שאין על זה הוצאות אלא רק השתדלות בעלמא.

ומה שכתב דיין ב' שיש לעשות פשרה ולהיבדל בסך 50,000 ₪³ (במקום 555,000 ₪) אחר שנראה שעכ"פ חלקו של הבעל בהרס הבית גדול יותר, וצייין למש"כ בתיק אחר (ש) שאין להיצמד לחזקת הממון של הבעל כו' ע"פ מ"ש בחו"מ (סי' יב) כו'. עכת"ד.

נראה שאין הדברים יכולים להיאמר גם בנדון דידן, ולא נאמרו אלא כאשר היו הצדדים שקולים ביותר, כבנדון ההוא, כשכל צד הביא להגנת עמדתו מסמכים ממוסדות הרווחה כו' באופן שנלאה ביה"ד למצוא הפתח בשל מי הרעה הזאת ונשאר הדבר בספק שקול על פי טענותיהם וגם על פי חומר הראיות, משא"כ בנ"ד שכבר ביססנו ראיות נכונות מפי הבעל עצמו ומפי כתביו שכתב לבהמש"פ ושהחזק כפרן על פי עצם טענותיו, באופן שהוכח כי הוציא דיבת אשתו רעה שבגדה בו, שהרי הסכים לפצותה על זה, ו'תירץ' תירוץ יותר מדחוק שהייתה כוונתו לחילול שבת כו', ושיש רגל"ד טובא שצילם אותה במצבים רגישים כו' ושהוא זה שעזב מרצונו את חדר השינה בטענה שבגדה בו, טענה שהוכחה כשקרית ע"פ הודאתו וכתביו שלו, א"כ מה מקום להטיל ספק ולחפש את המטבע מתחת לפנס טענתו-שלא-הוכחה שאימה עליו להזמין לו משטרה ובשל כך נאלץ לעזוב את הבית. ואם במצב נתונים כאלה נטיל ספקות, ונשתמש ברכנו ירוחם, אם כן מתי תזכה אשה בכתובתה, ומה צורך יש בכל ההלכות של אבן העזר כאשר מפתח המסטר של רבנו ירוחם מונח בקרן זוית וכל הרוצה ליטול יבא ויטול ויפתח את דלתות הגירושין והפסד הכתובה לכל דכפין.

ועכ"פ גם לשיטת דיין ב', הרי קיימא לן שצריך לעשות פשרה הקרובה לדין, וכיצד פטר אותו במצב כזה מכתשעים אחוז מכתובתה בזמן שבעצמו קבע כי האשמה יותר בבעל מאשר באשה ולא הוכיח מאומה שהאשה ככלל אלא רק העלה 'תחושה' בעלמא ש"לא חיו טוב"?

ובמצב זה שיש נתונים המצביעים בבירור לחובת הבעל, יש גם ממד של העברת מסר לבעלים, שהכתובה איננה מסמך לקישוט בזמן החופה, אלא מסמך מחייב, לא פחות מכל שטר חוב אזרחי, מסמך המכה על ראשו של כל בעל ואומר לו 'גדל' וכבד את אשתך ואל תשבור את רוחה, כי: אם "שברת – שלמת", ודיינו ללכת אחר חזקת ממון לפטור כאשר אין הכרעה והספק שקול. לא כן בנ"ד שהאיש הוא זה שתבע את הגירושין ולא האשה, ומנהג בתי הדין מאז ומעולם שהתובע גירושין נושא באחריות הממונית ובחזקת שתהיה ידו על התחתונה בענין הכתובה כל עוד לא הוכח שהצד הנתבע אשם, קל וחומר כאשר הנתונים מראים שהתובע אשם, מה מקום לומר שהוא מוחזק בכתובה רק מחמת חששות שנראה ש"לא חיו בטוב" לפני כן, ומה מקום להטיל על האשה את חובת ההוכחה שהגירושין יצאו מהבעל ולא ממנה כפי שכתב עמיתנו דיין א', ופשוט שלא בזה דיבר בתש"י ביעי אומר שהזכיר שם, אלא בנדונו (ח"ה אה"ע סי' יג) מדובר היה באשה שהתברר שפשעה ומרדה כיעו"ש.

והנה בימים האחרונים ממש הגיע לביה"ד פס"ד בדה"ג בתיק אחר שאחד הדיינים שליט"א (דעה ב') שם נימק את דעתו שיש צד לדונם ע"פ ר' ירוחם רק לאחר שבדק ומצא שקיימים תיקים קודמים מלפני כעשור שכבר אז עמדו הצדדים להתגרש מרצונם באותן טענות ומענות, באופן שהתבססה הטענה שהם מורדים זב"ז על עובדות מוצקות, ולא על השערות בעלמא כבנ"ד. ועי'

³ ראה הערה 1 לעיל.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

עוד שם בנימוקי דיין אחר שליט"א (דעה א') שפסק ע"פ העובדה שהאשה שם 'הוחזקה כפרנית' - שעליה נטל ההוכחה מכאן ואילך. ובנדונו הוא לאידך גיסא, שהוא הוחזק כפרן כאמור, וא"כ נטל ההוכחה עליו על טענתו ששניהם מרדו זב"ז, והרי לא הוכיח דבר.

ושוב – נוכח דברינו אלה שכתבנו עד כה – חכך ידידנו דיין ב' בדעתו ונטה לחזור בו ולהצטרף לדעתנו, ושוב אח"כ חזר לחזק דבריו מדיוקים שדייק ממ"ש הגר"נ פרובר בקובץ שורת הדין כרך טז (עמ' קנה) וממ"ש בפד"ר כרך ח (עמ' 321) הלא הם כתובים בדבריו לעיל. ולאחר שעברתי על דבריו, לא ראיתי שהם מבוססים אפילו בעיני הכותב, והוא עצמו הביא אח"כ מדברי שלטה"ג על המרדכי בשם תש' הגאונים, שיש בהם סתירה לכל דיוקיו, ולא מובן מה נשאר להסתפק אחרי זה וכל שכן להכריע כפי שהכריע. ואבאר בקציר האומר בס"ד:

דהנה בשורת הדין הנ"ל כתב כדברינו ממש, שהביא את החילוק שכתבו בפד"ר כרך ח עמ' 324 שהבאנו, שדוקא כשהפסד הכתובה נועד ללחוץ עליה כו' נומ"ש שם שאין זכות לכל צד לעגן את משנהו, הנה יש להתיישב בגרדי ענין זה ועוה"מ], וסיים שאם הוא גרם לה ש"כיום גם האשה לא חפצה בו... לא מעוניינת בו" כלשונו, אדרבה על דעת זה התחייב לה תוס' כתובה, ושעפ"ז מדויק לשון רבנו ירוחם שנקט שהאשה היא הראשונה שאמרה איני חפצה בו, אבל אילו הבעל הוא זה שהתחיל, אינה מפסדת תו"כ, ושמוכרחים לומר כן שאל"כ כל בעל יוכל להפטר מתו"כ ע"י שיעזוב את האשה כו', והביא ראיה מחזו"א (אה"ע סט, כב) שכתב לבאר דמה שבמדיר אשתו יש לה תוספת (כתובות ע.), הוא לפי "שכל שהוא מעיק לה הוי כמוציאה לדעתו", וסיים: שכל פעם שבאים לפטור את הבעל ע"פ ר' ירוחם, "יש לברר מי הוא זה שהביא את המצב לנתק ולגירושין". עכת"ד שורת הדין.

ודקדק דיין ב' מדברי שורת הדין שסובר שגם אם תכף לעזיבת הבעל היא לא רצתה בו בגלל המתח הרב, גובה תו"כ כיון שסוף סוף הוא גרם לנתק ולגירושין. וכתב שמפד"ר (כרך ח עמ' 321) [שדן בבעל שחויב במז' אשתו כשעזב מעפולה לאילת לפרנסתו והאשה לא רצתה ללכת אחריו ואחר ג' שנים של פירוד אמרה שרוצה להתגרש, שאף שהאשה זכאית בנסיבות אלו למז' מעיקר הדין (נ' משום שרצה להוציאה לאילת שהיא חו"ל ע"פ ד"ת הא"ה"כ האשה חייבת ללכת אחרי הבעל היכן שמתפרנס), מ"מ כיון שהם כעת מורדים זע"ז ואין לה תו"כ, גם מז' אין לה כיון שהבעל הצהיר שמוכן לשלם עיקר כתובה ולתת גט] נראה שהם סוברים דלא כשורה"ד הנ"ל, שהרי הגריש"א (בפד"ר הנ"ל) סובר "שגם כשהבעל יזם את הפירוד והאשה 'הסכימה' [לא מדויק, כי שם היא עצמה דרשה גט וזהו ההבדל הגדול כמשי"ת לקמן בס"ד] על כך, הבעל פטור מתשלום הכתובה" [והביא השגת סי' עטרת דבורה (סי' לו) על הגריש"א שמשלשון ר' ירוחם נראה שרק כשהאשה התחילה הוא שמפסדת תו"כ, אבל כשמרדה כתוצאה ממרידתו אין להפסידה והביא ראיה מרמ"א סי' ע"ז ס"ב שהמורדת בימי נדותה אין דינה כמורדת שאין מרידה אלא במעשה ולא בדיבור גרידא ושכ"כ בשו"ת מטה יוסף אה"ע סי' ה] ושלפי זה מה שכ' הגר"נ פרובר (בשורה"ד) לחייב הבעל בכתובה, אינו אלא כשגרם שהאשה ברבות הזמן הממושך לא חפצה בו, אבל אם האשה מיד הסכימה לעזיבת הבעל ולא קראה לו לשלום, הבעל פטור מתשלום הכתובה", ונתן טעם לדבר שמ"ש ר' ירוחם דאדעתא למשקל כו' אינו אלא באופן שאילולי עזב היה הבית עומד על תילו, כו', ושעל כן "בנדון הגריש"א היה ניכר כי האשה אינה חפצה בבעל באופן מוחלט ולכן סברו כי לא מגיע לה תו"כ מפני שלא הבעל לבדו גרם לפירוק הבית ולא משנה מי ביצע בפועל את פירוק הבית".

ועל מה שהבאנו מפד"ר (כרך ח עמ' 107) הגיב דיין ב' בזה הלשון: "אכן בפס"ד הנ"ל לא ייחסו ביה"ד חשיבות למה שאמרה האשה שאין רצונה בשלו"ב, אך נראה כי הכל תלוי בהבנת המקרה לאשורו... להעתיק... "אבל כאשר בעל עזב את הבית והאשה לא קראה לו לשלום מעולם ואף לא ניסתה לקרב אותו אליה גם לא הייתה חפצה בו. אלא אם כן פגע בה מאד בעזיבתו

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

את הבית שהיא לא תרצה בו רק לאחר פיוס. ובנדונונו אילו הייתה רוצה שלו"ב היה מוטל עליה לבקש זאת... כך שניתן לקבוע כי האשה שמחה בתוצאה..."

ובסוף הביא דברי שלט"ג שדן בבעל הקורא לאשתו זונה כו' שמוכח מדבריו כי "דיבורים על בגידה כשאין לכך בסיס גורמים להרס הבית, ובמקרה שלנו הבעל הטיח האשמות... נגרם על ידו נזק שהאשה לא תחפוץ בו... בנדונונו שמעונויין להתגרש, יש מקום לחייבו בכתובה בגלל גרימת נזק לקיום הבית מפני שרק כשהוא רוצה בשלו"ב... יש מקום לחייב את האשה בשלו"ב... ועדיין צ"ע בסברא זו". ושוב החליט שכאן המקום לעשות פשרה שישלם 50000 ₪. עכת"ד דיין ב'.

ובמח"כ אין דבריו נראים, מכמה סיבות:

חדא, שטעם קובץ שורה"ד וטעם ספר עטרת דבורה שווה, ושניהם אמרו דבר אחד, וכיצד אפוא רוצה דיין ב' ליישב את הפד"ר עם שורה"ד שכביכול הם מסכימים אלא שמדברים במציאות שונה בעוד הוא סבור שעטר"ד חולק על הפד"ר.

ועוד, שמהראיה שהביא בשורה"ד מהחזו"א חזינן ברור שכל שהוא העיק לה, אף אם מרדה בו מרידה גמורה, שאמרה שאינה חפצה בו, ולא רק שלא ביקשה שלו"ב, הרי הוא חייב בכתובה ואף בתוספת כתובה, ודי בראיה זו להכריע את ההלכה בנדונונו שהרי גם דיין ב' מסכים בנ"ד שהוא העיק לה, אלא שטוען עליה דיין ב' שהייתה צריכה לבקש שלו"ב, [והוא דבר שלא נשמע עד כה בדברי שום פוסק ולא במנהג בתי הדין שבעל התובע גירושין ללא עילה מוכחת יפטר מכתובה רק בגלל שהאשה לא ביקשה שלום בית, ומעשים בכל יום שכשאיש תובע גירושין שואלים את האשה מה עמדתך והיא משיבה אם הוא לא רוצה אותי לא אעמוד בדרכו אבל שיתן לי כתובה, וביה"ד מיד דן לגופה של תביעה אם האשה זכאית לכתובה ע"פ דיני אהע"ז אם לא מרדה או בגדה כו', ומעולם לא הפסידה כתובה רק בגלל שלא ביקשה שלום בית, מחמת הלכת רבנו ירוחם], והרי במדיר אותה, שכל חטאו הוא ש'העיק לה' כלשון קדשו של החזו"א, הוא חייב בתוספת כתובה גם כשבתמורה להעקתו היא מרדה בו [שהרי עד כאן לא נחלקו בגמ' (כתובות נב, נט, ועוד) אם היא נתנה אצבע בין שיניה או הוא נתן אצבע כו' אלא כשנדרה היא, וקיים לה הוא, אבל כשהוא הדירה, לכו"ע הוא נתן אצבע בין שיניה, כך שגם אם כתוצאה מכך היא מרדה בו, קרינן ביה הוא נתן אצבע כו' ויוציא מיד ויתן כתובה ותו"כ, אף שכעת הם מורדים זב"ז, שהרי עכ"פ הוא זה שהתחיל, ולא אומרים שהיה עליה לבקש שלו"ב].

ועוד שמשו"ת הרשב"א (סי' אלף ו'לה) שהביא בקובץ שורת הדין הנ"ל ורצה להשוותו לשיטת ר' ירוחם כתב להדיא שמפסידות תו"כ "כיון שהן תובעות להתגרש" א"כ צריך שתהיה תביעה להתגרש ממש מצדה ולא רק כשאינה תובעת שלו"ב או שמרוצה ושמחה שמגרשה, דבזה אין לו טענה עליה דאדעתא למשקל ולמיפק לא יהיבנא, כי סוף סוף היא לא תבעה לצאת ממנו אלא הוא ממנה.

ולפ"ז פשוט שגם הגריש"א מסכים עם הסברא שכתבנו ושכתבו בשוה"ד ובעטרת דבורה שרק כאשר היא התחילה וביקשה גירושין היא מפסידה תו"כ, [וכן כאשר לא הצליחו לברר הדבר אם הוא זה שהתחיל להעיק לה, שבזה יכול הוא לטעון שהיא התחילה והמע"ה כמש"כ לעיל]. ומה שכתב הגריש"א בנדונונו שמרדה בו אחר ג' שנים שעזב הבעל את הבית, שדינה כמורדים זב"ז אף שהוא התחיל בעזיבת הבית, הוא מטעם שהאשה הצהירה בפירוש בביה"ד שאינה מסכימה להשלים אתו גם אם יחזור לעפולה ורצונה בגט ודורשת כתובה מחמת טענותיה שעוד בטרם עבר לאילת היה מכה אותה ואיים עליה בסכין ושהיא פוחדת ממנו, "כשאין בידי האשה להוכיח טענותיה שהוא מרביץ לה, ושכטרם עזב את הבית לא שמענו שהאשה התלוננה עליו, ולא הגישה שום תביעה לביה"ד", כמו שכתב הגריש"א להדיא בסוף פסק דינו.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

נמצא שבנדון הגריש"א הייתה הודאת בעל דין של האשה שהיא ג"כ רצתה בגירושין עוד בטרם עזב הבעל את הבית מחמת טענות שאותן היא לא הוכיחה, וא"כ לא היה זה המקרה שבו הבעל הוא זה שהתחיל, אלא ממש מרדו זב"ז במקביל, ועל כן החליט הגריש"א בצדק להחזיר את התיק לביה"ד האזורי על מנת לאפשר לאשה להוכיח את טענותיה שאכן הבעל הוא זה שהתחיל וגרם לה למרוד בגלל הכאותיו ואיומיו, ואז היה באמת מחייבו בתו"כ ובמזונותיה כעולה מסיום פסק דינו, עיין עליו. הא לאו הכי, דהיינו כשלא הוכיחה את טענותיה על אלימותו, הרי שכיון שהציע לה ביה"ד להסכים לעשות שלו"ב אם הבעל יחזור לעפולה והיא סרבה ודרשה גט וכתובה, פטר אותו מתו"כ ומזונות.

[ובאמת שאדרכה היה מקום להעיר לכאורה על הפד"ר הנ"ל על מה שחייבוהו במזונותיה על שעזב לאילת, רק מכח הנימוק ש"הסכימו ביניהם לגור בעפולה", אף שעזיבתו לאילת הייתה מוצדקת ע"פ ההלכה, שהרי לא איתדר ליה בעפולה מחמת חוסר פרנסה, והרי הרמ"א פסק באה"ע (סי' עה ס"א) וז"ל: אם לא יוכל להחיות ולפרנס עצמו, כופין אשתו שתלך עמו למקום שירצה (ת"ה סימן רט"ו). ואף שכתב הרמ"א תכף בהמשך "ויש חולקין" (ב"י וכן משמע בריב"ש סימן פ"א), מ"מ הרי הוא מוחזק בממונו שיטען קי"ל כתה"ד. ואפשר שטעמם משום שאילת נחשבת כחול"ל ע"פ ההלכה, והרי אינו רשאי להוציאה מא"י לחול"ל, אלא שא"כ היה להם לפרש. וצ"ע].

ועכ"פ, שמע מינה שהשגת העטרת דבורה על הגריש"א אינה צודקת, כי גם הגריש"א סובר שאם הוכח שהבעל הוא זה שהתחיל וגרם לגירושין אינו נפטר מלשלם תו"כ ע"פ דינו של ר' ירוחם, ובודאי לא נעלם ממנו דקדוק דברי רבנו ירוחם שלא נפטר הבעל אלא כשהאשה התחילה כו' והסברא הפשוטה והברורה הכרוכה בה שאם לא כן כל אחד יגרום לאשתו בהצקותיו למרוד בו ויפטר מתוספת הכתובה, ורק בנדונו של הגריש"א שלא הוכח שהבעל התחיל, ואדרכה הודתה האשה שכבר במקביל לעזיבתו את הבית לא רצתה בו בגלל אלימותו לטענתה שלא הוכחה, אין לך מורדים זב"ז גדול מזה, בפרט כשהצהירה בביה"ד שאינה רוצה בו גם כעת גם אם יחזור לעפולה.

נמצא שבנדונו שיש תרתי לטיבותא לטובת האשה: חדא, שמעולם לא העלתה על דל שפתיה שרוצה גט ושלא תרצה אותו בחזרה אם הוא ידרוש שלו"ב בכנות, בניגוד לנדון הגריש"א שהאשה שם דרשה גט וסירבה בפירוש לשלו"ב, וגם אם בנדונו אמרה בדיון האחרון "תודה שעזב", לא הייתה זו תשובה לשאלת ביה"ד אם תסכים לשלו"ב כנה, שהרי הבעל עודנו עומד במרדו ובשנאתו אליה, וכלל לא הוצע לה שלו"ב, ועוד שהגריש"א עצמו כתב בכרך ח' (עמ' 107) שהבאנו לעיל שתשובה חד-פעמית שאינה רוצה שלו"ב אינה עושה אותה מורדת. הא חדא.

ועוד, שבנ"ד היא אכן הוכיחה שהוא זה שהרס את שלוה"ב ע"י הכפשת שמה שהיא בוגדת ללא שום הוכחה [וכעת הביא לנו דין ב' בעצמו סיוע מהשלט"ג שזו עילה בפני עצמה נגד הבעל. ונראה שהכפשת שמה כשאומר עליה שהיא בוגדת גרועה אף ממשאיה שם רע בשכנותיה כשלא מרשה לה להשאיל כלים, שנפסק על פי המשנה שיוציא ויתן כתובה], שהרי ב"כ האשה העמיד את הבעל על סתירת טענתו שעזב את הבית כי היא איימה עליו, כשהעלה את ענין ההסכמה של הבעל לתת פיצויים על הכפשת שם האשה כו', ושביה"ד מצא שמצד אחד טען שבגדה בו ומצד שני אמר שכוונתו הייתה לחילול שבת כו', והוכח שהוא התחיל, מלבד טענתה על הצילומים כו'.

ואילו הבעל, לא הוכיח שום עילה הגורמת לה להפסיד כתובתה, כי הודאתה שמחללת שבת באופן שאינה מכשילתו - אינה גורמת לה הפסד כתובה (ע' אה"ע סי' קטו ס"א), בפרט שעל דעת כן נישאו כ'מסורתיים' בעלמא (ע"פ הנכתב שם ס"ב בהגה). וטענתו שלא הוכחה שהייתה יוצאת ל"פאבים" ומגלחת כל שער גופה בלייזר בלי רשותו, ג"כ אין בה עילה להפסד כתובה, לפי

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ש"פאב" הוא מקום פתוח ששותים בו ואוכלים בו ושומעים בו מוזיקה, ואילו היה טוען עליה שהייתה שם "משחקת עם הבחורים" כמשמעותו בהלכה, ומביא עדים על כך, עדיין הייתה צריכה התראה להפסיד כתובתה ועדים שהתרה בה כמ"ש באה"ע (סי' קטו ס"ד), והרי אפילו לא טען כן, וק"ו שלא הביא עדים שהתרה בה על כך.

והטענה שגילחה עצמה בלייזור בלי רשותו כו' פשוט שאין בה הפסד כתובה כי גם לו הייתה זו עילה, הייתה ג"כ מצריכה התראה ועדים שהתרה בה, דלא עדיפא מדת יהודית, אלא שבאמת מעיקרא אין זו טענה כלל, כי כן דרכן של נשים לגלח כל שערן במקומות המוצנעים, ואדרבה גם הבעלים היה דרכם להקפיד שהנשים יגלחוהו כמבואר במסכת גיטין (ו:). וביו"ד (סי' קפב ס"א) אסרו לגברים לגלחו במקום שאין דרך לגלחו אלא נשים, משום לא ילבש גבר שמלת אשה, הרי שזהו מנהג נשים דוקא.

אם כן לא קרב זה אל נדון הגריש"א שהביא כעת דיין ב', ואדרבה עוד התחזקו דברינו ביתר שאת מפד"ר זה עצמו כאמור. ומלבד זה יש עוד מה להשיב על דברי עמיתנו דיין ב' בהבנת דברי המקורות שהביא ומה שדקדק מהם והסברא שחידש בדברי ר' ירוחם שלא אמר אלא באופן שלולא הבעל היה הבית עומד על תילו כו' שכל דבריו בזה אינם מחוורים כלל כאשר יראה המעיין בפרט שכבר אין צורך בכך אחר שביארנו דברי הגריש"א על נכון וא"כ אין מחלוקת ולא סתירה הדורשת יישוב וסברות מחודשות. ואכמ"ל כי יש במה שכתבנו די השיב.

ומה שהביא מהרמב"ם בעניין איילונית והטור בס' קיח, הרוואה יראה שאין משם שמץ ראייה לנ"ד ואכמ"ל.

והנה עמיתנו דיין ב' שב והביא סיוע לדברינו מגדולי הראשונים הר"י ן' מיגאש (סי' קנ) והרשב"ץ (ח"ב סי' רצב), ומהש"ע (סי' קיח ס"ב) ע"פ שו"ת הרא"ש (כלל נ סי' י), [ושוב חזר בו מהראיה הזו וכמשי"ת לקמן שאכן איננה ראייה], וגם מגדולי האחרונים - מהרלב"ח (סי' פ) ועוד, שעולה מדבריהם ז"ל שאם אין האשה תובעת גירושין, אין לראות בה מורדת שעליה נאמר אדעתא למשקל ולמיפק לא יהיב לה אף אם מסכימה לגירושין ואף חפצה בהם, וציטט מדבריהם, אלא שלבסוף שוב נטה קו והחליט שיש אפשר שישלם כמחצית מהכתובה הן משום שיש סוברים שאין להגבות כתובה מוגזמת, והן משום שהאשה כבר קיבלה בחלוקת הרכוש בבהמ"ש יתר על חלקה המגיעה לפי ד"ת.

ובמאי דסיים נפתח, שכבר כתבנו באורך להוכיח מדברי הפוסקים ראשונים ואחרונים – לרבות כל גדולי דורנו הגריש"א והגרע"י ועוד – בתיק צ' (ירושלים 996922/6) שהעיקר להלכה שמגבים גם כתובה מוגזמת, עיין עלה היטב. ועוד שכיון שתיקנו ברה"ר שלא לרשום בכתובה יותר ממיליון נח, הרי שסך הפחות מזה אינו נחשב לכתובה מוגזמת גם לשיטת רוב הדיינים שאינם מגבים כתובה מוגזמת. ולענין מה שהאשה קיבלה בבהמ"ש, כבר כתבנו לעיל שלא קיבלה מעבר למה שזוכה לו ע"פ דין תורה אחר שהמגרש היה רשום ע"ש שניהם.

ולענין ראיותיו מהפוס' הנ"ל, הנה אין ספק שאכן זו דעת הר"י ן' מיגאש, שלאורך כל התשובה מחלק בין מצב שהבעל ממילא מחויב לגרש מחמת עצמו כגון שטרם קיים פו"ר, שגם לולא האשה תובעת גירושין בטענת בעינא חוטרא לידא, הוא היה מחויב לגרש כדי לקיים פו"ר, ובזה יתן גם תוספת הכתובה, שהרי אינו מוציאה בגלל טענתה, ולא שייך בזה לטעון אדעתא דמשקל ומיפק כו', לבין מצב שרק מחמתה הוא מגרש, כגון שכבר קיים פו"ר, ואילו שתקה מלתבוע גירושין בטענת חוטרא, לא היה מחויב לגרשה אפילו התברר שאכן כעת אינו יורה כחץ ע"פ הודאתו או שניסה באחרת ולא הוליד, שנמצא שרק מחמת תביעתה להתגרש הוא מחויב

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

להוציאה, בזה שפיר יוכל לטעון אדעתא למשקל כו'. והדברים נכתבו עוד ביתר ביאור בסוף תשובתו הנ"ל שכתב וז"ל:

ומה ששאלתם ואמרתם אם נתחייב ראובן זה להוציא וליתן כתובה אם הוא חייב בין בעיקר בין בתוספת או אינו חייב כי אם בעיקר בלבד.

[...] א"כ נאמר שמי שיש לו בנים מאשה אחרת, אם נתברר עליו שהוא אינו יורה כחץ אם בהודאתו או שנשא אחרת אח"כ ולא הוליד גם ממנה, שהיה בלתי מחויב מן הדין להוציא וליתן כתובה, אבל נתחייב בזה אם הייתה היא תובעת אותו. מה אם הייתה שותקת ומוחלת, לא היינו מכריחין אותו שיוציא ויתן כתובה. אם כן ראוי לומר כאן כי אקני לה אדעתא למיקם קמיה, אדעתא למשקל ולמיפק לא אקני לה.

ולא דמי לאומר איני זן ואיני מפרנס והמדיר את אשתו מתשמיש המטה וכל שאר אותם הדרכים שנאמר בהם יוציא ויתן כתובה שהוא חייב בין עיקר בין תוספת, דהתם הוי איהו מורד, והדבר שלסיבתו נתחייב להוציא וליתן כתובה (שיהו) [בין שהיה] בידו לתקנו אם ירצה והיה בידו שלא לעשותו מתחלה אם רצה, א"כ ראוי לחייבו, בין [ש]תיקונו (ו) לא היה בידו מתחלה שלא יהיה אבל הוא אנוס בו ואומדן דעתא הוא שאם היה משער בעצמו שהוא על זו הדרך ושהדבר יכריחנו להוציא וליתן כתובה לא היה כותב לה מה שכתב מהתוספת.

אבל אם לא קיים עדיין מצות פריה ורביה והוא בלתי מודה שאינו יורה כחץ ולא נתאמת עליו זה, אבל הוא חושב בדעתו שהוא יכול להוליד והוא אינו יכול לעמוד בסיפוק שתי נשים, שהיה אז מחויב ומוכרח משורת הדין להוציא וליתן כתובה מבלתי שתצטרך היא לתבעו בזה מטענת בעינא חוטרא לידא כו', ואף על פי שהסכימו שניהם על השארותם זה עם זה, שורת הדין תכריחנו לגרשה ולפרוע לה כתובתה, שאין הגירושין מחמתה ולא מחמת דין תלוי בה באופן שהיה אפשר לומר כי אקני לה אדעתא למיקם קמיה כו' - אבל הגירושין הוא מחמת דין שהוא מתחייב בו, לא היא, שהיו אז הגירושין לסיבתו.

א"כ הדברים ברורים לנ"ד שהוא מורד ותובע גירושין, והוא כאומר איני זן וכמורד מתשמיש, ואינו חפץ בשלד"ב בשום פנים ואופן, שכיון שהוא כבר מחויב לגרש מחמת עילה זו של מרידה ולשלם כתובה עם התו"כ, אף שלא היה בידו לתקנו והוא אנוס בו, ואילו היה משער כו' לא היה כותב לה תו"כ, כמ"ש הר"י מיגאש "בין [ש]תיקונו (ו) לא היה בידו מתחלה שלא יהיה, אבל הוא אנוס בו ואומדן דעתא הוא שאם היה משער בעצמו שהוא על זו הדרך ושהדבר יכריחנו להוציא וליתן כתובה לא היה כותב לה מה שכתב מהתוספת", אעפ"כ סוף סוף כיון שהרי הוא מורד בפנינו, ומחויב לגרש ולתת כתובה גם מבלי שתבעה גט, ה"ז חייב לשלם תו"כ, שהרי הגירושין לא יצאו מחמתה, אלא מחמת דין שהוא מתחייב בו.

וליתר ביאור נוסף שהרי פשוט שגם הר"י מיגאש מי לא מיירי בבעל שטוען שהוא מורד מחמת שהיא התחילה כו' והרי כל מורד/ת טענה אית לה, ומן הסתם הדברים גם נראים שלא חיים טוב, שאילו חיו בטוב, לא היו באים לביה"ד, ועוד שנראה מדברי הר"י מיגאש שמדבר במורד שגם האשה משיבה שכיון שמורד בה, גם היא אינה חפצה בו עוד, ודבר הלמד מענינו הוא ממה שכתב בענין הטוענת חוטרא לידא, ואעפ"כ נקט הר"י מיגאש דכיון שבפנינו הוא התובע, והוא מורד כו', דינו כנ"ל. ומדין חוטרא למדנו מהר"י מיגאש שגם כשהיא באמת רוצה בגירושין ותובעת אותם, אלא שבלאה"כ הוא מחויב מחמת עצמו, הרי זה חייב לשלם גם תוספת כתובה, כי לא בזה נאמרה האומדנא דאדעתא למיפק כו', אלא רק כשכל האשמה וסיבת הגירושין היא אך ורק בה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

וא"כ כדי שלא לעשות מחלוקת בין הר"י מיגאש לרבנו ירוחם, מוכרחים לומר שגם רבנו ירוחם לא כתב שבמורדים זע"ז מפסדת תו"כ אלא כשיש בידו טענה הגורמת לנו להסתפק ולשוותו מוחזק בכתובתה, שאף אם הוא מורד בפנינו, מכל מקום היא פתחה בתביעה תחילה וכפי שאכן מדוקדק הסדר הזה ברבנו ירוחם כמ"ש לעיל, או שהדבר ספק באמת לפי טענותיהם, אבל אם לעיני ביה"ד הוא מרד תחילה, שהוא התובע גירושין, ומורד, שאינו זן ואינו משמש, ואינו רוצה בשלו"ב בשום אופן, הרי שלא מבעיא שאם היא מביעה הסכמה ורצון וגם ברור לביה"ד שיש לה הנאה מהגירושין כגון חוטרא לידא, אלא אף אם היא ג"כ תבעה גירושין ממש, אלא שבלי תביעתה היה מחויב לגרש, כגון משום חיובו לקיים מצות פו"ר, או משום שהתברר לדיין כמה שענינו רואות שהוא מורד, אין כאן מקום לטענת אדעתא למשקל ומיפק כו' וגם רבנו ירוחם יודה בזה שלא הפסידה תו"כ.

ואכן גם מדברי התשב"ץ הנ"ל עולה כי:

ואף על פי שלולי התקנה, אם כתב תוספת מעצמו והיו הגירושין ברשות שניהן - גובה הכל, [מכל מקום] כיון שתקנו כן [שאם היו הגירושין ברצון שניהם, או שלא לרצונו ("כגון שחייב לגרשה מן הדין מפני מאורעות שלא ברצונו") - אין לה תו"כ] - הרי כתנאי שבממון וקיים. ולא כתבו אלא ע"מ כן.

וכיון שלא פשטה תקנת התשב"ץ בזמננו, הרי שגם אם האשה מעוניינת בגירושין, זכאית היא גם לתוספת כתובתה כעיקר הדין.

ומה שרצה דיין ב' להביא ראיה מש"ע (סי' קיח ס"ב) שפסק וז"ל:

מי שגירש את אשתו סמוך למיתתו אע"פ שלא גרשה אלא כדי שלא תזקק ליבם דינה לענין כתובתה בתקנת טוליטולא כדין גרושה.

וכתב ע"ז דיין ב' וז"ל:

והוא מתשובת הרא"ש (כלל נ ס"י) המובא בטור שם. ושם כתב הטעם "כיון שנתן לה גט מאיזה טעם שיהיה, מ"מ הרי היא מגורשת וזכתה בכתובתה, שלא הטיל תנאי בגט שלא תגבה כתובתה", עכ"ל. והרי בזה כיון שהבעל גירשה רק למען בל תזקק ליבם בלי ספק היא תובעת הגירושין ואפ"ה אית לה כתובה.

הנה מלבד שהוא עצמו קיים בזה "הדר הוא לכל חסידיו", יש לומר עוד שמדברי הרא"ש הללו אין ראיה, משום שבנדונו, כלל לא הייתה שייכת טענת 'אדעתא למשקל ומיפק' כו', כי בלאה"כ הרי עמד למות ואינה 'מוציאה עצמה ממנו' ומשאירה אותו לבד שעל זה יש אומדן שלא נתן לה, אלא אדרבה הוא זה שעומד לצאת ממנה בידי שמים, ועוד שהוא רוצה בטובתה שלא תזדקק ליבם, ובודאי אומדן הוא שנתן לה גם תו"כ, ובשביל שרוצה לעשות לה טובה שלא תזדקק ליבם - ודאי אינו רוצה לעומת זאת להרע לה בהפסד התו"כ. ועוד שמלשונו משמע שהייתה זו יוזמת הבעל ואף אם האשה לא ביקשה כלום.

ועכ"פ מלשון הרא"ש נראה דכללא כ"ל "כיון שנתן לה גט מאיזה טעם שיהיה [...] וזכתה בכתובתה". ואכן משמע מזה בפשיטות שגם כשהיא הייתה מסכימה לגט, זכאית לכתובתה כיון שהוא נתן לה גט מכל מקום מבלי שעשתה דבר שלילי שתאבד תוס' כתובתה מחמתו, וכמ"ש לעיל באורך.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

אך עם זאת איננה ראייה גמורה, כי יוכל הדוחה לטעון שבלאה"כ דין מורדים זה על זה ממש שכתב ר' ירוחם שמפסידה בו תו"כ – ג"כ נכלל במ"ש הרא"ש "כיון שנתן לה גט מכל מקום", ואעפ"כ מפסידה תו"כ, והרי ר' ירוחם לא יחלוק על הרא"ש רבו, וא"כ ליכא למשמע מינה.

אבל קושטא קאי ע"פ הראיות שכתבנו שבהסכמה לגט בלבד אינה נחשבת מורדת בו, וגם ר' ירוחם לא עלתה דעתו שתפסיד בזה תו"כ, ופשוט שכך ד' הרא"ש כי היא סברה פשוטה וישרה.

ובכלל נראה פשוט שכוונת הרא"ש ותקנת טוליטולא לא התכוונה כלל לחדש שאינה מפסידה כתובתה כשרוצה בגירושין כדי שלא תפול בפני יבם, שלזה לא היה צורך בתקנה, כי הוא דין פשוט (וכמ"ש בשו"ת מהרלב"ח סי' פ בד"ה ולבאר זה יותר), שדן בנדון כנדון הטור והרא"ש הנ"ל, וכתב וז"ל: "גם לא הפסידה דבר מכתובתה בשביל שהתחננה לבעלה שיגרשנה בגט", אלא כוונת הרא"ש הייתה שלא יוכל הבעל לטעון שיהיה דינה כדין אלמנה ולא כגרושה לענין דיני הכתובה שתקבל אחר מותו, מפני שלא גירש אותה ללא סיבה שהיא קלה בעיניו להוציאה כשלא פשעה בו, שהרי ממילא הוא מת וכל רצונו בגירושה הוא לטובתה לפוטרה מליפול בפני יבם, שבאמת מעיקר הדין יכול היה אולי לטעון טענה זו והייתה טענתו מתקבלת, על כן באה התקנה לומר שאעפ"כ חייב בכתובתה ותו"כ 'בתקנת טוליטולא' כדין גרושה, ולא כדין אלמנה, כי באמת הרי גם אם לא היה מגרשה, הייתה זכאית לכתובתה מדין אלמנה כשמת, אלא שכיון ש"נתן לה גט מכל מקום", דינה כגרושה וחלים עליה תקנות טוליטולא לגרושה, ולא לאלמנה. כנלע"ד ברור. וילע"ע ואכמ"ל. ומכאן שאין להביא ראייה לשו"ת פני לוי מהרא"ש כאן כמ"ש דין ב', כי אינו ענין לנדון הרא"ש.

ושוב ראיתי בשו"ת מהרלב"ח הנ"ל (בד"ה ואומר כי) שכתב בפירוש כדברינו, שכתב וז"ל: "ואומר כי לעניות דעתי נראה פשוט שאסתר הנזכרת גובה כל סכי כתובתה, כתובה ונדוניא ותוספת משלם כדין סתם אלמנה לפחות, ואמרתי כדין סתם אלמנה בשביל החילוקים שיש בין גרושה לאלמנה בענין פרעון הכתובה לאלמנה שמין מה שעליה לפרעון כתובתה" וכו' עיי"ש.

ואכן גם מהרלב"ח הנ"ל כתב כדברינו גם לגופו של ענין וז"ל:

וכן באותן שלא כפו להם בי"ד כלל אלא שהם מתפתין לדברי נשיהן ומגרשין אותן לאיזה סיבה שתהיה - לא הפסידו כלל.

אסיפא דמילתא אתיחס בקצרה למ"ש דין א' ע"פ הגר"נ גורטלר וז"ל:

וראה על כך בארוכה בדברי הרה"ג נחום גורטלר שליט"א שהובאו בספר כנס הדיינים - התשע"ז עמודים 403-420. וכך כתב שם בעמוד 411:

ונראה שאם יש מחלוקת בין הצדדים מי הוא זה שעשה מעשים לא ראויים שגרמו לצד השני שימאס בחיי הנישואין – גם בזה אמר רבנו ירוחם את דינו, שהרי ברורב המקרים ששניים רוצים להתגרש כל צד מאשים את הצד השני שהוא גרם לגרושין, ומאחר שרבנו ירוחם קבע את דינו וכתב שאם שני הצדדים דורשים גירושין האישה מקבלת עיקר כתובה ולא תוספת כתובה – גם מקרה זה נכלל בדבריו.

ועוד נראה לומר שמקרה זה נידון כמו שיש לבית הדין ספק מי גרם לגרושין, ומאחר שכל אחד מהצדדים טוען טענת 'ברי' שהצד השני אשם, הרי שמספק אין לחייב ממון.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

וכן ראה בדברי הרה"ג יצחק אלמליח שליט"א שהובאו בספר כנס הדיינים - התשע"ז בעמודים 123-160. אך כאמור, בנדון דנן הבעל פטור מתשלום הכתובה, לא רק מכח הספק וכפי שהתבאר.

והנה מכבר הערנו על מאמרו הנ"ל של הגר"נ גורטלר בתיק ש' (ירושלים 915637/4) בזה הלשון:

והנה באותו פס"ד [מבדה"ג שכתבו הגרנ"ג] כתב באריכות יתירה לבאר על פני סעיפים רבים על מה דיבר רבנו ירוחם ועל מה לא דיבר. ויש לתמוה על כך שהוצרכו לבאר זאת כל כך, שלכאורה רוב המקרים שהזכירו מעיקרא אין להם קשר להלכת רבנו ירוחם, אלא דיניהם מפורשים ומפוזרים על פני כל הש"ע אה"ע על מפרשיו, ורק זאת אמנם יש בהם שהצד השוה שבכל הנידונים שכתבו, בשאינם רוצים זה את זה, אבל ברוב ככל המקרים שהזכיר יש עילות עם או בלי הוכחות, וכשיש עילות, הרי כל עילה נקבעה לה הלכה בש"ע, ואין זה ענין לרבנו ירוחם, שהוא לא בא במקום הש"ס והש"ע עד שנצטרך לבאר במה דיבר ובמה לא, אלא כאמור לא בא רבנו ירוחם אלא 'לכסות' שטח עיוור' שלא נמצא לו פתרון בסוגיות הש"ס ובש"ע, וכל דינו של ר' ירוחם הוא רק כשאין עילה מוכחת נראית לעין לטובת אף אחד מהצדדים, ואעפ"כ מכיון שלא רצוי להשאירם שירעו עד שיסתאבו, לכן ראה מורו של ר"י 'לתקן' כנ"ל, ולא מן הדין, וכעין תקנת הגר"ח פלאג"י. עד כאן לשוננו שם.

הערה זו כחה יפה גם על הפיסקא מדבריו שציטט כב' עמיתנו דיי"א, שתוכנה הוא: שר' ירוחם אמר את הלכתו גם למקרה ששניהם אינם רוצים זא"ז וכל אחד מאשים את השני בטענת ברי שהוא הגורם, כך שיש בזה ספק לביה"ד. שמזה עולה שדי לנו בכך כדי לחרוץ דין שהאשה הפסידה תו"כ. ולא היא, דמלבד שגם מדברי הגרנ"ג עולה שעכ"פ צריך "ששני הצדדים דורשים גירושין", מה שלא נכון בנ"ד כי האשה כלל לא דרשה גירושין עד עצם היום הזה אלא לכל היותר הביעה הסכמה ואולי אף אמרה תודה על כך, זאת ועוד שכאמור לא ניתן ל'הכניס' בדברי ר' ירוחם מקרים שהלכותיהם התבארו להדיא בש"ע, כי הוא לא בא במקום הש"ע אלא רק לתקן היכן שאין בידינו כלים מהש"ע עצמו, והרי בנדון ששניהם טוענים טענת ברי שהשני אשם, נפסק בחו"מ (ר"ס ע"ה) שאומרים לו "ברר דבריך" היאך התחייב לך, ובנ"ד מבירור הדברים עלה שהאיש לא הוכיח טענותיו נגד אשתו אף אם נאמרו בברי, באופן שנתר ביה"ד עם הקביעה הברורה שהוא המורד ויוזם הגירושין שזה אכן התברר בפנינו, ואדרבה עלו כנגדו דברים שיש בהם משום הודאת בעל דין שהוא האשם. וא"כ כיצד ניתן להתעלם מכל זה ולומר "הוא טען ג"כ ברי" וזה עושה ספק לביה"ד? זאת מלבד שא"כ נדון, לא השארת בת לאאע"ה יוצאת עם תו"כ, שכולם יטענו טענת ברי ערטילאית שילמדו אותם עורכי הדין, וכבר הבאנו דברי שו"ת הרמב"ם בזה שכאשר אין לבעל חזקת כשרות כו' עיין לעיל.

לאור הנ"ל אני על משמרתי אעמודה לפסוק שמעיקר הדין הבעל חייב במלוא כתובת האשה בסך 555,000 ₪, וכבר הארכנו במקום אחר בדין כתובה מוגזמת שהיא מחייבת ע"פ דין תורה. ואם יש מקום לפשרה, צריך שתהיה קרובה לדין, כאמור. ומכלל הדברים עולה שאין מקום לחייב את האשה בגט.

סיכום

כשהבעל עזב את הבית, תבע גירושין ועומד על תביעתו בתוקף בטענה שהאשה איימה עליו שתעליל עליו במשטרה ובשל כך עזב את הבית לטענתו, ואשתו לא תבעה גירושין וגם לא שלו"ב, ומנגד הוכח ע"י הודאתו שהבעל הוציא לה שם בוגדת לשווא ללא הוכחה, והודה בתביעתו

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בבהמ"ש שבשל היותה בוגדת הוא עזב את חדר השינה ושרק מאז עלו יחסי הצדדים על שרטון ובביה"ד לא בכחיש זאת אלא רק הסביר שהתכוון ב'בגידה' שמחללת שבת. בנוסף, הוא צילם אותה שלא בידעיתה במצבים רגישים. הרי שגם אם בסוף ההליך השיבה האשה "תודה לה" שעזב את הבית" אין לראות בהם 'מורדים זב"ז' להפסידה תו"כ ולחייבה בגט, אלא האשמה היא בו, ורק בסופו של הליך אמרה "תודה לה" וכו'.

הטעם לזה, משום שלא אמר זאת רבנו ירוחם אלא כשהיא ג"כ מרדה בפועל וביקשה לצאת ממנו ואין ביה"ד יודע מי גרם לגירושין, שבמצב זה יש לה עיקר כתובה, שהרי חז"ל תיקנו לה עיקר כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה, וכיון שלא תיקנו להפסידה אלא כדי לאלצה לשוב אליו והוא לא רוצה בה, נשאר החיוב עליו שהרי אין כאן על מה לאלצה, ונשאר שהיא קלה להוציאה, ועכ"פ התקנה במקומה עומדת שתיקנו לה עיקר כתובה. משא"כ תוספת כתובה, גם כשהוא מורד, מ"מ כשגם היא מורדת, ואין לנו ידיעה מי התחיל וגרם, הרי עכ"פ האומדנא לפיה "אדעתא למשקל ומיפק לא נתן לה" בעינה עומדת, שהרי הוא טוען "היא התחילה והיא גרמה" והרי מורדת לפניך, והוא מוחזק בממונו מספק.

ואם כן, כל זה כשהיא אומרת בכירור שאינה רוצה אותו - עוד בתחילת הדיונים, ובפרט כשלא הוכח שהוא אשם, בזה אמרין המע"ה. אבל כשרק בסוף הדיונים אמרה פעם אחת "תודה שעזב" אין להחשיבה מורדת משום זה וכמו שהבאנו מפד"ר כרך ח. ופשוט שאין די במה שלא ביקשה שלו"ב כדי להחשיבה כמורדת, שהרי ההגדרה היא "למשקל ומיפק", והרי לא ביקשה למיפק, דהיינו לצאת, אלא רק נקטה בשוא"ת, ואדרבה הבעל הוא המחזר אחר האשה שדמעתה מצויה ואונאתה קרובה, ועי' יבמות (קטז). "באומרת לבעלה "גרשני!". כולוהו נמי אמרו הכי!", ועי' שורת הדין (כרך ו עמ' רפא, וכרך יא עמ' רכז). הרי שהוא מטבע לשון שגור בפי הנשים, ולא משום כך תיחשב מורדת. וכן מוכח משו"ת הר"י מיגאש (סי' קנ) ומהרלב"ח (סי' פ) ותשב"ץ ח"ב (סי' רצב) שכל עוד לא תבעה גירושין ושהגירושין הם רק מחמתה, אינה נקראת מורדת גם אם בפועל הינה חפצה בגירושין, וגם רבנו ירוחם לא רמר אלא כשהיא אמרה תחילה שאינה חפצה בו ותבעה גירושין, משא"כ בנ"ד. ובפרט כשהוכח שהוא פשע נגדה בתרתי כאמור, הרי אין לנו ספק בפנינו שמחמתו נאמר המוציא מחברו עליו הראיה, ואין די בכך שיש לביה"ד "תחושה" בעלמא שלא חיו טוב כדי להגדירה כמורדת בו, שהרי יש לה שטר חוב ביד, וכנגדו צריך שביה"ד יראה מרידה ממשית נגד עיניו שתאמר מעיקרא שאיננה רוצה בו, כדי שאף הוא יוכל לטעון גם לו רצייתי לחזור אליה הרי היא לא רוצה בי, ויטען טענת המע"ה שהוא זה שהתחיל. והמצואות היא שאין כמעט מצב שבני זוג מתגרשים כשטוב להם יחד, ואם כן כמעט ולא נמצא חיוב כתובה. גם בקלות יוכל האיש לחרחר מריבות ולטעון אח"כ שהמצב לא טוב ולהפסידה כתובתה.

לאור הנ"ל הבעל חייב לשלם את מלוא כתובתה או שתסכים להתפשר עמו.

הרב דוד בירדוגו – דיין

הכרעה

לאור האמור מחליט בית הדין ברוב דעות:

- א. בית הדין מקבל את תביעת הגירושין של האיש. הצדדים חייבים להתגרש בהעדר רצון לשלום בית מצד שניהם, על כן האשה חייבת לקבל גט.
- ב. על המזכירות לזמן את הצדדים לסידור גט.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ג. בעניין הכתובה, לדעת ד"ר א' הבעל פטור מתשלום הכתובה, לדעת ד"ר ב' הבעל חייב במחצית הכתובה עם קיזוז של 50,000 ₪ שכבר הופקד, לדעת ד"ר ג' הבעל חייב בכל הכתובה. משכך, פוסק בית הדין כדעת ד"ר ב' הממוצעת. על כן, הבעל חייב לשלם לאשה סך של 227,500 ₪, שווי מחצית הכתובה בקיזוז של 50,000 ₪.

ד. הבעל רשאי לשלם את חיוב מחצית הכתובה האמור, באופן של לקיחת חוב המשכנתא של האשה על שמו, ולקיחת אחריות לפירעון חובות של האשה.

ניתן ביום כ"ד בכסלו התשפ"א (10/12/2020).

הרב יצחק רבינוביץ

הרב דוד בירדוגו

הרב מאיר פרימן – אב"ד

מסמך זה עלול להכיל שינויי עריכה והגהה